

# BÜLLETÄÄN



EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU  
HÄÄLEKANDJA

Kõrgemalised & Rahvuskomiteele  
USA-s soosiga — asida  
maksitult saada lk.  
15-44 ja 46-47.

9-26-69

A. J. Leinjarv

Alexander J. Leinjarv  
3519 Pelham Avenue  
Baltimore, Md. 21213

Eesti Õpetajate Keskühingu  
häälekandja

# BÜLLETÄÄN

Nr. 18

*Bulletin of the Estonian Teachers Association in exile*

Austraalia, Ameerika Ühendriikide ja Kanada erinumber

Stokholm 1969

## SISUKORD

<i>Karl Vaikla</i> : Mõtteid ja tähelepanekuid noorte esinemisest . . . . .	3
<i>Edgar Marten</i> : Toronto Eesti Seltsi Täienduskeskkool . . . . .	5
<i>Edgar Marten</i> : Toronto Eesti Täienduskooli eesti keele õppekava . . . . .	8
<i>Uno Plank</i> : Usuõpetus Baltimore Eesti Koolis . . . . .	12
<i>Aleksander L. Leinjärv</i> : Andmeid eesti õppeasutuste kohta 1968/1969. õppeaastal Austraalias, USA-s ja Kanadas . . . . .	15
<i>Adele Unt</i> : Eesti täienduskoolidest Vancouverist nähtuna . . . . .	44
<i>Herman Rajamaa</i> : Järelmärkmeid . . . . .	46
Varia . . . . .	48



*Erinumbri toimetuse*: H. Rajamaa (ansvarig utgivare), H. Kirikmäe (toimetuse sekretär), M. Hennoste (Austraalia), A. J. Leinjärv (USA) ja Karl Vaikla (Kanada).

*Eesti Õpetajate Keskühingu aadress*:  
Estniska Skolan, Brunnsgratan 11, 111 38 Stockholm, Sweden



## MÕTTEID JA TÄHELEPANEKUID NOORTE ESINEMISEST

Kasvatades oma noorust, on meie igaühe püüdeks arendada lapse vaimset maailma igasuunaliselt. Püüame pakkuda ja õpetada noortele kõige väärtuslikku, meeldivat ja eestlusega kõitvat. Et leida meie rahvale omapärast ja hingelähedast, peame minema oma loomingu varasalve juurde ja vaatama meie rahvuslike traditsioone ja kombeid, mis siin võõrsil tihti osalt juba ununema kipuvad.

Vanast ajast peale on olnud meil suures lugupidamises osavate käsitöömeistrite kõrval ka sõna- ja viisisepad. Väikese rahva kohta kogutud nii rikkalikus vanavaras peegeldub eestlaste vaimuloomingu tugev tunde- küllus, meeleolutsemine ja ilumeel. Võtteks näiteks meie muistse pulma- peo oma kommetega: kui palju ilu, roomu ja teravmeelsust, südamesoo- just, luulet ja laulu, nalja ja mängu seal oli. Niisugune ülev meeleolutse- mine ja ilutsemine on üks eesti rahva hingeelu põhihelisid, üks uks meie rahva hinge, mida kodud ja õpetajad lapse hinge ehitajana ei tohiks unu- tada ega tähtsusetuks tunnistada.

Laulu- ja ilumeele, luule- ja mängumeele arendamiseks on lastele vajalikud mitmesugused esinemised. Esinemisel püüab anda igaüks oma jõukohase parima. Kui see leiab teiste poolt hindamist ja kuulajate-vaat- lejate heakskiitu, võib nii mõnigi hingelähedane ja meeldejääv elamus anda tõe ja suuna kogu järgneva eluks. See võib ka muutuda ja jääda üheks kõitvaks sidemeks oma rahvaga.

Noorte esinemiseks peaksid noortejuhid ja õpetajad püüdma leida rohkesti võimalusi. Lisaks traditsiooniks kujunenud jõuluõhtute ja emade- päevadega seoses olevatele esinemistele, peaks ühes rahuühenduses olema vähemalt kaks noorte õhtut aastas: üks hilissügisel ja teine kevadel, mis haaraks kõiki noori, ka neid, kes juba koolist lahkunud. Oma olemuselt need kaks võiksid olla täiesti erinevad: näiteks sügisel esinemisel võiks pearõhk olla võimlemisel, rahvatantsul ja mängul, kuna kevadisel noorte- peol domineeriks laul, muusika ja kindlasti mõni sobiv näidend. Esinemi- seks rakendame lapsi niipalju kui võimalik. Mõni laps on hea laulja, tei- ne hea sõnalisel osas, kolmandale meeldib tantsimine, neljandale võim- lemine, viies on osav mõnel muusikariistal jne. Segaeeskavas on võima- lik rakendada kõiki neid üksikult või rühmades, nõudes aga esinejalt mui- dugi teatud silmapaistvat taset.

Vähemnõudlik eritaseme suhtes on näidend. Näidendis on samuti ka võimalik rakendada erinevate huvialadega lapsi. Vajaduse ja võimaluse piirides ning tavalise teksti sisu raamides on näidendites sageli võimalik juurdemonteerida laulurühmi, tantsunumbreid ja kõnekoore, milledes on võimalik omakorda täienduseks siia ja sinna rühma rakendada ka vähem- andekaid lapsi. Kahtlematult avaldab palju positiivset ja kasvatavat mõju lapsele nii esinimine üldse kui ka ühe näidendi osa ettevalmistamine : osa päheõppimine, vastutus- ja distsipliinitunde, samuti kindla esinemi- se arendamine, ilumeel ja oma parima andmise püüde arendamine, eesti keele sõnavara rikastamine, korralik ja ilmikas väljarääkimine, elamus- te ja kogemuste rikastamine ja palju muud. Näidendi opetaja peab olema nõudlik, järjekindel oma tahtmises ja iga vajaliku pisiasja ise ette näi- tama või mängima. Nõudmine ja püüdmine aina parema poole tiivustab ka osalisi seda andma. Tuima laialivalguva ligiseva-logiseva pakkumine ei tee rõõmu kellelegi, see teeb enim kahju. Nii kuulajaile kui ka mängi-

jale saab anda elamuse ainult h e a. Näidendi lavastamisel on teretulnud igasugused heli- ja valgusefektid, veealuses riigis lavale puhutavad seebimullid jne. Olen korduvalt kogenud näidendi mõju ja kaasaelamist noorte pealtvaatajate hulgas. Juba see õigustab näidendi kavassevõtmise.

Näidendi osalistelt ja kõnekoorides üldiselt tuleks nõuda tavalisest rääkimisest pisut kõrgemat hääletooni, mis oleks kõlavam ja kandvam. Eriti kõnekoorides peame nõudma ühtlast häälekõrgust ja seda juba algusest peale harjutama. Lastele on see kergesti arusaadav, sest nagu laulmiselgi nii ka kõnekooris räägime kõik sama häälega. Kõnekoorides esinevate laste hulk on piiramatult ja ettekantavaid pikemaid luulepõimikuid võib jaotada üksikdeklamaatorite või väiksemate ja suuremate rühmadega osadeks. Oluline on, et põimik oma sisult kulmineeruks võimsates lõppvärssides kogu kõnekoorilt. Saade klaveril ja vahemängud põimikule lisavad sageli värvi ja täiendavad ettekannet.

Laulude osas on kogemused näidanud, et kõige kergemini on õpitavad ja ka lapsi huvitavad rahvalaulud. Rahvalaul sageli oma lihtsa viisi ja sõnadega on kergesti meelde jääv ja oma meeleolult noorte esinemisel sobiv. Rahvalaulude tagavara on meil ju rikkalik. Kui tuleb puudus õpikutes leiduvatest rahvalauludest, siis võib võtta lisa eesti kooriloomingu varasalvest, laule laste võimetele vastavalt ümber kohandades. Rikkalikult esineb rahvalaule Mart Saare, Cyrillus Kreegi ja Riho Pätsi koorilaulude kogudes.

Esinemiste eeskavas sobivad muidugi mitmesugustel muusikariistadel esinejad. Klaverit õpivad ju paljud noored. Kui leidub õpilasi, kes ka teisi instrumente mängida oskavad, võiks neist esinemisteks triosid, kvartette jne. organiseerida. Sobivad hästi nii iseseisvateks esinemisteks kui ka laulurühmade saateks.

Vist igal mandril on eestlaste moodne võimlemine ja meie rahvatants tähelepanu äratanud. Võimaluste piirides peaks sellega algust teema juba koolieas. Kui mitte just otse kooli õppetöö raamides, siis peaks organiseerima eraldi võimlemisrühmi tüdrukutest - ja miks mitte ka poistest - mis annavad kauni lisa noorteõhtute eeskavas. Samuti rahvatants, mis omakorda võimaldab tegevusse rakendada nii tüdrukuid kui ka poisse. Eesti rahvatantsude hulgas on mitmeid lihtsaid tantse, mis noortele alguses on jõukohased nagu: üks-kaks-kolm-neli-viis -kuus-seitse . . . , Kaera-Jaan ja edasi polka ja valsi põhisammu õpetamisega Kalamies, Jooksu-polka, Jämaja labajalg jne. Koolides pandud alus tagab hiljem vajaliku järeلكasvu nendel aladel esinejateks.

Võib-olla tundub esinemiste liigne rõhutamine ja mitmesugustes erirühmades harjutamine koormava kohustusena õpilastele. Aga meie noored käivad niikuinii sageli õppimas paljudes eritundides. Miks siis mitte suunata seda noorte loomulikku indu oma rahvuslikku isetegevusse? Nagu kooliga nii ka noorteõhtute korraldamisega ja esinemiste ettevalmistamisega aitame neil organiseerida noorte oma rahvuslikku sõprusringi, millel on hindamatu väärtus nende hilisemas elus. Olen veendunud ja kogunud, et mitte üksi kuiva koolitarkusega, vaid ka eestlastele omase mah-laka isetegevusega ja meeleolutsemisega suudame kõita oma noori meie rahvuslikku ühiskonda.

Karl Vaikla  
(Montreal, Kanada)

## TORONTO EESTI SELTSI TÄIENDUSKESKKOOL

Pagulusühiskonna üheks olulisemaks ülesandeks on olnud noorte kasvatamine ja nende säilitamine eestlusele. Ideaaliks on noorte põhjalik emakeele tundmine, kirjanduse ja luule tundma õppimine ja võimalikult ka teiste omakultuuriharudega tutvumine. Samuti on vajalik anda õpilastele ajaloolist ja geograafilist tausta meie eluavalduste sügavamaks mõistmiseks.

Suurt osa selles määratus ettevõttes on mänginud meie täienduskoolid üle maailma. Enamus täienduskooli töötab meie kodumaa 6-klas-silise algkooli põhimõttel, kusjuures õppeaineks on eesti keel, kodumaa-tundmine (ajalugu, maateadus) ja laulmine.

Lapsed tulevad täienduskooli tavaliselt 7 või 8 aastasel ja on kooli lõpetamisel 13 või 14 aastat vanad. Selle järele on nad süstemaatilises emakeelsest õpetusest välja lülitatud. Elades kohaliku keele mõju all ja õppides selles keeles, on loomulik, et nad palju täienduskoolis õpitust unustavad. Pealegi on noored selles eas eriti vastuvõtlikud ja mõjustatava-d.

Et seda olukorda kuidagi parandada, kutsuti Toronto Eesti Täiendus-kooli juures ellu nn. järelkool. Õpilased selles tulid kokku üks kord nädala-s. Neil kokkutulekuil ei olnud aga kindlat kava, vaid püüti noori aidata nende huvialadel. Osavõtjate arv oli aga väike ja praktilised võimalused puudulikud, selletõttu vaibus tegevus ja järelkool sulges uksed.

Eelpoolnimetatud puudused ja probleemid aga püsisid ja ootasid la-hendamist. Eriti juhtisid tähelepanu lüngale meie laste emakeelses hari-duses Koolikomitee esimees hr. H. Lupp ja sama komitee sekretär pr. L. Marley, kelle lapsed olid lõpetamas täienduskooli algkooli osa. Peale küsimuse arutamist teiste lastevanematega, otsustas Koolikomitee ellu kutsuda kolmeaastase täienduskooli. Nii alustas tegevust Toronto Eesti Seltsi Täienduskeskkool 2. oktoobril 1964. a. Uuel koolil oli esimesel aastal loomulikult ainult esimene klass, aga 1967. a. kevadel saatis ta välja oma esimese lennu.

Kuna pagulas-keskkooli üheks praktiliseks ülesandeks on ettevalmis-tada meie ühiskonnale uusi juhte, siis on õpilaste põhjalik eesti keele os-kus ja kodumaatundmine primaarse tähtsusega. Kooli kavva võetigi siis emakeel ning ajalugu, maateadus ja kodanikuõpetus. Emakeele õpetami-sel on erilist rõhku pandud praktilise keeleoskuse arendamisele nii sõnas kui kirjas. Keeleõpetuse osas langeb esimesel aastal peamine rõhk alg-koolis õpitu kordamisele ja süvendamisele. Teises klassis on peamine tä-helepanu pühendatud vormiõpetuse käsitlemisele ja kolmandas vormi- ja stiiliõpetusele. Kogu õppeaja kestel juhitakse loomulikult tähelepanu teh-tud vigadele ja antakse õpilastele individuaalset abi ja nõu.

Õpperaamatutest on grammatika osas kasutusel järgmised: H. Jänes „Meie emakeel II ja III“, J. Valgma „Eesti keeleõpetuse reegleid“, A. Muuk „Väike õigekeelsuse sõnaraamat“ ja vajaduse korral J. Silveti „Eesti - inglise sõnaraamat“.

Suur osa emakeelele pühendatud õppeajast langeb eesti kirjanduse ja luule tundma õppimisele ja vabale eneseväljendusele. Iga õpilane loeb õppeaasta jooksul vähemalt ühe algupärase romaani ja tutvub põhjalikult ühe luuletuskoguga, mille järele ta esitab klassile loetust kokkuvõtte ja kriitika. Samuti esitab iga õpilane klassis referaadi mõnel ühiskondlikul ja teda huvitaval teemal, millele järgneb diskussioon ja küsitlemine. Kirjandusloos käsitletakse eesti kirjanduse ajalugu, meie klassikuid (Tammisaare, Metsnurk, Gailit, Mälk, Kivikas j. t.) ja meie luuletajate paremiku (Suits, Under, Visnapuu, Alvar j. t.). Nooremaist sõnaseppadest on ka vas Viirlaid, Uibopuu, Kalmus, Ristikivi, Talve ja mitmed teised.

Eriti tänuväärset tagajärge ja elavat vastukaja noorte hulgas on saavutatud referaatidega üldteemadel. Need on sageli päevakajalised ja äratavad suurt huvi. Näiteks võiks tuua järgmised teemad: „Eestlaste kohanemise-probleeme uues ühiskonnas“, „Rassirahutused Ameerikas“, „Teaduse üliküüri arengu mõju inimesele“, „Toronto eesti ajalehed - kriitika“, „Põhjusi õpilaste rahutusteks“ ja palju teisi. Nagu loetelust nähtub on arutluse alla võetud eestlaskonna eriprobleeme kui ka kohaliku ühiskonna keerdküsimusi, mis paratamatult mõjustavad ka meie ühiskonda.

Kogu kooliaja jooksul püüavad õpetajad rikastada noorte sõnavara, andes vasteid ingliskeelsetele sõnadele ja terminoloogiale, mis kodulehes nii tihti ei esine. Seda sõnavara kasutavad noored siis kirjandites, luulekatsetes ja muus omaloomingus. Mitmed õpilased on osutanud loomulikku talenti eneseväljenduse alal ja nende proosapalasisid ja luuletusi on avaldatud kohalikus eesti ajakirjanduses ning kantud ette kevadistel lõputustel küllaltki menukalt.

Praktilise kirjakeele kasutamiseks on antud noortele juhtnõõre era-kirjade, palvekirjade ja protokollide kirjutamisel.

Peale otsese akadeemilise õppetõõ püüab keskkool anda õpilastele paremat arusaamist eestluse sihtidest ja traditsioonidest ning neid siduda eesti ühiskonnaga positiivsete väärtuste kaudu. Saavutamaks seda eesmärki on õpetajaskond organiseerinud noorte ühisüritusi väljaspool kooliaega. Nii on juba neli aastat korraldatud talipäevad, milles osavõtt on olnud väga elav. Suusatades, kelgutades ja teisi talvemõõnusi nautides on osavõtjatel mahti sõprussidemeid luua ja ükskeist paremini tundma õppida kui reedeõhtune napp kooliaeg seda lubab. Hiljem kirjutavad õpilased ülevaate talipäevadest kohalikele eesti ajalehtedele, lisades ka kohalvõetud pilte.

Üheskoos on ka külastatud eesti teatrietendusi, kus noortel on võimalus tutvuda meie näitekirjanduse paremikuga ja saada mingit ettekujutust meie teatri-traditsioonidest. Kohalikud pagulasteatrid on vastu tulnud, müües õpilaspileteid odavama hinnaga.

Et noorte teatrihuvi on suudetud äratada, sellele viitavad mitmed tundemärgid. Esiteks, eesti teatrietendustel on noorte külastajate arv suhteliselt suur. Teiseks, mitmed endised ja praegused keskkooli õpilased on aktiivselt liitunud Toronto „Kultuuriteatriga“ ja aitavad edukalt lahendada meie näitlejate pealekasvu probleemi. Käesoleval kevadel (1969. a)

esitati Toronto Eesti Majas K. Ristikivi „Rohtaia“ dramatiseering, milles paljud neist kaastegevad olid.

Seniste ürituste õnnestumine on mõjunud julgustavalt õpetajatesse, õhutades neid leidma uusi huvivälju. Nii on kavas veel ühiseid kunstinaïtuste ja kontsertide külastamisi, mis annaks lisa-ainet diskussiooni-õhtutel, kus tihtipeale avaldatakse otse üllatavat oskust ja küpsust oma muljete väljendamisel.

Uheks rahvuskultuuri alaks, mis Toronto noorte huvi eriti on kõitnud, on rahvatants. Tantsurühmade harjutused toimuvad Eesti Majas igal reedel algusega kell 6 õhtul. Samal õhtul kell 7.30 algab keskkooli õppetöö. Tulemuseks on, et suurem osa õpilastest võtab osa ka tantsuharjutustest. Selline olukord ei soodusta ainult noorte liitumist eesti ühiskonnaga, vaid aitab ka vältida nende sattumist suurlinna vähem-soovitava mõju alla. Vanemad püüavad selletõttu eriti mõjustada oma lapsi keskkooli tööst osa võtma ja õpilaste arv koolis on pidevalt kasvanud.

Ajaloo tundides käsitletakse keskkoolis kodumaa sündmusi alates Vabadussõjaga. Erilist rõhku on pandud iseseisva Eesti olukorra tutvustamisele ja meie saavutustele selle perioodi vältel. Teiseks oluliseks kontsentratsiooniks on II Maailmasõda, selle sündmused ja tagajärjed. Nende olukordade mõistmine on suure tähtsusega meie väljaspool kodumaad sündinud generatsioonile, kes oma põhilise hariduse saab kohaliku maa koolides. Kuna õpilased keskkoolis on ka juba vanemad, siis on võimalik ainesse põhjalikumalt süveneda ja seda detailsemalt esitada kui algkoolis.

Sobiva õpperaamatu puudumine sellel alal annab end muidugi tunda, kuid aineõpetajad on püüdnud seda korvata, kasutades abiraamatuina sobivaid teoseid, esitades leiduvat pildimaterjali ning ammutades teadmisi isiklikest mälestustest. Ka on edukalt kasutatud referentidena isikuid, kellel on eriteadmisi seoses läbivõetava ainega. Käesoleval õppeaastal (1968/69) oli suureks abiks ja huviäratajaks Võitlejate Ühingu poolt korraldatud Vabadussõja näitus. Lisaks väljapanekutele andsid ühingu liikmed õpilastele seletusi ja vastasid küsimustele.

Peale puhtfaktiliste teadmiste annab kodumaa ajaloo õppimine noortele tugevama emotsionaalse sideme oma vanemate sünnimaaga ja aitab neid paremini mõista meie vanema põlve tõekspidamisi ja tuleviku-loomisi.

Kodumaa maateaduse õpetamisele on keskkoolis pühendatud ainult pool õppeaastat kooli teises klassis. Kavas on algkoolis õpitu kordamine ja süvendamine. Nii palju kui aeg lubab, on sellele lisatud ülevaade Eesti geoloogilisest koostisest ning kokkuvõtte kodumaa majanduslikust geograafiast.

Ka maateaduses puudub õpperaamat, aga õpetajad on edukalt kasutanud Eesti Kirjanike Kooperativi poolt väljaantud neljakõitelist „Meie Maad“. See teos annab kodumast väga ülevaatliku pildi, kuna ta sisaldab suure hulga häid fotosid ja huvitavat teksti. Peale selle on koolil olemas seinakaardid ja õpilastel atlased.

Kolmandas klassis on üks õppetund nädalas pühendatud iseseisva Eesti seadusandluse tundmaõppimisele. Põhjalikumalt käsitletakse siin viimast Eesti põhiseadust, millest iga õpilane saab paljundatud koopia.

Keskkooli lõpetajad saavad mälestuseks koolisõrmuse, mille kinkijaks on algaastaist peale olnud Toronto Eesti Ühispank. Eelolevast kooliaastast alates on kavas ka rinnamärgi kavandamine ja kasutamisele võtmine, mis välise tunnusena tutvustaks keskkoolis õppivaid noori Torontos laialipillatud eestlaste peres.

Toronto Eesti Seltsi Täienduskeskkool on lõpetamas oma 5-dat tegevusaastat. Asutamise- ja organiseerimise raskustest on üle saadud ja koolitöö toimub juba kindla kava raamides. Enam ja enam lapsevanemaid hakkab arusaama kooli vajadusest ja selle osatähtsusest meie ühiskonnas. Kooli sisseastujate arv on iga aastaga tõusnud ja väljalangemisi on olnud suhteliselt vähe. Selles osas võib Koolikomitee kui ka õpetajaskond teatud tööst rahuldust tunda ja teatud optimismiga tulevikku vaadata.

Muret tekitavaks probleemiks on aga õpetajate pealekasvu küsimus. Kodumaal kutsehariduse saanud õpetajad jäävad iga päevaga vanemaks ja ei suuda varsti kooliga seotud lisatöökoormat kanda. Ainukeseks lootuseks on siin täienduskeskkooli lõpetanud noored, eriti kui nad Kanada vastavas õppeasutuses on pedagoogilise ettevalmistuse saanud. Senini on olnud võimalus üht sellist noort täiendusalgkoolis osalise ajaga rakendada. Aga seegi on julgustav algus ja julgust ei tohi kaotada.

Edgar Marten  
(Toronto, Kanada)

## TORONTO EESTI TÄIENDUSKESKKOOLI EESTI KEELE ÕPPEKAVA

I klass.

Õpperaamatuna kasutan: H. Jänes „Meie emakeel III“. Abiraamatuna kasutan: H. Jänes „Meie emakeel II“, J. Valgma „Eesti keeleõpetuse reegleid“, E. Muuk „Väike õigekeeluse sõnaraamat“.

Häälikuõpetus. Lihthäälik ja häälikuühendid. Lihthäälikuid, häälikuühendeid, kaksikhäälikuid, kaashäälikuühendeid ja nende kirjutamine. Etteütlus ja harjutusi. Võõr- ja laensõnad. Võõr- ja laensõnade leidmine ja kirjutamine. Harjutusi ja etteütlus. Häälikuvälde. Sõnavälde ja sisehäälikud. Sõna on I ja II vältes. Sõna-

välde. III välde. Liited -lik, -stik, -mik, -kond. Astmevaheldus. Sõna rõhk ja peenendus. H sõna algul. Liide -ki ja -gi. Sõnade silbitamine, poolitamine ja lühendamine. Sõnade ülekanne ühelt realt teisele. Pikk s. Vormiõpetus. Liht- ja liitsõnad. Sõnaliigid. Käänd-, pöörd- ja muutmatud sõnad. Suur ja väike algtäht. Käänamine. Eriti omadussõna koos nimisõnaga. Ainsuse omastav ja sisseütlev. Põhi- ja peakäanded. Käändkonnad ja tüüpikonnad. Pärinime käänamine. Üksikuist käändeist ja käänamisvigadest. Lühike mitmuse osastav. Sünonüümid. Kirjamärgid ja nende kasutamine. Kirjandeid (4-6). Umberjutus-tusi. Referaate.

## II klass.

Õppekava on koostatud õppepäevade alusel, kusjuures iga õppepäev sisaldab kaks eesti keele õppetundi. Õppearaamatuina kasutatakse: H. Jänes „Meie emakeel II ja III“, A. Mägi „Lühike eesti kirjanduslugu I“, J. Silvet „Eesti-inglise sõnaraamat“. Abiraa - matutena kasutatakse: L. Lumiste, K. Ristikivi, H. Jänes, H. Adson ja H. Kerstell „Meie kodumaa“. Gustav Suits „Eesti kirjanduslugu I“, E. Muuk „Väike õigekeelsuse sõnaraamat“. Suulise sõnavara täiendamiseks, ise - seisva esinemise ja mõtlemise are - damiseks igalt õpilaselt referaat. I poolaastal õpilase enese poolt valitud teemal, II poolaastal referaate kirjan - duslikkudel teemadel. Sellele lisaks igal õpilasel lugeda I poolaastal enda valitud algupärane romaan ja esitada klassis sellest lühikokkuvõtte, II pool - aastal luuletuskogu ja esitada sellest lühike ülevaade koos isikupärase krii - tikaga. Näiteid senistest II klassis kasutatud referaatide teemadest: Loo - dus ja inimene. Tänapäeva Toronto. Ennustused ja ennustajad. Tänapäeva Venemaa. „Lendavad taldrikud“. Ras - sirahutused Ameerikas. Kanada saja - aastane. Uuestisünd. Arenemisõpetus. Kanada ja Quebec. Laaserkiired. Noor - te kasvatus ja kuritegevus. Reklama - ja selle mõju. Vanavanemate kohane - misprobleeme siinses eesti ühiskon - nas. Arstiteaduse edu ja sellega kaas - nevad probleemid. Moodne muusika.

II klassi keeleõpetuslik osa haa - rab peamiselt vormiõpetuse põhjalikku käsitlemist.

1. Õppepäev. Avaaktus ja üldised kor - raldused. - 1 tund. Õpilastega tutvune - mine, referaatide teemade jagamine . Käänd - ja pöördõnad. Kordamine. Et - teütus. Kodus loetavate romaanide va - lik. - 1 tund.
2. Õppepäev. Referaat. Diskussioon etteütuse vigade analüüs. - 1 tund. Õi - gekeelsuse sõnaraamatu kasutamine. Sõnaliigid. Suur ja väike algtäht. Har - jutused 79, 82. - 1 tund.
3. Õppepäev. Põhikäänded. Ainsuse ni - metav, omastav, lühike ainsuse sisse - ütlev. Harjutus 95. - 1 tund. Referaat

Diskussioon. Koduse töö kontrollimine. - 1 tund.

4. Õppepäev. Referaat, Diskussioon. Et - teütus. - 1 tund. Ainsuse osastav ja mitmuse omastav. Harjutused 97, 99. Koduse töö kontrollimine. - 1 tund.
5. Õppepäev. Etteütuse analüüs. Refe - raat. Diskussioon. - 1 tund. Mitmuse osastav. Harjutused 102 ja 104. Koduse töö kontrollimine. - 1 tund.
6. Õppepäev. Välisreferent kogu koo - lile. - 1 tund. Lühike mitmuse osas - tav. -ne ja -s sõnad. Harjutused 106 ja 108. - 1 tund.
7. Õppepäev. Referaat. Diskussioon. Koduse töö kontroll. - 1 tund. i - mit - mus. Harjutus 111. Etteütus. - 1 tund.
8. Õppepäev. Etteütuse analüüs. Kää - nete moodustamise kavand. Tütar ja number tüüpsõnade käänamine. Harju - tus 113. Koduse töö kontroll. - 1 tund. Referaat. Diskussioon. Kordamine. - 1 tund.
9. Õppepäev. Test. Kodune kirjand lihtlauseist. - 2 tundi.
10. Õppepäev. Testi analüüs. Koduse töö kontrollimine. - 1 tund. Tüüpsõna - de - säde, liige, kümme - käänamine. Harjutus 115.
11. Õppepäev. Referaat. Diskussioon. Koduse töö kontrollimine. - 1 tund. Umbrik, vihk, keegi, miski, kumbki käänamine. Harjutused 117 ja 118. Et - teütus. - 1 tund.
12. Õppepäev. Pärinimede käänami - ne. Omadussõnade võrdlemine. Harju - tus 126. - 1 tund. Referaat, diskussi - oon. Etteütuse analüüs. Koduse töö kontrollimine. - 1 tund.
13. Õppepäev. Test. - tund. Pöörami - ne. Pöördõnade põhivormid. -ma te - gevusnimi. Harjutus 130 ja 131. - 1 tund.
14. Õppepäev. Oleviku ainsuse 1. pöö - re. Harjutused 133 ja 134. Koduse töö kontrollimine. - 1 tund. Referaat. Dis - kussioon. Juhendeid loetud romaanide kokkuvõtteks. Jõuluaheaeg.



15. Õppepäev. Katkendeid kodus loetud romaanidest. 1 tund. -da tegevusnimi. Harjutus 136 ja 137.

16. Õppepäev. -tud kesksõnad. Harjutused 139 ja 140. - 1 tund. Loetud raamatute kokkuvõtteid. Koduse töö kontrollimine. Etteütlus. - 1 tund.

17. Õppepäev. Loetud raamatute kokkuvõtteid. Etteütlu analüüs. Koduse töö kontrollimine. - 1 tund. Õpivad - õppivad - õppivad. Olevik, oleviku kesksõna ja kaudne kõneviis. Harjutused 142 ja 143. - 1 tund.

18. Õppepäev. -da tegevusnimi ja -kse olevik. Koduse töö kontroll. Harjutus 147. Etteütlus. - 1 tund. Referaat, rahvaluule, arutus, näiteid. - 1 tund. Juhendeid kodus loetavatest luuletus - kogudest.

19. Õppepäev. „Vanem, peamiselt vaimulik kirjandus“. Referaat õpilaselt. Arutus. Näiteid. - 1 tund. -takse ja -tatakse. Harjutus 149. Koduse töö kontrollimine. Etteütlu analüüs. - 1 tund.

20. Õppepäev. Külalisreferent. -1 tund. Referaat „Estofiilide ratsionalism“. Arutelu, näiteid. Kodune kirjand. Tunnistuste jagamine. - 1 tund.

21. Õppepäev. Koduse töö kontrollimine. -kse olevik ja umbisikulise tegumoe tingiv kõneviis. Harjutus 151. - 1 tund. Referaat „Ärkamis- ja venetsusaja rahvusromantika“. Arutus. Näiteid. - 1 tund.

22. Õppepäev. Referaat. „Sajandiva - hetuse realism“. Arutelu. Näiteid. - 1 tund. Õppima, kukkuma, süttima, hukkuma. Harjutus 153. Koduse töö kontroll. Etteütlus. - 1 tund.

23. Õppepäev. Sõnad rabelema, kõnelema - pööramine. Läbivõetud kava kordamine. Harjutused 156, 157 (I, II, III). Koduse töö kontroll. - 2 tundi.

24. Õppepäev. Test. - 1 tund. Referaat „Murranguaja rahvusromantika“. Arutelu. Näiteid. - 1 tund.

25. Õppepäev. Testi analüüs. Sõnaliigid ja käänamine. Kordamine. Harju-

tused. - 1 tund. Luule ja luuletamine. Kirjandi koostamise kavand. Loetud luuletuskogude kokkuvõtteid ja kriitikat. - 1 tund.

26. Õppepäev. Loetud luuletuskogude kokkuvõtteid. Arutlusi. - 1 tund. Kirjand. Lõpuaktuse kava koostamine. Kordamine: käändeid ja tüüpsõnad, pööramine. - 1 tund.

27. Õppepäev. Kirjandid ja luuletused. Marie Under ja tema looming. - 1 tund. Vormiõpetuse kordamine. - 1 tund.

28. Õppepäev. Vormiõpetuse kordamine. - 1 tund. Õpilaste omalooming, arvustamine. Aktuse kava ettevalmistus. - 1 tund.

29. Õppepäev. Kirjalik lõputöö. -2 tundi.

30. Õppepäev. Lõpuaktus ja tunnistuste jagamine. Pildistamine. - 2 tundi.

### III klass.

Õppekava on koostatud õppepäevade alusel, kusjuures iga kavas too- dud õppepäev sisaldab kaks õppetundi. Õpperaamatuina kasutatakse: H. Jänes „Meie emakeel III“, A. Mägi „Lühike eesti kirjanduslugu II“. J. Silvet, „Eesti- inglise sõnaraamat“. Abiraamatui- na kasutatakse: L. Lumiste, K. Ristiki- vi, H. Jänes, A. Adson ja H. Kers- tell „Meie kodumaa“. H. Rajamaa „Valimik kirjandust I“, A. Mägi „Eesti lüürika“, E. Muuk „Väike õigekeelsuse sõnaraamat“. Korda- miseks H. Jänes „Meie emakeel II“. Üldine märkus: Sõnavara rikastami- seks ja süvendamiseks antakse igal õppepäeval õpilastele kümme uut sõna, millega õpilased koostavad igaks järg- nevaks õppepäevaks 10 lauset.

1. Õppepäev. Koolitöö avaaktus ja üldised korraldused. - 1 tund. Õpilaste- ga tutvumine, eesseisva õppekava tutvustamine õpilastele ja kordamine. 10 uut sõna - 10 lauset kodus koosta- da. - 1 tund.

2. Õppepäev. Koduse töö kontrollimi- ne. Lauseõpetusest: alus ja öeldis. - 1 tund. Referaatide teemade jagamine õpilastele. - 1 tund. Üldisi teemasid:



Teaduse ülikiire arengu mõju inimesele. Loodus ja inimene. Noorte huvialadest. Kuidas veedan oma vaba aja. Liiklusprobleeme Torontos ja teistes suurlinnades. Toronto - tema vigu ja häid külgi. Uusi voole noorsoo hulgas. Millised tegurid mõjustavad minu elukutse valikut. Toronto eesti ajalehed - kriitika. Põhjusti õpilaste rahutus - teks. Kirjanduslikke teemasid: Maa - realism ja elulähedus. A. Tammsaare. Ulevaade eesti luulest Marie Under. Mait Metsanurk ja tema „Ümera jõel.“ August Mälk. Süvenenud realism (H. Talvik, B. Alver, B. Kangro, K. A. Hindrey ja tema „Ürmas ja Merike.“ Albert kivikas „Nimed marmor-tahvlil.“ August Gailit. Eesti draamakirjandust. Pagulaškirjanikke“ A. Viir-laid („Tormiaastad“, V. Uibopuu, Ain Kalmus, Karl Ristikivi. Referaatide teemade jagamisel määratakse kindlaks ka nende ettekandmise tähtpäevad.

3. Õppepäev. Koduse töö kontrollimine. Täis- ja osaalus. Täiend. 10 uut sõna. Kodune töö: 10 lauset ja harjutus 167. - 1 tund. Lähem informatsioon referaatide ettevalmistamiseks - 1 tund.

4. Õppepäev. Referaat 1 üldteemal ja diskussioon. - 1 tund. Täiendi käänamine. Harjutused 167 ja 169. 10 uut sõna. Koduse töö kontrollimine. 1 tund

5. Õppepäev. Kirjanduslugu: Uusro - mantikute teine põlvkond. H. Visna - puu. - 1 tund. - nud ja - tud kesksõna ja -nu, -tu lõpuline nimisõna. Harjutused 172 ja 173, 10 uut sõna, koduse töö kontrollimine. - 1 tund.

6. Õppepäev. Klassitöö: sõnavara kontroll, läbivõetud lauseõpetuse kontroll ja etteütlus. - 1 tund. Referaat 2 üldteemal ja diskussioon. Sõnavaraks 10 sõna. - 1 tund.

7. Õppepäev. Kirjanduslik referaat : Maarealism ja elulähedus-diskussioon - 1 tund. Lauseõpetusest: sihtis. Harjutused 176, 178 ja 181. 10 uut sõna . Koduse töö kontroll. - 1 tund.

8. Õppepäev. Referaat 3 üldteemal ja arutelu. - 1 tund. Koha- ja ajamäärus Ute. Harjutused 182, -3, -4 ja 186, -7,

-8. - 1 tund. 10 uut sõna. - 1 tund.

9. Õppepäev. Külalisreferent. -1 tund. Lauseõpetusest: Liht- ja liitlause. Harjutused 189 ja 191. Koduse töö kontroll. 10 uut sõna. - 1 tund.

10. Õppepäev. Referaat „Anton Tammsaare“, arutlus. - 1 tund. Lauseõpetusest: Rindlause ja põimlause. Harjutus 196. 10 uut sõna. -1 tund.

11. Õppepäev. - August Gailiti „Niper-naadi“. Katkeid teosest. Peatumine Gailiti stiili omapäral. - 1 tund. Lauseõpetusest: Harjutused 200 ja 201. 10 uut sõna. - 1 tund.

12. Õppepäev. Referaat 4 üldteemal . Arutelu. - 1 tund. Lauseõpetus: Harjutused 203, -4, -5. 10 uut sõna. -1 tund.

13. Õppepäev. Referaat 5 üldteemal. Arutlus. - 1 tund. Lauseõpetus: Harjutused 206, -7, -8. 10 uut sõna.1 tund.

14. Õppepäev. Klassitöö: Sõnavara kontrollimiseks 30 sõna seni õpitud sõnade nimestikust. Etteütlus. Harjutus 213. - 1 tund. Kirjandusloost: Eesti luulet. Tüüpilisi näiteid enamtuntud luuletusist. - 1 tund.

15. Õppepäev. Referaat nr. 6 üldteemal. Arutlus. - 1 tund. Lauseõpetusest: Koma. Harjutused nr. 214 & 215 10 uut sõna. - 1 tund.

16. õppepäev. Kirjandusloost: M. Metsanurk - „Ümera jõel“. - 1 tund. Lauseõpetusest: Otsene kõne. Harjutused nr. 216 ja 217. 10 uut sõna. Koduse töö kontrollimine. - 1 tund.

17. õppepäev. Esimese poolaasta kontrollitöö. - 1 tund.

18. õppepäev. Referaat nr. 7 üldteemal. Arutelu. - 1 tund. Kirjandusloost: A. Mälk - „Läänemere isandad 10 uut sõna. - 1 tund.

19. õppepäev. Referaat nr. 8 üldteemal. Arutelu. - 1 tund. Lauseõpetusest: Punkt. Sõnade lühendamine . Hüüu- ja küsimusmärk. Harjutused nr. 218, 220, 224. 10 uut sõna. - 1 tund.

20. õppepäev. Kirjandusloost: Süvenenud realism. (H. Talvik, B. Alver, B. Kangro). - 1 tund. Lauseõpetusest: Punkt. Semikoolon, koolon, sidekriips ja jutumärgid. Harjutused nr. 230, 232, 23 ja 235. 10 uut sõna. - 1 tund.

21. õppepäev. Külalisreferent. - 1 t. Lauseõpetusest: Koma. Harjutused nr. 226, 227 ja 228. 10 uut sõna. Koduse töö kontroll. - 1 tund.

22. õppepäev. Referaat nr. 9 üldteemal. Arutelu. - 1 tund. Kirjandusloost: K. A. Hindrey - „Urmas ja Merike“. 10 uut sõna. - 1 tund.

23. õppepäev. Referaat nr. 10 üldteemal. Arutelu. - 1 tund. Klassitöö kirjavahemärkide tundmise kontrollimiseks. (Harjutused nr. 238, 239 ja 240). - 1 tund.

24. õppepäev. Kirjandusloost: A. Kivikas „Nimed marmortahvlil“ - 1 tund. Lauseõpetusest: Harjutused 241, 242, 243. 10 uut sõna. - 1 tund.

25. õppepäev. Kirjandusloost: Eesti

draamakirjandust - H. Raudsepp. - 1 tund. Tuletusõpetus: Liht- ja liitsõnad. Harjutused 245, 246. 10 uut sõna. - 1 tund.

26. õppepäev. Kirjandusloost: Pagulas-kirjanikke - A. Viirlaid „Tormiaastad“ V. Uibopuu, Ain Kalmus, Karl Risti - kivi. - 1 tund. Sõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Harjutused 252, 255, 257. 10 uut sõna. - 1 tund.

27. õppepäev. Diskussioon teemal: Rahvuslus - tema positiivseid ja negatiivseid külgi. - 1 tund. Arvsõnade lahkuja kokkukirjutamine. Harjutused 258, 259. Ees- ja tagasõnad. Harjutused 261 ja 262. 10 uut sõna. - 1 tund.

28. õppepäev. Kordamine: kirjandusloost lühikokkuvõte. - 1 tund. Kordamine: lauseõpetuse lühikokkuvõte. Sõnavara kordamine. - 1 tund.

29. õppepäev. Kirjalik lõputöö. 2 tundi.

30. õppepäev. Lõpuaktus ja tunnistuste jagamine. Pildistamine.

Edgar Marten  
(Toronto, Kanada)

## USUÕPETUS BALTIMORE EESTI KOOLIS

Küsimuse üle, kas usuõpetus kuulub eesti täienduskoolidesse, on varemadel aegadel rohkesti sõna võetud. Seda mitte küll avalikkuses, kuid eriti neis ringkondades, kes olid huvitatud eesti täienduskoolidest või eesti koolidest USA pinnal.

Minul ei ole täpseid andmeid kas ja kui paljudes eesti täienduskoolides USA's ja Kanadas on usuõpetus ette nähtud õppeainena. Küll olen kuulnud, et mõnedes koolides on see õppeainena kavas. Paljudes kogudustes töötavad pühapäevakoolid ja seal langeb usuõpetus täienduskoolis ära. Ka on olemas pühapäevakoole, kus usuõpetuse kõrval õpetatakse ka emakeelt, eesti ajalugu, maateadust ja teisi eestlusega seoses olevaid aineid.

Baltimores algas täienduskool oma tegevust 1952. aastal. Selle kavas puudus usuõpetus. Minu siia asudes 1953. aasta jaanuaris, tegutses siin täienduskool EELK Baltimore Markuse koguduse poolt kasutatavas Ameerika kirikus pühapäevakooli nime all. Kavas oli ka usuõpetus, mida koguduse õpetaja pidi andma. Tegelikult aga ei leidunud ühtegi vaba tun-

di usuõpetuse jaoks. Kuna suur osa lastevanemaid ei olnud selle kooli tegevusega rahul, siis lõpetas see kool oma tegevuse samal kevadel.

1954. aastal hakkas tegutsema EELK Baltimore Markuse koguduse juures pühapäevakool. Seda peeti tund aega enne jumalateenistuse algust. See algas ühise lühikese palvusega ja koraali laulmisega. Pärast seda läks iga vanuserühm oma õpetajaga temale ettenähtud ruumi. Üheaegselt pühapäevakooliga toimus ka leeriõpetus, mida andis koguduse õpetaja.

1956. aasta sügisel asutati Baltimores kõikide siinsete organisatsioonide ühissettevõttena Baltimore Eesti Organisatsioonide Täienduskool. Selle õppekavas ei olnud algul usuõpetust ette nähtud.

Mõnda aega töötas Baltimores ka teine täienduskool, nimetades enast Baltimore Eesti Täienduskooliks. Selle kooli moodustas üks väikene osa 1953. aastal Markuse koguduse juures tegutsenud pühapäevakoolist. Tegelikult oli see ainult ühe perekonna poolt loodud kool, millest võtsid osa veel paari perekonna lapsed. Selle kooli tegevus oli väga piiratud ja peagi see eksisteeris ainult paberil.

Kuna täienduskoolist ja pühapäevakoolist võtsid osa peaaegu ühed ja samad lapsed, mõjus see halvavalt mõlema kooli tegevusele. Nii leiti kooli ja koguduse vahel sobiv lahendus seega, et täienduskool võttis usuõpetuse oma õppekavasse. Saadi aru, et usuõpetusel on määrav osa noorte säilitamises ja kasvatamises eestlusele.

Olen tarvitanud siin nimetusi täienduskool ja eesti kool. Kuna Baltimore täienduskooli ametlik nimetus „Baltimore Eesti Organisatsioonide Täienduskool“ oli liiga pikk, siis otsustas kooli õpetajaskond koos vanemate nõukogu esindajatega muuta see nimi „Baltimore Eesti Kooliks“. Seda nime ei ole mõnede teiste suuremate täienduskoolide poolt peetud õigeks, väites, et meie kool Baltimores ei vasta kodumaa seaduste järele eesti kooli nõuetele. Võib olla see on nii. Kuid nimetus „täienduskool“ ei vasta paguluses ka Eesti nõuetele ega selle kooli sisu ja mõttele Eestis. Nime muutmise vajadus kasvas välja puht praktilisest küljest, sest ametlik nimi oli liialt pikk. Lõppeks on ju ükskõik, millist nime kool kannab. Tähtis on tema tegevus, siht ja otstarve. Oluline on see, mida ta pakub ja kui hästi ta suudab siin paguluses antud tingimuste ja võimaluste juures täita oma rahvusliku ja usulise kasvatus ülesannet.

Meie ei saa rahvusliku kasvatus juures mööda minna kristlike väärtuste ja tõdede õpetamisest oma lastele. Eriti siin maal, kus usuõpetust koolides üldse ei õpetata, tuleb sellel osutada tõsiselt tähelepanu. Kogudused teevad seda pühapäevakoolide kaudu. Kuid see haarab ainult väikest osa meie lastest. Baltimore Eesti Koolist võtab osa ka neid lapsi, kes pühapäevakoolis ei käi. Nii saavad ka need lapsed usuõpetusest osa. See oli ka üheks põhjuseks, miks usuõpetus võeti Baltimore Eesti Kooli õppekavasse. Kooli usuõpetuse tunnid täidavad seega ka pühapäevakooli osa.

Käesolevas artiklis ma saan käsitleda usuõpetuse õpetamist ainult selles ulatuses, nagu see toimub Baltimore Eesti Koolis. Kool algab oma tegevust iga kord koraaliga. Seejärel loeb õpetaja mõne Piibli salmi ja

seletab seda paari lausega, lõpetades palve ja õnnistamisega. Lõpuks jälle koraal. Selleks on ettenähtud 5 - 6 minutit. Seejärel lähevad lapsed õpperühmade järele oma klassidesse.

Kõikidel õpperühmadel on igal õppepäeval üks tund usuõpetust. Vanemates õpperühmades annab seda Markuse koguduse õpetaja. Nooremates õpperühmades õpetavad seda teised kooli õppejõud. Kõige nooremates õpperühmas, kus lapsed alles õpivad eesti keelt lugema, seletab õpetaja neile lugusid piibliloost. Lugeda oskajate õpperühmas kasutatakse Luuri ja Arumäe õpikut „Usuõpetus algkoolile“ I. Vanemates õpperühmades toimub õpetus Luuri ja Arumäe „Usuõpetus kodule ja koolile“ järele. Piibliloo kõrval õpitakse ka käske ja kirikulaule.

Kõige vanemas rühmas käsitletakse õpetust Jeesuse mäejuhluse alusel, Jeesuse elu, ristiusu levikut, algristikoguduse elu ristikiriku arengut. Usuõpetuse elavamaks, huvitavamaks ja arusaadavamaks tegemiseks, näidatakse ka valguspilte Piibli ainetel.

Baltimore Eesti Kool on sellepoolest õnnelikus olukorras, et suurem osa tema õpilastest võtavad osa eesti koolist kuni ülikoolidesse minnekuni. Nii käivad paljud kuni kümme ja rohkemgi aastat eesti koolis. Selletõttu on võimalik usuõpetust õpetada ka laiemas ulatuses.

Viimaseil aastail on toimunud ka leeriõpetus kooli usuõpetuse raames, kuna leerist osavõtjad on olnud eranditult selle kooli õpilased. Kui ongi mõni leeri tulnud väljastpoolt kooli, tuleb tal osa võtta kooli usuõpetuse tunnist või ta peab omal käel ära õppima nõutavad palad ja läbi lugema usuõpetuse raamatu.

Et siduda noori rohkem usu ja kirikuga, olen lasknud noortel eneset pidada kooli jõulupuu ja emadepäeva tähistamise palvused. Samuti olen rakendanud noorte jumalateenistustel noori nii palju kui võimalik liturgia sõnalises osas. Igal noorte jumalateenistusel on üks noortest esinenud ka lühikese tervitus-sõnavõttuga. Näib, et meie noortele meeldib väga osavõtt usulisest tegevusest.

Üheks suureks puuduseks usuõpetuse tundide andmisel on vastavate õppekavade ja õpikute puudus. Eestiaegset õppekava ei ole võimalik rakendada, kuna koolipäevad ja tundide arv on väga piiratud. Ka ei ole koolil kahjuks seda kava olemas, et selle alusel püüda koostada mingi olukorrale sobiv kava. Olemasolevad usuõpetuse õpikud on ka järeletrüki kodumaal tarvitusel olnud usuõpetuse õpikutest. Neist on praegu veel saadaval ainult Luur ja Arumäe „Usuõpetus kodule ja koolile“. Seegi väljaanne ei vasta praegustele vajadustele. Päälegi on see raamat väga lohakalt toimetatud. Nooremates õpperühmades ei saa seda kasutada, kuna õpilased ei oska eesti keelt sel määral, et nad seda lugeda saaksid.

Samade autorite poolt väljaantud usuõpetuse õpik noorematele „Usuõpetus algkoolile I“, on parem. Kahjuks on selle trükk otsas.

Meil on küllalt vastavaid jõude, kes oleksid võimalised koostama ja välja andma ajakohast usuõpetuse õpikut, mida oleks võimalik kasu -

tada eesti koolides paguluses. Ajakohase all ma mõtlen õpikut, kus mitte ükski ei ole ära toodud kuiv piibliloo sündmus, vaid ka selle seletus lihtsas ja piltlikus keeles, millest lapsed aru saavad. Kui võimalik, siis ka mõni lihtne joonis sinna kõrvale.

Ameerika kirikute pühapäevakooli materjali uuendatakse iga 3 - 4, mõnikord ka isegi paari aasta järele. Neist väljaannetest võib nii mõndagi kasulikku näpunäidet usuõpetuse õpiku koostamiseks saada. Senini on usuõpetus noortele jäetud Eesti kirikus täiesti kohapealsete koguduste õpetajate armu hooleks. Sellest tingitult on usuõpetuse õpetamine Eesti kirikus ka väga erinev ja lünklik.

On tõsiselt kahju, et paarikümne aasta jooksul ei ole saadud välja anda meie praegusele olukorrale vastavat usuõpetuse õpikut. Rahaline külg ei saa olla takistuseks. Kui oleks hea, kõiki olulisemaid Piibli sündmusi ja usulisi tõdesid puudutav, lihtsas keeles ja piltlike seletustega piibliloo raamat, ostaks seda iga perekond, kus on lapsi. Näib, et on elatud lootuses, et kui mitte homme, siis kindlasti ülehommel läheme tagasi kodumaale. Elatakse soovunelmates, seepärast puudub ettenägelikkus.

Kuigi Baltimore Eesti Koolis on usuõpetus õppekavas, jätab see siiski veel küllaltki soovida. Õppepäevade vähesus piirab õpetamise ulatust. Üldise ühtlase kava puudumine pidurdab tunduvalt õppetöö edu. Kui usuõpetuse tunde peavad andma veel õppejõud, kes varem seda pole õpetanud, seisavad nad tõsistes raskustes, liiatigi veel kui pole vastavat õpikut.

Seepärast on viimane aeg, et meil kirikuvalitsus astuks samme vastava usuõpetuse õpiku (resp. õpikute) väljaandmiseks, leiaks vastava kompetentse isiku või isikud ja asuks selle trükkimisele veel enne, kui meie lapsed on eesti kirikule, sellega ka eestlaskonnale kaduma läinud. Kuni puudub olukorrale ja ajanõuetele vastav õpik, ei ole loota, et usuõpetuse õpetamine kannaks rahuldavat vilja.

Uno Plank  
(Baltimore, USA)

#### ANDMEID EESTI ÕPPEASUTUSTE KOHTA 1968/1969. ÕPPEAASTAL AUSTRALIAS, USA-s JA KANADAS

Sellenimelise ankeedi korraldamise ja sellest kokkuvõtte ja ülevaate tegemise usaldas Eesti Õpetajate Keskühingu juhatus 1969. a. jaanuaris allakirjutanule. See oli austav aga ka raske ülesanne. Aeg tööks oli lühike ja olemasolevad andmed koolide asukohtade ning aadresside kohta puu-

dulikud, Ameerika ja Austraalia mandrite vahemaad kauged ja sidepida - mine posti teel Eesti Õpetajate Keskühingu Rootsis asuva juhatusesega tüli - kas ja aeganõudev.

Senini on tulnud selles asjas üle 50 mitmesuguse kirja kirjutada. Neid on ka läinud organisatsioonidele ja isikutele, kellel pole harjumust kirjadele vastata. Samal ajal on eriti koolide juhatajad oma leivatöö kõrval tehtavast armastustööst, möödunud kooliaasta lõppveerandil, väsinud ja neil pole ehk ka alati suurt lugupidamist bürokraatia vastu mitmesu - guste aruannete ja andmete kogumise näol. Nad on pidanud oma raskuste ja muredega ise toime tulema ja nende ennastsalgav töö ei ole mitte ala - ti organiseeritud eestlaskonnas tunnustamist ning hindamist leidnud.

Tänu mitmele tublile kaasaaitajale teostus ankeet siiski päris hästi ja E. Õ. Keskühingu juhatuse esimehe Herman Rajamaa väärtuslikud näpunäited ja julgustavad read olid alati käepärast. Kanadas saatis an - keetlehed koolidele kätte ja võttis need kokku Montreali Eesti Täiendus - kooli juhataja Karl Vaikla, jagades seejuures väärtuslikke näpunäiteid ning seisukohti. Seetõttu olid materjalid Kanada kohta koos kõige varem - ni ning kõige kergema vaevaga. Ühendriikides saatis ankeetlehti koolidele kätte Eesti Rahvuskomiteeliige Gaston O. Randvee, kuigi ise olles koor - matud tööga skautluse alal ja ta oma ankeet 'Ühendriikide koolide kohta oli pooleli, osutades hinnatavat kaastööd ja kaasabi. Austraalias toime - tas ankeetlehtede laialisaatmist Austraalia Eesti Seltside Liidu esimees M. Hennoste, lisades neile huvitavaid andmeid selle Liidu tegevuse koh - ta eesti koolide alal. Eriti hinnata tuleb Baltimore Eesti Kooli ja selle juhataja Ewald Tammaru ning õpetaja proua Meeta Liiva kaastööd. Alla - kirjutatanul on õnn kuuluda selle kooli õppejõudude perre. Koolinõukogu esimees Voldemar Liiv tasus ankeediga seoses olevad postikulud ja õpe - taja pr. Meeta Liiv paljundas ankeetlehed.

Kuigi Austraalia, USA ja Kanada kuuluvad inglise keelt kõnelevate, Rootsi seisukohalt ülemeremaade hulka ja neil on rohkesti ühiseid jooni, eriti noorte usulise kasvatuses jätkmine kirikute hooleks ja era - algatuses suur osatähtsus ka hariduse alal ning sellekohaselt seal riigivõimu haldus - e ja toetuse puudumine, tuleb neid siiski allpool vaadelda lahus. Eesti koolide areng ja seisund on neis erinev, nagu selgub kooliülevaadetest.

Käesolevad ülevaated peaksid kividenä kaisendama tõsiasjast, et ees - ti õpetajad on oma õlule võtnud eesti noorte rahvusliku kasvatuses, eesti keele ja meele õpetamise peamise ning põhilise ülesande ning sellega seos - ses olevad raskused. Seda ülesannet täidavad nad pidevalt, poole kuni kolmveerand aasta jooksul, oma leivatööst vabal ajal, puhketundidel, ül - diselt ilma tasuta või sõiduraha või, üksikuil juhtumisel, tagasihoidliku si - suga kingitusümbriku eest. Peamiselt Kanadas püütakse õpetajaile nende töö eest tasu maksta. Õpetajate tööga pole võrreldav juhuslik kõnede või referaatide pidamine, koosolekuil ja kongressidel resolutsioonide hääle - tamine, kohalikele võimukandjatele märgukirjade saatmine ja nendega kon - takti pidamine. Sellest on täis avalik sõna, kuna eesti õpetaja töö toimub varjus. Ometi kannavad õpetajad selle eest hoolt, et oleks mille eest või - delda, et kogudustel oleks noori, kes suudavad eestikeelset jumalateenis - tust jälgida ja et organisatsioonidel oleks juhtkonna järelkasvu. Õpetajai -

le on nende raske töö eest peamiseks tasuks - rahuldustunne ja noorte ja nende vanemate tänu.

Ankeedis oli ka huvitavaid andmeid õpetajate kohta, nende nimed, vanused, kutseline ettevalmistus ja postiaadressid. Ülevaade neist peab aga ära jääma, kuna mitte kõik koolid ankeeti selles osas pole vastanud. Saabunud andmed jäävad Eesti Õpetajate Keskühingu arhiivi. Ühing püüab nende najal õpetajaskonnaga kontakti luua, et sellele perele oma kaasabi pakkuda.

Kaasabi aga vajavad eesti koolid hädasti just pedagoogilisel ja meetodilisel alal. Rootsisis Eesti Komitee Koolitoimkonna poolt välja antud vihud „Eesti täienduskoolide tööpõllult“ I - IV ei leia mitte üldist kasutamist. Kanadas on need 10 koolist 7-mel, Austraalias 5-est koolist 3-el, ent Ühendriikides on neid 16-st koolist vaid 7-mel. Eesti Õpetajate Keskühingu esimees Herman Rajamaa kirjutab E. Õ. K. Bülletäänis nr. 16, 1967: „Kõigile, kes eesti täienduskoolides on töötanud või veel töötavad, on selgeks saanud, et meil on tegemist hoopis erilaadse koolitüübiga. Meile on selgunud - paljudel väga kibedate kogemuste järele -, et täienduskoolides tuleb kasutada hoopis teistsuguseid õppetööviise, kui neid on kasutatud või kasutatakse harilikés koolides.“ Eelpooltähendatud väljaanded jagavadki kogemusi õppetööviisidest täienduskoolide tööpõllul. Need peaksid leidma tee igasse kooli, eriti vihk IV peaks olema kättesaadav igale õppejõule. Nendele peaks ilmuma lisa. Sest kutselisi õpetajaid on vähe - Kanadas 43-st 21 ehk umbes 50 %, USA-s 100-st 28 ehk 28 %, kuna Austraalias 30-st õpetajast on kutselisi 13 ehk ca 10 %. Mõned koolid on rajamas õpetajate järelkasvu oma „vilistlastele“ - need vajavad ju eriti kõne all olevaid vihkke.

Kuna ankeetid mõnedelt koolidelt saabusid hilinemisega, jäi kokkuvõtete tegemiseks ja ülevaate koostamiseks väga vähe aega. See vabandagu neis esinevaid ebatäpsusi ja vigugi.

Tohime loota, et kõne all olev ankeet annab üldise ülevaate Austraalias, USA-s ja Kanadas asuvate koolide kohta vist esmakordselt pagulaspõlves, eriti koolide asukohtadest, juhatajaist ja nende aadressidest. Viimatimainitud andmed üksinda tasuvad ankeediga seoses olnud vaeva ja raskused. Küllap ankeet paneb mõtteid ja ideid liikuma ning need aitavad kaasa eesti noorte rahvuslikule kasvatusesele eesti koolides.

#### AUSTRALIA EESTI ÕPPEASUTUSED 1968/1969. ÕPPEAASTAL.

Austraalia eesti õppeasutused on õnnelikus seisukorras - seal tegutseb organiseeriv ning abistav keskus Austraalia Eesti Seltside Liidu näol. See liit on asutatud juba 5. jaanuaril 1952 ja Liidu Esindajatekogu on 30. 12. 1960. a. vastu võtnud „Austraalia eesti organisatsioonide rahvusliku tegevuse põhialused“. Täienduskoolid, abistatuna lastevanemate komiteede poolt,

kuuluvat kohalike organisatsioonide juurde, viimased aga on Eesti Seltside Liidu liikmed.

Eesti Seltside Liit lähtub oma tegevuses eeldustest, et eestlus tähendab kuuluvust oma esivanemate kodumaa ja mineviku külge, et rahvuslik tegevus väljendub esmajoones kultuurilistes harrastustes ja välisvõitluses



kodumaa vabastamiseks ja et tee eestlusele algab eesti keele ja eesti meele. Sellekohaselt peab Liit rahvuslikust seisukohast lähtudes oluliseks, et iga laps õpiks eesti keelt kodus, täienduskoolis ja noorte organisatsioonides, nii et ta omandaks küllaldase oskuse eesti keeles kõnelemiseks, kirjutamiseks ja eestikeelse kirjanduse lugemiseks. Kohalike organisatsioonide ja nende Liidu ülesanneteks on noorte eesti keele oskuse arenemist tõhusalt ja igakülgsest ning kooskõlastatult toetada, sest ainult kooskõlastatud ühine püüdlus võib tõsta eesti keele oskust noorte keskel. Neid põhimõtteid on südant soojendav lugeda.

Lähemalt määravad kõne all olevad põhialused, et kodu kõrval omab erilist tähtsust emakeele õpetamine kohalikus täienduskoolis. „Koolide õppetöö tuleb viia välja seltskondliku tegevuse raamides ja luua kohustuslikud vahekorrad lastevanemate, kohalike üldorganisatsioonide ja õpetajate vahel. On soovitatav, et lastevanemad koos kohaliku üldorganisatsiooniga maksavad õpetajatele õppetöö eest mõõdukat tasu. Kohalik üldorganisatsioon hoolitseb täienduskooli ruumide eest ja vastutab õppetöö eduka ja tagajärjerikka arenemise eest, ja teeb kõik selleks, et kooli õppetöö võiks edukalt ja tagajärjerikkalt areneda. Austraalia Eesti Seltside Liidu juhatus varustab täienduskooli tarvilike õpperaamatutega ja, koos teiste keskorganisatsioonidega püüab leida järjest uusi ja paremaid viise ja vahendeid õppetöö läbiviimiseks.“ Jääks soovida, et sääranema arusaamine levineks ka mujal ja et koolide abivajaduse hääli ei kostaks Piiblis mainitud „hüüdi häälena kõrbes“.

Austraalia E. S. Liidu juhatus ei piirdu vaid loosungite loomisega ja nende avaldamisega, millega keskorganisatsioonid tavaliselt piirduvadki, vaid on asunud neid ellu rakendama ka praktiliselt. Selleks on Liidu juhatusel võimalik kasutada Rahvuskapitali summasid, mida Liidu juhatus kogub korjanduste abil. Juba hulga aastate jooksul on Liidu juhatus soetanud kõikidele täienduskoolidele Rootsi - Eesti Õpperaamatufondilt õpperaamatuid ja piiratud ulatuses ka muud kirjandust. Liit on asutanud ja toetab

Austraalia eesti ajalehe „Meie Kodu“ Ncorte Nurga toimetamist, valides toimetaja ja toetades selle väljaandmist majanduslikult.

Täienduskoolide juures on korraldatud, vabatahtlikul alusel ja koolide suva järgi, eesti keele katseid Liidu poolt antud ja koostatud üldiste katseküsimuste alusel. Katset rahuldavalt õiendanud saavad kas III, II või I järgu tunnistuse. III järgu katse õiendanud on käinud vähemalt 2 aastat täienduskoolis, ta peab oskama lugeda eesti keelt arusaamisega ja oskama keelt H. Jänese „Meie emakeel“ I osa ulatuses (kuni lk. 58). II järgu katse õiendanud peab oskama lugeda soravalt ja olema mõnevõrra kodus käänamise- ja etteütleses, ja vahet tegema välides ning õppinud t-koolis 4 õppeaastat. I järgu katse õiendanud peab tundma emakeelt H. Jänese „Meie emakeel“ I ulatuses. 1967. a. õiendasid III järgu katse 4 noort, II - 8 ja I - 3 noort. 1968. a. õiendasid III järgu katse 21 noort, II - 8 ja I - 2 noort. Kiitus.

Teine erinevus Austraalia koolide osas, võrreldes Kanada ja USA-ga, on õppeaasta kestvus. See algab seal veebruaris ja lõpeb detsembris, aastaalgade erinevuse tõttu. Sellekohaselt on käesolevas ülevaates andmed Austraalia osas 1968 aasta kohta.

Tihe kontakt asukohamaa eesti emakeelse kirikuga iseloomustab siin koolegi, sarnaselt Kanada ja USA omadega. Mõned koolid täidavad koguduste pühapäevakoolide ülesandeid, mis kergendab kahes koolis (pühapäeva - koolis ja täienduskoolis) käimise vaeva. „Noorte kristlik kasvatus on Austraalias sügavalt juurdunud,“ väidab Paul Kimmel E. Ö. K. Bülletäänis nr. 16, 1967 (lk. 11) jutustades, et eesti noorte suvelaagrite „Sõrve“ Haridusministeeriumilt ruumide üürimisel esineti Sydney Estonian Sunday Schooli nime all ja ruumid saadi.

Austraalia koolidest töötab ainult Sydney Eesti Selts „Eesti Kodu Linda“ täienduskooli algkool igal nädalal, täie arvu õppepäevadega, 40 õppepäeva ja 120 -tundi kooliaastas, kuna selle täienduskooli keskkooli osa töötab üle nä-



dala, poole arvu õppepäevadega, 20 õppepäeva ja 40 -tundi kooliaastas. Ulejäanud 5 kooli töötavad üle nädala, poole arvu õppepäevadega, kusjuures õppepäevi ja -tunde on rohkem - päevi 21 - 25 ja tunde - 60-80 kooliaastas . See asetab need koolid Kanada ja USA täie õppepäevade arvuga koolide liiki. Seega võib Austraaliagi koole vaadelda kolmes rühmas: 1) Sydney Eesti Seltsi „Eesti Kodu Linda“ Täienduskool. 2. Poole arvu õppepäevadega koolid. 3. Suvelaagrid.

1. Sydney Eesti Selts „Eesti Kodu Linda“ Täienduskool.

Austraalia Eesti Seltside Liidu esimehe M. Hennoste 20. aprillil 1969 kiri iseloomustab seda kooli kui Austraalia suurimat täienduskooli ja täienduskooli, millel on ühine juhataja. See täienduskool, oma jagunemisega algkooliks ja keskkooliks, meenutab ehk Kanada Toronto Eesti Seltsi Täienduskooli, kuid ei ole keskkooli osas Toronto keskkooli kohaselt välja arendatud. Temale lähedasem on USA Baltimore Eesti Kool on I kuni XII õppeaastaga, mis ei ole jaotatud ega lahutatud algkooliks ja keskkooliks , moodustades erilaadilise koolitüübi , kus noored õpivad kuni 18. eluaastani (Sydney - 19), seetõttu sisaldab ka ta nimetus proximum genusena „kool“, kuna differentia specifica „algkool“, „keskkool“, „täienduskool“ on ära jäetud. Vaadeldavad koolid ei ole erilaadilised mitte ainult üldiselt, vaid ka üksteise suhtes.

Sydney Eesti Selts „Eesti Kodu Linda“ Täienduskool asub Sydney Eesti Majas, 141-143 Campbell Street, Darlinghurst, N. S. W., Austraalia. Asutatud: Täiendusalgkool 1929, -keskkool 1965. Juhataja (mõlema kooli): Aleksander Puus, 33 Moreton Avenue, Kingsgrove, N. S. W. Austraalia. Kooli-ülalpidaja: Sydney Eesti Selts „Eesti Kodu Linda“ Täienduskooli Hoolekogu, kes saab toetust Austraalia Eesti Seltside Liidult (1968. a. sai keskkool eritoetust \$100) ja juhuslikku toetust eesti ettevõtetelt, organisatsioonidelt ja isikult. Õppemaksu on algkooli osas \$4 aastas perekonnalt, kuna keskkoolis õppemaksu ei ole. Ruumid, koolimööbel ja õppevahendid on rahuldavad.

Õpetajaid on: algkoolis 7 (3m., 4 n.), neist on Eesti kutsega 2 ja siinse kutsega 1. Keskkoolis on 5 õpetajat (2m., 3n.), neist on Eesti kutsega 4. Õpetajad saavad vaid sõiduraha. Õpilasi on: algkoolis 37 (25 p., 12 t.), 5-12 eluaastani, kaugeim elab koolist 12 miili. Jagunevad klassidesse: I - 6, II - 5, III - 6, IV - 9, V - 4, ja VI-7. Keskkoolis on õpilasi 21 (12 p., 9 t.), 12 - 19 eluaastani. Töö keskkoolis on organiseeritud huvigruppide järgi, klasse ei ole. Koolide juures töötab (kogu koolile) orkester (juht R. Raja - loo) ja rahvatantsurühm (juht pr. E. Elmer).

Kool töötab: algkool laupäeviti kella 10.00 - 13.00, kooliaastas 40 õppepäeva, 120 tundi. Keskkool - igal teisel laupäeval, kella 9.00 - kella 11.00 e.l., kooliaastas 20 õppepäeva, 40 tundi.

Õppeained: algkoolis - eesti keel, Eesti ajalugu ja maateadus, laulmine. instrumentaalmuusika ja orkester, usuõpetus. Keskkoolis - eesti keel, Eesti ajalugu ja maateadus, muusika. Õpperaamatuid: algkoolis - H. Rajamaa aabits ja lugemikud, H. Jä - nese „Meie emakeel“, Toronto E. T. Emakeele lugemik, A. Kajasaare „Eesti maateadus“, L. Lumiste j. t. „Meie kodumaa“, J. Parijõgi j. t. „Eesti ajalugu“. Lisaks neile kasutab kool Eesti Seltsi ja oma (koolis on oma raamatukogu) raamatukogusid, kus on peaaegu kõik raamatud, mis Välis - Eestis viimase aastakümne jooksul ilmunud. Kodu-Eesti raamatuid ei kasutata. Keskkooli osas õpikuid ei ole. Raamatuid valitakse vajaduste kohaselt ja neid muretsetakse küllaldaselt. „E.t.-koolide tööõplult“ I - IV on olemas.

Kommentaare pole.

2. Poole arvu õppepäevadega koolid.

Sääraseid koole on 5, 70 õpilase ja 18 õpetajaga. Ühel koolil on I-IV klassi (Adelaide), kõigil teistel kuni kolm rühma.

Adelaide Eesti Täienduskool.

Asub Adelaide Eesti Majas (200 Jeffcott Street, North Adelaide, S. A. 5006,

Austraalia). Asutati 1950. Juhataja : Pr. H. Hennoste, 26 Warwick St., Largs North, S.A. 5016, Austraalia . Ülalpidaja: Kool on Adelaide Eesti Seltsi allorganisatsioon, kes toetab ja abistab kooli piiratud ulatuses koos lastevanemate komiteega. Õppemaksu ei ole. Ruumide suhtes ei ole kaebusi. Need korrastatakse õpetajate poolt võimaluste piires õppetöö algusel. Erimööblit ei ole, on tavalised laud, toolid. Ka õppevahendeid pole suuri, on pilte ja Eesti suur seinakaart.

Õpetajaid on 5 (neist 2 tunniandjat) (2 m., 3 n.), neist Eesti kutsega 1 ja siinse kutsega 2. Lauluõpetaja on Tallinna Konservatooriumi lõpetanud August Pruul ja usuõpetaja kohaliku eesti koguduse õpetaja J. Aarik. Töötavad kõik tasuta. Õpilasi on 18 ( 11 p. 7 t.), 6 - 11 eluaastani, kaugeim koolist 10 miili. Klassid: I - 4, II - 5, III - 5 ja IV-4 õpilast. Koolil lasteaeda ei ole. Mõned aastad tagasi õpetati koolis ka rahvatantsu, ent nüüd võtab kooli õpilasi osa kohalikust rahvatantsurühmast, millest noorte osavõtt on väga elav, tantsitakse mitmes rühmas, mitme juhi all.

Kool töötab igal teisel teisipäeval, kella 9.30 kuni 13.00 (3, 5 tundi), kooliaastal 24 õppepäeva, umbes 80 t. Keskmine osavõtt kooli tundidest on olnud 84% (1957 oli see 73 %). Õppeained eesti keel, kodulugu, Eesti maateadus ja ajalugu, laulmine ja usuõpetus. Viimatimainitud õpetab kohaliku eesti koguduse õpetaja J. Aarik. Sellega täidab kool ka pühapäevakooli ülesandeid. Õpperaamatuid H. Rajamaa Aabits, alglugemikud I-III, Altoa ja Rajamaa emakeele lugemik V õppeaastale, Parijõgi j. t. „Eesti ajalugu“, Lumiste j. t. „Meie kodumaa“, Kajasaar „Eesti maateadus“ 1. vihk, Luur-Arumäe „Piibllilugusid“. Raamatuid on küllaldaselt, neid vahetatakse vajaduse kohaselt. On raamatukogu umbes 120 teosega, eriti Rootsi-Eesti Õpperaamatufondi väljaandeid. Puudus ei ole mitte raamatuid vaid lugejaid. „E. t-koolide tööpõllult“ I-IV on olemas.

Kooli arvamus ja soove kooli ülevaatest. Õppetöö on olnud tagajärerikas nende õpilaste suhtes, kellede vanemad on kodus kontrollinud ja kaasa

aidanud koduste ülesannete täitmisele, ja kes on vähemalt 4 aastat järjestikku koolis käinud. 1950-1968 on Adelaide täienduskoolis käinud 158 õpilast, neist on ligi 100 õppinud koolis 4-5 aastat, üksikud 6-7 aastat, tänu täienduskoolile oskavad need 100 noort eesti keelt. Peamine puudus on, et vanemate huvi ja koostöö emakeele õpetamise suhtes ei ole küllaldane. Teiseks puuduseks on õpetajate, eriti nooremate, sagedane vahetamine. Ainult 3 õpetajat on töötanud koolis pikemaajalise kestvusega. Paremaid tulemusi saavutaks kool siis, kui oleks võimalik emadepäeva ja jõulupuu ettevalmistusi teostada väljaspool õppeaega ja kui vanemad osutaksid suuremat huvi eriti õpilaste kodutööde suhtes.

#### Thirlmere Eesti Täienduskool.

Asub Thirlmere Eesti Seltsi ruumides (kasutatakse koolijuhataja aadressi). Asutatud 1950. Juhataja: Voldemar Kaasik. Pheasants Nest, Tahmoor, 2573. Ülalpidaja: Thirlmere Eesti Selts. Õppemaksu ei ole. Ruumide, mööbli (harilikud laud-toolid) ja õppevahendite suhtes pole kaebusi.

Õpetajaid on 3 (n.), neist Eesti kutsega 2, töötavad tasuta. Õpilasi on: 10 (3 p., 7 t.), 6-13 eluaastani, kaugeim koolist 10 miili, jagunevad 2 r. noorem 6 ja vanem 4 õpilast. Töötab rahvatantsurühm. Kool töötab igal teisel laupäeval, 9.00-12.00 p., kooliaastas 25 õppepäeva, 70 tundi. Õpitakse emakeelt, sellega koos ajalugu ja maateadust, laulmist koos rahvatantsuga (kumbki pool tundi). Raamatuid on: H. Rajamaa Aabits, Toronto Täienduskooli „Emakeele lugemik“, Lumiste j. t. „Meie kodumaa“, „Kirikukool“, H. Jänese „Meie emakeel“, „E. t-koolide tööpõllult“ I-IV olemas. Kasutatakse E. Seltsi raamatukogu, kus on olemas kõik paguluses ilmunud raamatud.

#### Melbourne Eesti Ühingu „Kodu“ Täienduskool.

Melbourne Eesti Ühingu „Kodu“ Täienduskool asub Melbourne Eesti Majas (67 Sydney Rd., Coburg, Vic. 3058, Austraalia). Asutatud 1952. Juhataja: Pr. Ivy Raadik, 269 Balwyn

Rd., Nth. Balwyn, Vic. 3104. Ulalpidaja on M. E. Whing „Kodu”. Õppemaksu ei ole. Ruumid, mööbel ja ametlikud õppevahendid rahuldavad. Õpetajaid on 3 (1 n., 2 n.), neist pole ühtegi kutsealist, töötavad tasuta. Õpilasi on 15 (8p. 7. t.), 5-13 eluaastani, kaugeim koolist 23 miili. Jagunevad kolme gruppi: noorem - 8, keskmine - 4 ja vanem - 3 õpilast. Õpilased jaotatud gruppidesse vastavalt nende kirjutamisoskusele ja emakeelest arusaamisele. Iga aasta moodustatakse ise rühmad, nii nagu on kergem õpetada. Kool töötab igal teisel pühapäeval, kl. 1.30-4.30 p.l., kooliaastas 22 õppepäeva, 66 õppetundi (sellest eesti keelele umbes 36 tundi). Õpetatakse: eesti keelt, laulmist, rahvatantsu, natuke maateadust ja ajalugu. Koolil on rahvatantsurühm. Kool on aastate jooksul esinenud kohalikel noortepidudel, emadepäeval, jõulupuul jne. laulude, rahvatantsude ja näidenditega. Õpperaamatuid: H. Rajamaa Aabits, alglugemik, lugemik II, H. Jänese „Meie emakeel”, Aavik „Kooli leelod”, Kaja-saar „Eesti maateadus I” l. vihk. Kasutatakse veel Elmar Rajaloo „Minu laulu”, Karl Vaikla „Kuldne Tammetõru”, „Triinu” - ringmängud, ajalehe „Meie Kodu” noorte nurka.

Kooli muresid ja soove: „Õnnelikud on need koolid, kus praegu veel on rakendatud kogemustega või talentidega õpetajaid, kes on võimelised kohalikule vajadusele ise ettekandeid kirjutama ja muusikat looma või seadma jne. Mida aastatelt nooremad on aga õpetajad (enamasti laste emad), kes koolitöö üle võtavad, seda piiratum on nende eesti keele oskus, kuna erakogud (kas või mälestusis) ettekanneteks puuduvad peaaegu täielikult. ” Isiklikult on koolijuhataja näitemänge, laule ja salme püüdnud hankida, et vaheldust tuua koolitöösse, kuna lapsed just nende kaudu rohkem tunduvad keelt õppivat, ja kindlasti meelsamini, kui alati laua ja raamatu taga istudes. Üldiselt ei ole vanemad koolitööst huvitatud. Nad ütlevad, et emad õpetagu ise oma lapsi. Emad lähevad aga järjest nooremaks ja on põhjust arvata, et järgmised õpetajad on juba meie täienduskooli lõpetanud. Ja imelik on, et just noortes perekondades eesti keelele rohkem rõhku pannakse kui paljudes perekondades,

kus vanemad on koolihariduse saanud Eestis. Kooliõpikuid on olemas juba häid. Nii on aeg asuda sobivate näidendite, kahekõnede, ja muu särease materjali kogumisele ja koolidele kättesaadavaks tegemisele. See hõlbustaks koolitööd. ”

#### Wollongongi Eesti Seltsi Täienduskool.

Wollongongi Eesti Seltsi Täienduskool asub Wollongongi algkooli ruumides (Dept. of Education lahkelt loal) Asutatud 1959. Juhataja: Pr. Vinifred Oser, 29 Robson Rd., Keiraville, N. S. W. 2500. Ulalpidaja: Enamuses majandab kool ennast ise. Õppemaks \$1 lapsed. Saab toetust W. Eesti Seltsilt. Sissetulekuid annavad koolipeod. Kooliruumid ja mööbel (avaliku algkooli omad) korralikud, koolil on Eesti seinakaart, õpetaja valmistatud häälikute tabelid jne.

Õpetajaks ja juhatajaks on E. V. Tartu Ülikooli Filosoofiateaduskonna ja Didakt. -met, seminari lõpetanud pr. Vinifred Oser, kes on omandanud õpetajakutse ka Austraalias ja töötab õpetajana sealseis koolides. Töötab koolis tasuta. Õpilasi on 7 (3 p., 4 t.), 6-10 eluaastani, kaugeim koolist 10 miili. Töötavad kolmes rühmas: nooremad on 1, keskmises 5 ja vanemas 1 õpilane. Eesti keeles töötab iga rühm eraldi. Kool töötab igal teisel laupäeval kella 9.30 - 11.45 e.l. ja kooliaastas on 21 õppepäeva ja 60 õppetundi. Õpetatakse eesti keelt, Eesti maateadust, ajaloo tähiseid, luuletusi-laule. Raamatuid: H. Rajamaa Aabits, lugemikud, H. Jänese grammatika. Õpetaja isiklik raamatukogu sisaldab kõik paguluses ilmunud noorsoo ja ilukirjanduslikud teosed, Meie Maa I-IV, Eesti ajalugu jne.

#### Kooli muresid ja rõõmusid.

”Kool asutati 1959, algas tegevust 20 õpilasega ja töötas 5 aasta jooksul 10-15 õpilasega. Kuuendal aastal langes nende arv kaheksale, kuna osa õpilasi jõudis keskkooli ikka ja lahkus t-koolist. Vaatamata laste erinevale vanusele ja väiksele arvule on töö vilja kandnud. Peamine rõhk on asetatud eesti keele lugemisele ja kirjutamisele, samal ajal puudes vältida või

vähendada inglise keele aktsenti ning laenuväljendusi sellest keelest. Inglise keele aktsent on tugevam perekondades, kus vanemad ise laste hääldamist ei paranda ja ise korraliku ning puhta eesti keele hääldamisega eeskujuga ei anna. Eesti keele säilitamine peaks olema iga vanema aukohus. Täiendus-kooli emadepäevad ja jõulupuud on kujunenud igal aastal oodatud üritusteks, milledest esinejaina osa võtab ka kooli endisi kasvandikke. Ka E. V. aasta-päeva aktusel esineb kooli praegusi ja endisi kasvandikke. See edendab noorte rahvuslikku kasvatust ning arendab nende eesti keele kõnelemist. Kool on küll väike, ent ta loodab, et temagi täidab oma osa meie pagulasühiskonnas." Palju idealismi ja optimismi.

#### Perthi Tarekool.

Asub Lääne-Austraalia Eestlaste Ühingu ruumides (post koolijuhataja aadressil). Asutatud 15. okt. 1967. Juhataja: K. Palmoja, 72 Oceanic Dr., Floreat Park, 6014, W. A. Ülalpidaja: Lääne-Austraalia Eestlaste Ühing. Õppe-maksu ei ole. Raamatud on Eesti Selt-side Liidust. Ruumide ja mööbli (Eestlaste Ühingu laud-toolid) suhtes on nurinat. Õpetajaid on 6 (2 m., 4 n.), kõik kutseta ja töötavad tasuta. Õpilasi on 20 (13 p., 7 t.), 5 - 14 eluaas-tani. Töötavad ühes ainsas õpperüh-mas. Kool töötab igal teisel pühapäe-val kella 2.30-5.30 p.l. Õpetatakse : eesti keelt, ajalugu, maateadust, laul-mist. Raamatuid: H. Rajamaa (Aabits läbi võetud) Alglugemikke I ja II, „Meie emakeel“ I, „Meie kodumaa“, „Eesti maateadus“, „Eesti keele grammatika“ I, „Eesti ajalugu“ ja „Eesti“.

Kommentaare pole.

Üldkokkuvõtteid Austraalia koolide kohta. Koole on 7, neist 6 täiendusalkkoo-lid ja 1 (Sydney) täienduskeskkool. Las-teaiad puuduvad koolide juures. Õpila-si on algkoolides (5-14 eluaastani) 107 ja keskkoolis (12-19 a.) 21, kokku 128. Adelaide T-koolis on I-IV klassi, Syd-ney T-koolis I-IV klassi, kuna kõigis teistes algkoolides on õpilased jaotatud rühmadesse (Thirlmere 2 gr., Mel-bourne ja Wollongong 3., ja Perth 1 gr.) Sydney T-keskkoolis on õpilased jaota-tud huvigruppide järgi, klasse ei ole. Peab jääma lahtiseks küsimus, milli-

se protsendi moodustavad eesti kooli-de õpilased (128) laste arvust, kes eesti koolis käima peaksid. Selle koh-ta puuduvad andmed. Küllap siingi on kohaldatav hinnang, et kooli asukohas on see % umbes 80, üleriigiliselt aga 50 - 60 %. Ilmneb nähtusi, mis kõne-levad selle % vähenemisest tulevikus.

Austraalias ei ole koolide nime-tus veel lõplikku lahendust leidnud. Enamik koole kannab Rootsi eeskujul „täiendus-koolide“ nimetust, ent Perthi kool nimetab ennast „tarekooliks“.

Õpetajaid on algkoolides 25, kesk-koolides 5, kokku 30 (10 m. ja 20 n.), neist kutselisi 13 (100 Eesti ja 3 siin-se kutsega), ehk ca 40 %. Keskkoolis on 5 õpetajast kutselisi 4 ja algkooli -des 25-st 9. Austraalias on aga oma eriprobleem, mis paistab välja koo-lide ülevaadetele lisatud kommen-taaridest ja Paul Kimmeli poolt E. Õ. K. Bülletäänis nr. 16, 1967 avalda-tud kirjutisest eesti noorte suvelaag-ri "Sõrve" kohta. Sellekohaselt „Pea-miseks mureks ja probleemiks on ja jääb eesti keele rääkimine. Milline on olukord teistes eestlaste ühiskonda-des üle vaba maailma, ei ole allakir-jutanule tuttav, kuid kohapeal on see väga muret tekitav. Noorte endile ei saa ega tohi õieti etteheiteid teha, kuna kodu on rahvuslikult suunavaks ja kasvatavaks teguriks. Millised ka need põhjused oleks, lastevanemail ei ole selleks aega ega tahtmist, täi-esti andestamatu on järjekindluse puudus lapsega eesti keele rääkimi-seks. Ei ole erakordseks nähteks, et lapsel lastakse rahulikult vastata ing-lise keeles - mis last ikka vaevata - või räägitakse temaga koguni vigast inglise keelt. Vanemate „peen“kom-me eesti keelt inglise keelega sega-mini rääkida on ülimalt tavaline. Sa-mal ajal soovitab tänapäeva ametlik riigipoliitika uustulnukail oma laste-le pändada emakeele oskus. Mida suudab siis siin ära teha täiendus -kool 3 tunniga nädalas või suvelaag-ri 5 päevaga aastas, kui vanemad ülejäänud 360 päeva vältel selleks ei aita kaasa."

See probleem on ehk Austraalias seda akuutsem, et „Oma asuko-hamaa eraldatuse tõttu suuremaist

eestluse keskusist põhja poolkeral, kui ka väiksema kaasmaalaste arvu tõttu, on eestlaskond Austraalias seisnud kõrvale meie avalikkuse tähelepanu keskpunktist", väidab Paul Kimmel eelpoolmainitud kirjutises. Tõstkem siis Austraalia, Kanada ja USA kõrvale tulipunkti, sest ümber - rahvastamine tekitab enam muretjust väikese arvu ühiskonnas.

### 3. Suvelaagrid.

Austraalia Eesti Seltside Liidu

esimees M. Hennoste pajatab oma 26 aprillil 1969. a. kirjas, et „Thrillmere ja Wollongong asuvad Sydney läheduses. Need kolm täienduskooli on korraldanud ühiseid noorte päevi ja laagreid.

Paul Kimmeli sulest on hää ülevaade „Sõrve“ Eesti Noorte Suvelaager Austraalias, mis ilmus E. Ö. K. Bülletäänis nr. 16, 1967. a. Sama leidub ka M. Meiusi tähelepanuväärt artikkel rahvuslikust kasvatastest, pealkirja all „Kas oleme õigel teel?“

## AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE EESTI ÕPPEASUTUSED 1968/1969. ÕPPEAASTAL.

Kanada eesti õppeasutuste üldisloomustus on kohaldatav ka siin. Ka Ühendriikide eesti õppeasutused on õpetajate idealismi, lastevanemate armastuse ning koguduste ja organisatsioonide huvi ja ohvrimeelsuse viili. Nad on tekkinud ja arenenud vabalt, vastavalt oludele ning võimalustele. See on andnud neile elujõudu ning kindlustanud edu. Asukohamaa eraalgatuse suure osatähtsuse tõttu ka hariduse alal on riigivõimu halduse ning toetuse puudumine tundunud eestlaskonnalegi loomulikuna. Nii on neist saanud hoopis erilaadiline koolitüüp, nagu kirjutab Herman Rajamaa E. Ö. K. Bülletäänis nr. 16, 1967 (lk. 45).

Tihedat kontakti asukohamaa eesti emakeelse kirikuga iseloomustab neid. Noorte usuline kasvatus on täies ulatuses kirikute ülesanne ja see toimub koguduse erikoolides ja pühapäevakoolides (Sunday Schools). Pühapäevakooli asutati ka eesti emakeelsete kirikute juurde. Osaliselt arenesisid neist või tekkisid nende kõrvale täienduskoolid, mõnel pool täidavad täienduskoolid koguduste pühapäevakoolide ülesandeid. Ei saa ju lastele emakeelset usuõpetust õpetada ega noori leeritada, kui lapsed ei oska emakeelt.

On huvitav, et kõne all olevate eesti koolide nimetus, millest on olnud juttu E. Ö. K. Bülletäänis nr. 16, 1967, (lk. 35-37), ei ole siin veel leidnud lõplikku lahendust. Enamik koole kannab Rootsi eeskujul „täienduskoolide“ ni-

metust, Baltimore kool nimetab ennast „Eesti Kooliks“ ja Minneapolisise kool „Eesti Rahvuskooliks“

Ühendriikides tekkis varakult Eesti Rahvuskomitee poolt loodud Eesti Koolitoimikond USA-s. Selle toimikonna hoolet ilmusid juba 1951. aastal „Täienduskoolide õppekavad“, mis kujunesid koolidele raamkavadeks, ent mille trükk on ammu lõppenud. 1953-1959 ilmus Koolitoimikonna toimetusel mag. Ants Roosi koostatud 46 vihikut „Kirikooli“, millest vaid üksikud numbrid on veel vähesel arvul saadaval. 1961. a. ilmus A. Laane „Emakeeleõpik“, keeleliste harjutuste kogumik. See ilmus Eesti Korporatsioonide Liidu USA-s majanduslikul toetusel. Varemalt oli ilmunud Ilme Ivandi „Kolm näidendit noortele“. 1960/1961. aastal korraldas Koolitoimikond noorsooraamatute kirjandusvõistluse, mille tulemusena ilmusid: I sarjas 6 raamatut: M. Pihla „Eide tütar, taadi tütar“ (III auhind) ja „Küll on hea elada“, Ilme Ivandi „Siilikuru“ (II auhind), Joh. Kaupi „Sügise laul“ (I auhind), Alma Tederi „Napoleoni jälgedes“, ja Helmi Mäelo „Võidukarika märgi all“ eriauhind. II sarjas ilmus vaid 2 raamatut: E. Laidsaare „Kompanii poeg“ ja „Vanema võsu“. Tolle viimase raamatuga lõppeski see noorsoo-raamatute sari, mis ilmus Koolitoimikonna esimese meeme Mälgi isiklike summade najal. Vana koolimees kirjutas käesoleva ülevaate koostajale 5. augustil 1964. a. muu hulgas: „... selle kir-

ja kaasas on minupoolse annetusena kadunud kirjamehe E. Laidsaare luigelauluks osutunud „Vanema võsu“, mille ilmumine mõõdunud aastal näib ühtlasi olevat ka EKToimkonna (minu) kirjastusliku tegevuse luigelauluks. Ma siiski olen õnnelik, et saatus mulle on võimaldanud oma kasinat töö ja majandusjõudu anda selle väljaande teostamiseks. Ärge mõistke meid hukka.“ Meeme Mälgi.

Ilmunud noorsoo-raamatuid on raske olnud kõiki realiseerida ja Meeme Mälgi, kes elatab end käsitöoga, (valmistab viiuleid) ei ole senini veel nende alla pandud raha tagasi saanud. Millegipärast mainib ainult New Yorgi E. Täienduskooli ülevaade neid väljaandeid. Võib olla, ei ole kõik koolid nendega tuttavad. Meeme Mälgi aadress, mis on ühtlasi ka Eesti Koolitoimkonna USA-s aadressiks, on Eesti Koolitoimkond USA-s, c/o Meeme Mälgi, 8-05 119-th Street, College Point, N. Y., 11356, USA.

Eesti Rahvuskomitee USA-s liige Gaston O. Randvee on taotlemas Eesti Koolitoimkonna USA-s tegevuse elustamist. Selle sihiga ta korraldas 1968. a. lõpul ankeedi Ühendriikide eesti koolide kohta. Rahvuskomitee Kultuuri ja Noorsootöö ala hõlmab peale noortetöö ja rahvuskultuuriliste ürituste ka täienduskoolide küsimuse. Selle ala juhataja, Rahvuskomitee esimees Ilmar Ploor tahab arendada viljakat koostööd Eesti Koolitoimkonnaga USA-s. Soovime edu.

Üldtunnuste najal võib Ühendriikide eesti õppeasutusi vaadelda kolmes rühmas: 1. Täisarvu õppepäevadega koolid (tööl igal nädalal), 2. Poole arvu õppepäevadega koolid (tööl üle nädala), 3. Suvekodud ja muud. Ühendriikide koolid on asetatud asutamise vanuse järjekorda.

#### 1. Täisarvu õppepäevadega koolid.

Sääraseid koole on 7. Õpilasi on neis 172 ja õpetajaid 40. Nad töötavad igal nädalal, kooliaastas pikemat või lühemat aega ja olenevalt sellest 18 kuni 32 õppepäeva, 36 - 120 õppetundi. Neis on, tervelt või osaliselt, I-IV algkooli klassi või 2-3 õpperühma ja Bal-

timore Eesti Koolis I, III, VI, IX ja XII õppeaastad. Kahes koolis on eriklassid eesti keelt mitteoskajatele (Portlandis ja Baltimores) ja ühes koolis (Seabrookis) on eel-leeriklass. Kui täiendus - koolid üldiselt moodustavad erilaadilise koolitüübi, siis vaadeldavad koolid on igaüks eritüüpi. Kooli ülalpidajaks on 3 juhtumil lastevanemad, 3-el kohalik eesti selts või ühing ja ühel kohalikul eesti kogudus, mõned saavad toetust koguduselt või seltsilt või mõlemalt.

#### Lakewoodi Eesti Ühingu Täienduskool.

Lakewoodi Eesti Ühingu Täiendus - kool asub Lakewoodi Eesti Majas, postiaadress: P. O. Box 616, Lakewood, N. J. 08701. Asutatud 1949. Juhataja: Raimond Pals, 18 Lawrence Ave., Farmingdale, N. J., 07727. Ülalpidaja: Lakewoodi Eesti Ühing. Koolis õppemaks \$5 lapselt aastas. Ruumid, mööblid ja õppevahendid - rahuldavad.

Õpetajaid on 7 (1 m., 6 n.), neist Eesti kutsega 3. Töötavad tasuta. Õpilasi on 34 (20 p. 14. t), 7 kuni 13 a. vanuseni, kaugeim elab koolist 39 miili. Klasse: I-3 õpilasega, II-8, III-14, IV-4, V-VI-5 õpilast. Kooli juures töötab lasteaed, kellede kasvatajajaks on lastevanemad. Kool töötab laupäeviti kella 9.30-12.30 e. l., kooliaastas 20 päeva, 80 õppetundi. Õppeained: emakeel, kodumaatundmine (Eesti maa - teadus ja ajalugu), laulmine. Õpperaamatud: H. Rajamaa - Aabits, alglugemik II ja lugemik II, Toronto E. T. Emakeele lugemik, A. Laane, Emakeele õpik, Parijõgi j. t., Eesti ajalugu, Lumiste j. t., „Meie kodumaa“, J. Aaviku „Kooli leelod“, H. Jänese „Meie emakeel I“. „Eesti täienduskoolide töö põlvkond“ I-IV on olemas.

Muresid ja seisukohti. Koolijuhataja R. Pals kavatseb minna, „erru“ ja loodab, et leidub „rida energilisi ja tulihingelisi eesti emasid, nii et sõit ei jää seisma.“ Ta hindab mõnede (eriti Baltimore'i) koolide püüdlusi töös vanemate kui 12-aastaste lastega. „Kui kusagil edaspidi kooli ja muude noorsoo-töö küsimustega peaks tegeldatama, siis peaks vanemate kui 12-a. noorte küsimus olema kõige tähtsam päevakorra punkt. Minu vaatlused ja



kogemused on näidanud, et meie organiseeritud eesti ühiskonnas on selles küsimuses suur tühimik. Seepärast pole ime, et meie noorteorganisatsioonidele pole peale kasvamas uusijuhate (Baltimore on jällegi erand)."

#### Seabrooki Eesti Luteriusu Kirikukool.

Seabrooki Eesti Luteriusu kirikukool asub Seabrooki Eesti Seltsi ruumides (1104 First St., Seabrook, N. J., 08302). Asutatud 1949. a. ja tegutsenud aastaid hulga õpilastega. Seabrooki EELK kogudus on jäänud elujõuliseks, ent rahvas muutub üldiselt vanemaks, noori lapsi on vähe, vanemad lapsed aga lähevad ülikoolidesse ja saavad teenistuskohi mujal. See tõttu on Seabrooki Eesti Täienduskoolist säilinud koguduse Kirikukool vähesed õpilaste arvuga, kelleledele usuõpetuse kõrval õpetatakse ka eesti keelt, kodumaatundmist ja laulmist.

Juhataja: Koguduse õpetaja Hans Rebane, 11 Dogwood Dr., Bridgeton, N. J., 08303. Ülalpidaja: Seabrooki EELK kogudus. Õppemaksu ei ole. Ruumide eest tasub kogudus L. E. Seltsile üüri. Mööbel on korras. Eesti Maja seintel on rohkesti eestiainelisi ja eesti vaimuinimeste ja riigimeeste maale. Kool töötab laupäeviti kella 10.30 kuni 12.00 e. l., aegadel, mil avalikes koolides on töö. Õppepäevi kooliaastas 25-30, tunde 50-60. Õpetajaid on 3 (1 m., 2 n.), kõik Eesti kutsega. Töötavad tasuta. Õpetajate perre kuulub Marta Kaasikul (kes on endine Tartu Õpetajate Seminari õppejõud) töötab Seabrookis „Marta Kaasiku muusikaklass", kus (tagasihoidliku tasu eest) õpib ka eesti lapsi. Selle klassi tegevus on elav: 4. mail 1969 esines ligi paarkümmend õpilast ulatusliku kava klassilisest muusikast kooli õpilashõlul.

Õpilasi on 8, (2 p., 6 t.) 5 kuni 14 a. vanuseni, kaugeim koolist 4 miili. Neist klassides: II-1, IV-1, eriklass - 6 (eel-leerikool). Õpetatakse usuõpetust, laulmist, eesti keelt, kodumaatundmist. „Eesti täienduskoolide tööpõllult" I-IV puuduvad. Õpperaamatuid on küllaldaselt. On kiiduväärt koguduse püüet eesti kooli säilitada.

#### Long Islandi Eesti Täienduskool.

Asub üüriruumides. Asutatud 1952. Juhataja: Allan Pensa, 2560-6th Ave. E. Meadow, New York, 11572. Ülalpidaja: Long Islandi Eesti Selts. Lapsevanemad tasuvad õpperaha \$15 igalt lapselt. Kooliruumid rahuldavad, mööbel vilets, õppevahendite seisund keskmine. Õpetajaid on 4 (1 m., 4 n.), neist Eesti kutsega 1, kõik töötavad tasuta.

Õpilasi on 30 (19 p., 11 t.), 5-14 aastani, kaugeim elab 20 miili koolist. Jagunevad kolme gruppi: väikesed grupp - 11, keskmiste - 8 ja vanemate gr. - 11. Kuna klassisüsteem puudub, siis pole ka kooli lõpetamist. Lapsi peetakse koolis niikaua kui vanemad neid kooli toovad ja sunnivad. Kooli juures töötab rahvatantsurühm. Kool töötab pühapäeviti kella 11.00-1.30 p. l., kooliaastas 19 õppepäeva ja 48 t. Õpetatakse eesti keelt, ajalugu ja maateadust. Õpperaamatuid kasutatakse: A. Laane „Emakeeleõpik", H. Rajamaa Aabitsat ja alglugemikku. „Kuna õpikud on viletsad, kasutame lugemiseks juturaamatuid: Helbemaie, Miku ja Minni", H. Nõu „Ruuduline röövel" ja teisi. Nii lausub kooli ülevaade. „Eesti Täienduskoolide Tööpõllult" I-IV puudub.

#### Portlandi Eesti Seltsi Täienduskool.

Portlandi Eesti Seltsi Täienduskool asub üüriruumides. Asutatud 1953-1955. a., uuesti aktiveeritud 1962. a. Juhataja: Helmuth Kalman, 8159 S. W. 85-th Ave., Portland, Ore., 97223. Kooli peavad ülal lastevanemad (Lastevanemate nõukogu), toetust ei saa kooli kuskilt. Õppemaksu ei ole. Ruumid ja mööbel ning õppevahendid - rahuldavad.

Õpetajaid on 9 (3 m., 6 n.), neist Eesti kutsega 1. Töötavad tasuta. Õpilasi on 27 (13 p., 14 t.) 4-15 eluaastani, kaugeim elab koolist 25 miili. Klassid: Eelkooli, emakeelt mitteoskajad - 5, I kl. - 6, III - 6, IV - 5 ja V - 5 õpilast. Koolil on rahvatantsu ja võimlemise rühmad.

Kool töötab igal pühapäeval 3-4 tundi, kooliaastas 32 õppepäeva, 100 kuni 120 õppetundi. Lisaks sellele eri-

harjutused ja ettevalmistused ettekan-  
neteks. Õpetatakse eesti keelt, ajalugu,  
maateadust, kodulugu, laulmist, rahvata-  
ntsust, võimlemist, näidendeid. Õpperaamatuid: H. Rajamaa Aabits ja lugemik, Toronto E. T. K. lugemik, A. Laan „Emakeeleõpik“, H. Jänese „Meie emakeel“, T. E. T. K. õppekonspek-  
te, gaidide „Meie varamu“, mitmesugused ajaloolised ja maateaduslikud raamatud. „Eesti Täienduskoolide Tööpõllult“ I-IV puuduvad. Koolil ei ole oma raamatukogu.

### Baltimore Eesti Kool.

Asub Baltimore Eesti Majas (1932 Belair Road, Baltimore, Md. 21213). Asutatud 1955. a. Juhataja: Evald Tammaru, 2519 Guilford Ave., Baltimore, Md. 21218. Valpidaja: Lastevanemad. Õppemaks on \$25 aastas perekonnalt, vaatamata laste arvule. Toetavad EELK Baltimore Markuse kogudus ja Baltimore Eesti Selts. Kool saab tulusid ka koolipidudest. Ruumid on hääd, mööbliks laud ja toolid. Mõnel aastal jätsid õpetajad neile ettenähtud sõidurahad välja võtmata. Kogunenud summade arvel laskis kool teha ühele ruumile liikuva vaheseina ja ostis 4 hääd lauda. Klassitahvlid on moodsad (kaasmaalase annetus New Jersey'ist). Puudu on hääst Eesti maa-kaardist, koduloolistest piltidest. Eesti Majas on seintel maale ja pilte Eesti riigimeestest.

Õpetajaid on 9 (3 m., 6 n.), neist Eesti kutsega 3. Iga õpetaja saab koolipäeva eest sõiduraha \$2 ja jõuludeks ning koolitöö lõpul kingiümbriku \$10 äärtuses. Õpilasi on 37 (16 p., 21 t.), 5-18 eluaastani, kaugeim neist elab 45 miili koolist. Nad jagunevad klassidesse: eriklass eesti keelt mitteoskajatele - 4, I kl. - 9, III - 5, VI - 7, IX-7, ja XII - 5 õpilast, Kool tarvitab „klassi“ asemel „õppeaasta“, mis märgib õpilase poolt koolis oldud aastate arvu. Koolis pole ei kooli lõpetamist ega vanuse ülemmäära. Tavaliselt õpitakse koolis ülikooli astumiseni ja on olnud 18-aastasi õpilasi. See on sidunud vanemaegalisi noori, algkooli lõpetanuid, kooliga, eesti keele ja meelega ning suunanud neid eesti seltskondliku ning kultuurilise elu ettevõtmistesse. Selleks on tunduvalt kaasa aidanud kooli

pasunakoor (selles on poisse ja tüdrukuid 11, mängib ka koolist lahkunuid), mille juht, koolijuhataja Evald Tammaru on peale õpetajate seminari lõpetanud Tallinna konservatooriumi (trompetiklassi ja koori - ning orkestrijuhi klassi, helikunstniku diplomiga). Tema juhib meeskoori „Baltimore Eesti Laulumehed“ ja Baltimore'i Eesti Naiskoori. Kooli õpilastest laulab meeskoores 2 noort ja koolist varem lahkunuist 5 noort. Koolist on võrsunud rahvatantsurühmi (noorem ja vanem), kus tantsib kooli praegusi ja endisi õpilasi. Eesti Majas tegutsevad gaidid ja skaudid, peamiselt Eesti Kooli õpilased, kes kuulusid ka samas tegutsenud tütarlaste võimlemisrühma. Seega on eriti vanemaegaline noorus koondunud Eesti Majja ja selle Maja tulipunktiks ning noortekoondajaks on Eesti Kool. Kool on pannud maja helisema, nagu väitis hiljuti üks juubelitervitaja.

Kooli eriklass eesti keelt mitteoskajatele avati alles 1968. a. See on alles katsetamise ajajärgus. Sinna astunud 4-just õpilasest jäi 2 peale Jõulupühi koolist eemale, nähtavasti vanemate huvi puudumise tõttu.

Kool töötab igal pühapäeval kella 9.30 kuni 13.00, mil on viis 40-neminutilist õppetundi, kooliaastas 25-27 õppepäeva, 100 - 110 õppetundi. Kooli pasunakoori harjutused toimuvad eriaegadel, peamiselt reede õhtuti. Kooli pasunakooril lasub esinemine avalikel ettekannetel, ta on esinenud skautide laagris, ameerika üritustel jne., ja ta üksikmängijad on tavalised pillisoolodega esinejad. See on toonud erilist sisu ja vaimu seltskondlikku ellu.

Koolis õpetatakse: eesti keelt, kodulugu, Eesti ajalugu ja maateadust (alates V õppeaastast), laulmist, pillimängu (väljaspool koolitunde küll, aga pillimängu hinnang on koolitunnustel) ja usuõpetust. Usuõpetust õpetab ja iga koolipäeva algab üldise palvusega EE LK Markuse koguduse õpetaja Uno Plank. Viimastel aastatel on ka tema leeritunnid olnud ühendatud kooli usuõpetuse tundidega. Seega täidab kool ka pühapäevakooli ülesandeid. Korrapäraselt igas kuus ilmuv „Baltimore Eesti Organisaatsioonide Bülletään“ (mille toimetuses on kooli õppejõude) on avanud



„Noorte lehekülje“, mida täidavad B. E. Kooli õpilased kirjatöödega. Sealt on neid võetud ka New Yorgi „Vaba Eesti Sõna“ lisana ilmuvasse „Noorte Sõnasse“. See on õhutanud ja innustanud huvi emakeelse kirja vastu. Küllap see on väheseid võimalusi üldse, et eesti keeles kirjutada.

Õpperaamatuid on kasutamisel H. Rajamaa õpikud aabitsast kuni II lugemikuni, H. Jänese „Meie emakeel“ A. Laane „Emakeeleõpik“, Lumiste j. t. „Kaunis kodumaa“, Parijõgi j. t. „Eesti ajalugu“ (ja õppejõu poolt koostatud ajaloo konspektid), J. Aavik „Kooli leelod“, Luur-Arumäe usuõpetuse õpikud (Piibllilood). Koolil on oma raamatukogu, kust saab kasutada sääraseid teoseid, nagu „Väike õigekeelsuse sõnaraamat“ (E. Muuk), Saarest „Eesti keele mõisteline sõnaraamat“ „Eesti Vabariik 1918-1940“, „Eesti Talu“, „Eesti maa ja rahvas II maailmasõjas“, luuletuskogusid („Eesti lüürika“ I ja II) ja lastenäitemänge, (Karl Vaikla „Kuldne tammetõru“ 5 eks.). Olemas „Eesti Täienduskooli tööpõllult“ I-IV, ent seda oleks vaja igale õppejõule. Samuti on puudus häist ajaloo ja maateaduse õpperaamatuid.

Kooli ülevaade lõpeb sooviga: „Inglise keel pressib end noortesse väga tugevasti. Noori kutsesga õpetajaid on tarvis. Meil, vanadel, oleks aeg juba kolikambrisse kobida.“ E. O. K. Bülletäänis nr. 16, 1967 on ilmunud koolijuhataja Evald Tammaru kirjutis „Juttu on Baltimore Eesti Koolist“.

Albany Schenectady Eesti Ühingu  
Täienduskool.

Albany-Schenectady Eesti Ühingu Täienduskool. Asub Schenectady Y WCA ruumides. Asutatud 11. septembril 1960. Juhataja: Pr. Helve Parts, 372 Highland Dr., Schenectady, N. Y., 12303. Ülalpidaja Eesti Ühing. Õppemaksu ei ole. Ruumid sobivad, õppevahendid ja raamatukogu puuduvad. Õpetajaid on 4 (n.), kõik kutseta. Töötavad tasuta. Õpilasi on 12 (2 p., 10 t.) 4-12 aastani, kaugeim elab koolist 35 miili. Õppetöö toimub 3-es grupis, igas grupis 3 last. Kooli juures töötavad tütarlaste võimlemisrühm. Kool

töötab pühapäeviti kella 2-4 p.l., kooliaastas 28 õppepäeva ja 36 tundi. Õpetatakse eesti keelt, Eesti ajalugu ja maateadust eesti rahvuskultuuri taustal. Õpperaamatuid on H. Raja - maa aabits ja alglugemikud, Laane „Emakeeleõpik“, Parijõgi j. t. „Eesti ajalugu“, Aavik „Kooli leelod“, kasutatakse ka Kodu-Eestist saadud laste aabitsaid ja lugemikke ja paguluses ilmunud lasteraamatuid. „Eesti Täienduskoolide tööpõllult“ I-IV puuduvad.

Seattle Eesti Täienduskool

Seattle Eesti Täienduskool asub üüriruumides (Metropolit. Business Collage, \$5 kuus). Asutatud 1967. Juhataja pr. Taimi Ene Moks, 6507 South Bangor Street, Seattle, Washington, 98178. Ülalpidaja: Kool ise. Lastevanemad tasuvad õppemaksu \$10 perekonnalt. Kool saab toetust vahest Seattle Eesti Seltsilt ja erakorraliselt mõnelt teiselt organisatsioonilt. Ruumid ja mööblid on väga hääd. Õppevahendite jaoks on raha küllalt või lastevanemad muretsevad vajaliku häämeelega.

Õpetajaid on 3 (1 m., 2 n.), kõik kutseta, töötavad tasuta. Õpilasi on 13 (4 p., 9 t.), 7 - 10 aastani, kaugeim elab 20 miili koolist. Jagunevad kahte rühma: noorem (7-8 a.) - 9 ja vanem (10 a.) 4 õpilast. Kooli juures töötavad lasteada 4 lapse ja ühe kasvatajaga. Kavatsusel on rahvatantsurühm. Kool töötab reede õhtuti 7-9, kooliaastas keskmiselt 28 õppepäeva ja 56 t. Õpetajate puudumisel jääb töö ära, pole asendajaid. Õppeained: eesti keel ühes kodulooga, laulmine ja rahvatants. Õpperaamatuid kasutatakse: H. Rajamaa Aabits, Toronto E. T. K. „Meie emakeel“ ja „Kalevipoeg“, laulumängud „Triinust“ palju harjutusi koostavad õpetajad ise. „Meie emakeele“ ja A. Laane „Emakeeleõpiku“ järgi, Aaviku „Kooli leelod“. Kool on saanud mitmesuguseid õpperaamatuid endiste Saksamaa õpetajate käest, ent laste tase ei võimalda neid kasutada. „Meil on üle tõsina Eestist sugulastele saadetud hästi algelisi raamatuid, mida kasutame lasteaias ettelugemiseks ja teistele ise lugemiseks“, lausub kooli-ülevaade.

Kooli muresid. Koolist võtab osa 7 perekonda, neist neljas perekonnas

on ainult üks vanemaist eestlane, kuna kolmes perekonnas on mõlemad vanemad eestlased. Praegu räägib umbes pool lastest mingit eesti keelt, nende seas kõik 4 kümneaastast last. Mida noorem laps seda halvem eesti keel. Kõige kurvem tähelepanek on, et Eesti kutselised õpetajad (neid on siin 3 + 1 üle 75 eluaasta) ei ole huvitatud ega ka nõus meid koolitöös aitama. Kuuldub väiteid, et „lapsed on liiga kasvatamata ja lärmakad, neid ei saagi õpetada.“ Teine ütleb, et ta on lapsed üles kasvatanud ja õpetanud, nüüd on teie, noorte, kord. Kolmandal polevat aega. Koolis on küll lapsi vähe, ent küllaldaselt järeikasvu 2, 3, 4 a. laste arv. Laste arv võiks koolis olla poole suurem, aga paljud vanemad ei ole koolist huvitatud. Nii on märgitud kooli ülevaates.

## 2. Poole arvu õppepäevadega koolid.

Täisarvuõppepäevadega (igal nädalal) töötavate koolide iseloomustus on üldiselt kohaldatav ka nende koolide kohta selle peamise erinevusega, et nad töötavad üle nädala, kooliaastas pikemat või lühemat aega ja olenevalt sellest 15 kuni 20 õppepäeva, 30 kuni 72 õppetundi (Hartfordis koguni 150 õppetundi). Ka neis on, tervelt, või osaliselt, 1 kuni VI algkooli klassi või õppeaastat või 2 kuni 3 õpperühma ja ühes koolis (New Yorgi E. T.) VII ja VIII klassid. Viiel koolil on lasteaiad. Kooliülalpidajaks on neljal juhtumil lastevanemad, 2-el - eesti selts, 2-el - kogudus ja selts või lastevanemad ja selts ja ühel kool nimetab ennast isemajandavaks (San Francisco). Koole on 9, õpilasi neis on 273 ja õpetajaid 60.

### New Yorgi Eesti Haridusseltsi Täienduskool.

New Yorgi Eesti Haridusseltsi Täienduskool asub New Yorgi Eesti Majas (243 East 34-th Str., New York N. Y., 10016). Asutati novembris 1950. Juhataja: Eduard Kärner, 163-12 19th Ave. Beechhurst, New York, N. Y., 11357. Ülalpidaja on New Yorgi Eesti Haridusselts. Õppemaks on ühelt lapselt \$13, kahelt \$15. Kool kasutab Haridusseltsi mööblit, mis mõnes ruumis ei ole sobiv koolitöök. Tööd

raskendab õppeabinõude puudumine.

Õpetajaid on 12 (4 m., 8 n.)neist Eesti kutsega 8, õpetajad saavad sõiduraha. Õpilasi on 63 (28 p., 35 t.), 3 kuni 14 eluaastani, kaugeim neist elab koolist 70 miili. Kooli juures töötab lasteaed 27 lapsega (juhataja on siinse kutsega, 2 abilist on täienduskooli viilistlased). Klassides on õpilasi: I - 5, II - 13, III - 7, IV - 9, V - 13, VI - 10, VII - 5 ja VIII - 1. Kooli juures on ka rahvatantsurühm (juhatab Eestis sama teinud jõud). Kool on sidumas endaga vanemaid kui 12-13 aastasi noori, eriti VII ja VIII klasside ja rahvatantsurühma kaudu. Seda takistab ruumide kitsikus. Kool töötab igal teisel laupäeval kella 12 - 3 p. l., kooliaastas on 18 õppepäeva, 54 tundi.

Õpetatakse eesti keelt, Eesti tundmist, laulmist, rahvatantse ja -mänge, usuõpetust, mida õpetavad kohalike koguduste õpetajad. Seega täidab kool ka pühapäevakooli ülesandid. Õpperaamatuina kasutatakse H. Rajamaa lugemikke, Toronto E. T. K. „Emakeele lugemikku“, ja „Kalevipoega“, A. Laane „Emakeeleõpikut, Aaviku „Kooli leeloid“, O. Paasi „Eesti ajaloo konsepti“ (Toronto), USA Koolitoimkonna noorsoo-väljaandeid. Koolil on olemas umbes 150-kõiteline raamatukogu, selles Eesti-teatmeteteos „Meie Maa“ ja „Eesti talu“, „Eesti“ - EMP pildialbum, „Eesti“ - A. Lehe maateaduse õpperaamat, G. Suitsu „Eesti kirjanudslugu“, Parijõgi j. t. „Eesti ajalugu“, „Eesti rahvatantsud“, „Kirikool“, „Eesti Vabadsõda“, H. Jänese „Meie emakeel“ I, II, luuletuskogud ja ilukirjanduslikke teoseid.

### Los Angeles'i Eesti Täienduskool.

Los Angeles'i Eesti Täienduskool asub Los Angeles'i Eesti Majas (1306 West 24-th St., Los Angeles, Cal. 900 07). Asutatud 1950. Juhataja: Otto Jürgens, 844 Valley Dr., Vista, Cal. 92 083. Ülalpidaja on Lastevanemate Komitee. Õppemaks on \$5 perekonnalt. Kaasmaalaste vabatahtlikud annetused aitavad kaasa. Ruumid ja koolimööbel on rahuldavad.

Kool töötab igal teisel ja neljandal pühapäeval kella 10-1 p. l., järgneb

noorte ringi töö ja rahvatants (kuni kl. 2 p.l.). Õppepäevi kooliaastas 18-20, õppetunde 70-72. Õpetajaid on 9 (4 m. 5 n.), neist Eesti kutsega 1. Üks õpetajaist on endine täienduskooli lõpetaja - Jüri Estam). Õpetajad saavad sõiduraha. Õpilasi on 46 (25 p., 21 t.), 4-17 a. vanuseni, kaugeim elab koolist 10 miili. Klassides jagunevad nad: I-9, II-9, III-10, IV-12, VI-6. Kooli juures töötab lasteaed 2 lapsega, noorterühm (peamiselt täienduskooli lõpetanud) ja rahvatantsurühm (kahes rühmas) ja laulukoor. Õpetatakse eesti keelt, maateadust, kodulugu, kirjandust, rahvatantsu, laulmist, usuõpetust (õpetab EELK Los Angeles kog. õpetaja R. Neggo). Enne töö algust on palvus, mille peab koolijuhataja, kes regulaarselt tunde ei anna, ent asendab puudujaid õppejõude. Kooli laulukoor on õpetaja R. Neggo hoole all. Noorterühmas on alalisi osavõtjaid 13, seda juhib alaliselt mag. A. Niilus, vaheldumisi on aga lektoreid väljastpoolt. Seega on kool suutnud hästi siduda ja rakendada vanemaalisi, üle 12-13 aastasi noori ja koolilõpetanuid kooliga ning eestluse eluavaldustega. Õpperaamatud tavalised. „Eesti täienduskoolide tööpõllult“ I-IV on olemas. Koolil on oma raamatukogu.

#### Clevelandi Eesti Seltsi Täienduskool.

Clevelandi Eesti Seltsi Täienduskool asub üüriruumides (Gadell Art Center, 10013 Detroit Ave. Cleveland, Ohio). Asutatud jaanuaris 1951. Juhataja: Pr. Agnes Pampe, 6607 Barton Rd., N. Ohmstead, Ohio, 44070. Ülalpidaja: Clevelandi Eesti Selts. Koolis õppemaksu ei ole. Ruumid ja mööbel üüritud, õppevahendid õpetajate ja õpilaste omad. Õpetajaid on 2 (n.), neist Eesti kutsega 1, töötavad tasuta. Õpilasi on 8 (3 p., 5 t.), 6-13 eluaastani, kaugeim 25 miili koolist. (Mõni aasta tagasi oli koolis õpilasi üle 30). Õpilased on jaotatud 3 rühma (umbes I, II ja VI kl.), igas rühmas 2 õpilast, kuna 2 õpilast vajavad eritööd, olles segaabiludest ja ei oska eesti keelt. Varem aastail töötas kooli juures rahvatantsurühm, esineti laulukooriga ja pillide ansambliga. Nüüd on võimalik kokku tulla vaid koolipidudeks, esineda duettidega või pillisoolodega.

Kuna õppepäevi on vähe, töötavad lapsed sageli ühe klassi kursuse juures 2 aastat, eriti vanemais rühmades. Keskmiselt on iga t. kooli lõpetanud käinud koolis keskmiselt 10 ja enam aastat, alustades 4-5 aastasel ja lõpetades 13-14 aastasel. Varem oli koolikavas ka usuõpetus. Kool töötab iga kuu teisel ja neljandal pühapäeval kella 10-1 p.l., septembrist juunini, kooliaastas 18 õppepäeva, 54 õppetundi. Õpetatakse: eesti keelt ja kirjandust, Eesti ajalugu ja maateadust, laulmist ja rahvatantsu. Õpperaamatuid: A. Laane „Emakeeleõpik“, Aaviku „Kooli leelod“, H. Rajamaa j. t. lugemikke, mitmeid Eesti ajaloo ja maateaduse ülevaateid. Lisaks õpetajate isiklikke raamatuid. Koolil on olemas „Eesti Täienduskoolide tööpõllult“ I-IV, ent raamatukogu puudub. Koolijuhataja on lõpetanud E. V. Tartu Ülikooli eesti keele, maailmakirjanduse, rahvaluule ja inglise keele alal.

#### Minneapolisise Eesti Rahvuskool.

Asub Minnesota Eesti Majas (1417 E. Lake St., Minneapolis, Minnesota, 55407). Asutatud oktoobris 1951. Juhataja: Juta Mähakar, 3315 Aldrich Ave., Minneapolis, Minn., 55408. Ülalpidaja: Lastevanemad. Õppemaksu ei ole. Ruumid ja mööbel rahuldavad. Õppevahendid ostavad lastevanemad. Õpetajaid on üksainus, koolikorraldaja ja õpetaja, lasteaedniku kutsega ja innustatud noortejuht. Tasu 50 senti tunni eest igalt õpilaselt (lastevanemate soovi kohaselt, viimastel aastatel). Varem aastail on abiks olnud tuntud pedagooge (Elmar Aru ja Otto Kiiseli), kellelt saadud kogemusi kooli ainuõppejõud hindab. Õpilasi on 7 (3 p., 4 t.), 5-11 eluaastani, töötavad kolmes rühmas: algajad, edasijõudnud I ja II rühmad. Kool töötab igal teisel laupäeval kella 10.00-12.00 päeval, kooliaastas 18 õppepäeva ja 36 õppetundi. Õppeaineid: eesti keel ja tähtsamat eesti ajaloo ja maateadusest, et laps tunneks oma kodumaad. Õpperaamatud: H. Rajamaa lugemikud, A. Laane „Emakeeleõpik“, „Meie emakeel II ja III“, „Vikerkaar“, O. J. Kiiseli koostatud „Kalevipoeg“, Toronto E. T. K. lugemik III-IV kl. Õpetajal on olemas Eesti ajalugu (Saksamaa väljanne), M. Kampmanni „Lugemik“ (VI õ/a) ja G. Suitsu, „Ees-

ti kirjanduslugu". Kooli ülevaade lausub huvitavalt: „Laulu ja rahvatantsu olen põiminud näidendeisse, millega õpilased on Eesti Seltsi jõulupulja ja emadepäevadel esinenud. Esinenemist olen võimaldanud igale õpilasele, kirjutades igale tema võime kohaselt osa näidendis. Suurema osa näidendeist olen koostanud ise või koostanud ainetel. Seega olen mõelnud ka meie dekoratsioonide kuludele, milleks meil puudub raha." Eesti Seltsi raamatukogus on paarkümmend raamatut algkoolilastele ja isegi mõningaid lugemikke.

#### Põhja Illinoisi Eestlaste Koondise Täienduskool.

Põhja Illinoisi Eestlaste Koondise Täienduskool asub P. I. Eestlaste Koondise ruumides (P. O. Box 262, Crystal Lake, Ill. 60014). Asutatud 1952: Juhataja: Pr. Linda Inn, 701 Oak St., Woodstock, Ill. 60098. Ulalpidaja on Põhja Illinoisi Eestlaste Koondis. Koolis õppemaksu ei ole. Ruumide, mööbli ja õppevahendite suhtes puuduvad kaebused. Õpetajaid on 3 (n.), neist Eesti kutsega 1, saavad töö eest kingitusümbrikke jõuluks ja koolilõpula. Õpilasi on 8 (4 p., 4 t.), 6-10 eluaastani, kaugeim elukoht koolist 24 miili. Klasse: Lasteaed - 2 õpilast, I kl. - 2 ja II kl. - 4 õpilast. Kool töötab igal teisel pühapäeval (3 tundi), kooliaastas 19 õppepäeva, 57 õppetundi. Õpetatakse eesti keelt, kodumaa tundmist, laulmist, usuõpetust. Raamatuid: H. Rajamaa Aabits ja lugemikke, H. Jänese „Meie emakeel". „Eesti täienduskoolide tööpõllult" I-IV on olemas. Kooliraamatukogu ei ole.

#### Hartfordi Eesti Täienduskool.

Asub EELK Connecticuti koguduse ruumides. Asutatud 1953. a. Juhataja: EELK Connecticuti koguduse õpetaja Aleksander Abel, 19 Lindman Str., Manchester, Conn., 06040. Ulalpidajad: Connecticuti kogudus ja Conn. Eesti Selts. Õppemaksu ei ole. Ruumide ja mööbli ning õppevahendite suhtes olakse rahul. Õpetajaid 7 (2 m., 5 n.), neist Eesti kutsega 2. Töötasugi saavad jõuludeks ja kevadeks tagasihoidlikke kingiümbrikke. Õpilasi on 24 (12 p., 12 t.), 4-13. eluaastani, kaugeim koolist 70 miili. Jagunevad klassides-

se: I kl. (lasteaed) - 5, II-4, III-7, IV-4 ja V-4 õpilast. Kooli juures töötab rahvatantsurühm.

Kool töötab laupäeviti, üle nädala, kella 3-4.30 p.l., kooliaastas on 20 õppepäeva ja kuni 150 õppetundi. Õpetatakse usuõpetust, eesti keelt, kodumaatundmist, laulmist, võimlemist, mängu ja rahvatantse. Usuõpetust õpetab (vanemais kl.) koguduse õpetaja, kool täidab seega koguduse pühapäevakooli ülesandeid. Õpperaamatud tavalised, „Eesti täienduskoolide tööpõllult" I-IV ega raamatukogu ei ole.

#### Buffalo Eesti Täienduskool.

Buffalo Eesti Täienduskool asub Internatsionaalse Instituudi ruumides. Asutatud 1962. Juhataja: Voldemar Kirss, 622 King Hwy., Buffalo, N. Y., 14226. Ulalpidajad lastevanemad ja Buffalo Eestlaste Koondis. Õppemaksu ei ole. Ruumid, koolimööbel ja ka õppevahendid on puudulikud. Õpetajaid 3 (pluss 2 noort tütarlast abilistena) (1 m., 2 n.), kutsetud. Kooliaasta lõpul saavad vanemalt kogutud summadest tasu vähesel määral. Õpilasi on 34 (17 p., 17 t.), 4-16 eluaastani, kaugeim 32 miili koolist. Jaotatud 4 rühma (arvestades eesti keele oskust) I rühm (4-6) - 9 õpilast, II-(8-10)-10, III-(11-13 a.)-8, ja IV rühmas (11-16 a.) - 7 õpilast. Õpetatakse peamiselt eesti keelt, antakse teadmisi Eestist, vahetevahel ka laulmist. Raamatuist kasutatakse H. Rajamaa Aabitsat ja emakeele lugemikku, A. Laane „Emakeeleõpikut", H. Rajamaa „Eesti lugemikku" II. Lugemismaterjalina kasutatakse USA-s ilmunud noorsoo-raamatuid nagu „Vikerkaar", valik laule ja lugusid. Kool töötab pühapäeviti (hommiku poolel), 2 nädala takka, kooliaastas on 15-17 õppepäeva ja 30-34 õppetundi.

„Nii piiratud aja jooksul, kui meil on kasutada, peab peamiselt rõhku panema minimaalse eesti keele oskuse õpetamiseks. Aga ilma kodude abita on seegi ilmsesti vähe tulemusi andev."

#### San Francisco Eesti Täienduskool.

San Francisco Eesti Täienduskool asub San Francisco Eesti Seltsi

ruumides. Kooli postiaadress: 2221 Menzel Place, Santa Clara, Cal. 95050, asutatud sügisel 1964. Juhataja: Arne Tõnis Kint, 3792 Harrison St., Oakland, Cal. 94611. Ülalpidaja: Kool on isemajandav. Õppemaksu ei ole. Saab tulusid organisatsioonide toetustest, koolipidude ja jõulupuu sissetulekust. Ruumid, koolimööbel ja õppevahendid on enamvähem rahuldavad. Õpetajaid 9 (2 m., 7 n.), nad on kõik kutseta ja töötavad tasuta. Õpilasi on 30 (14 p., 16 t.), 4-17 eluaastani, kaugeim elab 45 miili koolist. Klasse: I kl. -8, II-8, III-3, IV-5, ja V-6 õpilast. Kooli juures on rahvatantsurühm. Kool töötab igal teisel pühapäeval, kella 11.30 kuni 14.30 p.l. (vahel kella 15.00). Õppeained: eesti keel, maalugu, laulmine, loengud V kl. mitmetes ainetes ülikooliõpetanult. Raamatuid: H. Rajamaa Aabits, algulgemik I-III. Harjutuseks eesti keele konspekt. „Eesti täienduskoolide tööpõlult“ I-IV puuduvad. Koolil raamatukogu ei ole, on võimalus kasutada seltsi oma.

#### Chicago Eesti Täienduskool.

Chicago Eesti Täienduskool asub Chicago Eesti Majas (Estonian Lane, Prairie View, Ill., 60069. Asutatud 9. septembril 1967. Juhataja: Konstantin Venesaar, 6059 No. Ridge Ave., ülalpidajaiks on lastevanemad, ruumid Eesti Majalt tasuta, õppemaks \$20 lapselt ja ruumid, koolimööbel ning õppevahendid rahuldavad. Õpetajaid on 6 (1 m., 5 n.), neist Eesti kutsega 3. Tasu \$90 aastas. Õpilasi on 23 (9 p., 14 t.), 4-13 eluaastani, kaugeim elab koolist 25 miili. Töötavad kolmes rühmas: lasteaed 8 õpilast, noorem rühm - 7 ja vanemas rühmas 8 õpilast. Kooli juures on ka rahvatantsurühm ja lasteaed 8 lapsega. Kooli noorem rühm vastab umbes algkooli III klassile ja vanem rühm IV -V. Õpetatakse: eesti keelt, maateadust, ajalugu, laulmist, võimlemist ja rahvatantsu. Kool töötab: igal teisel laupäeval kella 10.00-1.15 p.l., kooliaastas 18 õppepäeva ja 72 õppetundi. Õpperaamatuid: A. Laan „Emakeeleõpik“, H. Rajamaa Aabits ja lugemik II, maateaduse ja ajalookonspektid (V. Lenk ja O. Paas - Toronto T. väljanne). Siis veel: A. Leht „Eesti“, A. Kajasaar „Eesti maateadus“ 1 vihk., J. Parijõgi j.t. „Eesti ajalugu“

J. Adamson „Eesti ajalugu koolidele“, „Eesti täienduskoolide tööpõlult“ I - IV puuduvad.

Üldkokkuvõtteid USA koolide kohta. Koole (täienduskoole, 1 eesti kool ja 1 eesti rahvuskool) on kokku 18 ja neist 7 on lasteaiad. Lasteaedu on koolidest raske eraldada: mõned koolid vaatlevad lasteaeda kui I klassi, osa koole võtab lapsi vastu alates 4-6 eluaastast, mõned aga alles 7 eluaastast. Seetõttu on ka laste vanus I kl. vägagi erinev. Õpilasi on lasteaedades 55 ja algkooliklassides ja rühmades 390, kokku 445. Neid on vanuses 4 kuni 18 eluaastani. Algkooli klasse, osaliselt või täielikult, on I kuni VI-ni, New Yorki E. Täienduskoolis on veel VII ja VIII ja Baltimore Eesti Koolis IX ja XII kl. ehk õppeaastat, kusjuures õppeaastate arv tähendab koolis õpitud aastate arvu. Kuues koolis on õpilased jaotatud rühmadesse: noorem, keskmine ja vanem. Kolmel koolil (Portlandi 5 õpilasega, Baltimore 4- ja ja Clevelandi 2-e õpilasega) on eriklassid eesti keelt mitteoskavate laste jaoks, kuna ühes koolis (Seabrookis) eriklass kannab eel-leerialeliste klassi nimetust. Eriklasse tegevus ja ilme on alles kujunemisel, üldise takistustegurina kurdavad koolid lastevanemate, s. o. kodu huvi ja koostöö puudumist.

Lahtiseks peab ka USA-s jääma küsimus, millise % moodustavad lasteaedade ja algkoolide 445 õpilast nende laste arvust, kes eesti koolis käima peaksid. Selle kohta puuduvad andmed. Rohketest organisatsioonidest, komiteedest ja nõukogudest pole seni keegi nähtavasti selle probleemiga tegelelenud. Probleem isenesest on raske ja vajab eriuurimust, kuna segabiellude puhul on raske laste rahvast kusaagilt keskkohast määrata, seda peavad määrama lapsevanemad ise. Sageli jääb rahvuse küsimus lahtiseks, lapsed peavad end ameeriklasteks ja eesti kooli ilmub neid ka mitte-eestlasest vanema tahtel. Seetõttu võib teha oletusi ja hinnanguid. Küllap on kohaldatav siin Kanada hinnang, kooli asukoha lastest õpib eesti koolis keskmiselt umbes 80% ent terve riigi ulatuses on see % ehk 50-60. Eestlasi elab kohtades, kus eesti koolid puuduvad, Üksikul vanemal ja nende lastel on palju hääd tahet lap-

si kümnete miilide tagant eesti kooli saata.

Õpetajaid, kes 16 koolis 445 last õpetavad, on 100 (lasteagedades 8, algkooliklassides ja erirühmades 92). Õpetajaist (100) on: mehi 24 ja naisi 76, kutsega (ainult Eesti) 28 ehk 28%, kuna 72 on kutseta. Üldiselt õpetavad nad ka tasuta või tagasihoidlike kingitusümbriku või sõiduraha eest. Ainult üksi -kuis koolides püütakse õpetajate tööd tasuda. Üksikuis koolides (Los Angeles ja Buffalo) on õppejõudude hulka ka tulnud kooli vilistlased.

Nagu Kanadas, nii ka USA-s, leidub peale regulaarselt töötavate täienduskoolide veel pühapäevakooli, kus lastele usuõpetuse kõrval õpetatakse ka laule ja mänge, mida rakendatakse koguduste aktustel, jõulupuudel ja emadepäeval. Neis kohtades, kus täienduskoolid puuduvad, on see sageli ainukeseks eestikeelse koolitöö mooduks. Mõnel pool töötavad pühapäeva -koolid kõrvuti täienduskoolidega ja on õpilasi, kes käivad mõlemas koolis. Rahvusliku kasvatuses eesmärke teenivad ka laste suvekodud, eriti skautide suvelaagrid, kus kehalise kasvatuses kõrval lastele õpetatakse ka eesti keelt, eesti laule, rahvuslikke mänge, rahvantsu ning sellega eesti keelt ja meelt.

### 3. Suvikodud ja muud.

#### Long Islandi Laste Suvikodu.

Long Islandi Laste Suvikodu. Asub Eesti Külas, Long Islandil, New Yorki osariigis. Postiaadress: Estonian Children Summer Camp, Box 28, RFD No 1, Middle Island, L. I., New York, 11953. Asutatud 1953. a., et New Yorki südalinnas odavalt elavate uustulnukate lapsed saaksid mõneks nädalaks pääseda suurlinna tolmust ja kuumusest. Paarikümne lapsega, lihtsais tingimustes asutatud suvikodust on arenenud perekas asutus, lastele 5. kuni 12. eluaastani, enamikus üle 60 miili suvikodust. 1968. a. oli üks laps isegi Rootsist. Ülalpidaja: Lastesuvikodukuratuurium, kes lastelt võetava osavõtumaksu ja liikmesorganisatsioonide toetuste ja korjandustega kogutud summade arvel püüavad pakkuda

lastele parimat. Laekuvad summad on aga kahaneva tendentsiga, kurdab suvikodu ülevaade. Osavõtumaks oli a. 1968 \$25 nädalas, ent 1969. a. tõsteti see \$30-le lapselt. Rohkema lastearvu puhul samast perekonnast on võimalik hinnalaadus. Hooned ja maa -ala. Suvikodu asub New Yorgi Eesti Haridusseltsi maaalal ning sellel asuvas hooneis. Lastesuvikodu tasub mõnede kindlustuste ja jooksva majandamise kulud, mis moodustavad üsnagi tunduva summa. Maaalal asuvad peale lastekodu hoonete rahvamaja, staadion, spordi- ja tennisväljakud jne. Koiki neid majandab New Yorgi Eesti Haridusseltsi Lastekodu Majandav Toimkond, kes selleks kogub annetusi, korraldab talguid, ent kelle käsutuses on ka end. E. V. Riigikontrolli osakonnajuhataja Akxel Mei \$2700 pürusvara summa. Suvikodu personal palgatakse igaks suviseks tegevusperioodiks. 1968. a. oli suvikodu juhatajaks EELK õpetaja Elmar Kuusler, juhatajal oli naisabi-õde, 4 kasvatajat ja kõõgi ning üldtööde personal. Personal oli tasuline, tasud tagasihoidlikud.

Lastesuvikodu töötab 6-7 nädalat. Lastes koosseis on vahelduv, mõni viibib seal ühe nädala, teine osaliselt, mõni kogu aja. Lapsed on jaotatud rühmadesse vastavalt keeleoskusele, vanusele ja soole. Tegevus toimub 6 päeva nädalas. Õpetatakse eesti keelt (lugemist, jutustamist, kirjutamist vabal teemal ja etteütluse järele), üldjoontes kodumaatundmist koos ajaloo tähtsamate sündmustega ja isikutega, rahvantsu ja eesti laule, ristiusu põhiluseid, spordi alal eriti ujumine ja vetelpääste, ka kergetõustik, igasugused pallimängud. Tegutseb rida gruppe, nagu rahvantsu, võimlemise jne. Kuna laagri koosseis sageli peaaegu ida nädala lõpul muutub, siis on eriti õppetegevus suuresti raskendatud, kuigi sellele püütakse asetada suurt rõhku. „Kuid kui noored laagri lõpupeol esinevad eesti lauludega, rahvantsudega jne., nii et pealtvaatajail silmanurgad niisked, siis teame, et siiski, vaatamata raskustele, suutisime midagi teha eestluse viljelemiseks“, lausub lastesuvikodu ülevaade. Igal aastal enne tegevuse algust, kinnitab Suvikodukuratuuriumi juhatus su-



vikodu õppekava. Raamatukogu on väikeja õppevahendid peaksid olema tunduvalt paremad. Eesti keele oskus ka haneb igal aastal laagrisse toodavate laste hulgas, kurdab ülevaade.

#### Noorte Nädalad.

Erilise ettevõtte näol on Laste-suvikodu kuratooriumi endine esimees Leo Meigo esile Noorte Nädalad. Need loodi (kuratooriumi väsimata esimehe Leo Meigo algatusel) 1967. a. 1968. a. võttis Lastesuvikodu noorte nädalast osa 30 noort (15 p. ja 15 t.), vanusega 13 - 18, kestvus oli üks nädal. Kava oli valitud noorte huvide kohane, iga-päevased spordialad olid kombineeritud loengute ja diskussioonidega ko-

halike parimate jõudude-eriteadlaste poolt, kes tasuta andsid oma parima. Igal päeval olid ise lektorid ja treenerid, kes andsid ülevaate eesti saavutustest ilma „ülepaakumiseta“ ning lühikeste ajaga saavutasid palju. Noored ei tahtnud nädala lõppedes kuidagi lahkuda ja soovisid selle pikendamist veel järgmisele nädalale. Distipliin oli kõrge, noortele pandi südamele kohustus oma isade maa ja rahva vastu. Juhiti tähelepanu ka pahedele täna päeval eriti narkootiliste ainete näol. Raske tööpäev lõppes kuumas vihasaunas.

„Kas oleks võimalik, et eranditult kõik meie noored igal suvel käiksid läbi vähemalt ühenädalasest laagrist!“, küsib ülevaate koostanu.

### KANADA EESTI ÕPPEASUTUSED 1968/1969. ÕPPEAASTAL.

Nii riigivõimu halduse ning toetuse, kui ka eesti omaalgatusliku organiseeriva ning abistava keskuse puudumise tõttu on eesti õppeasutused õpetajate idealismi, lastevanemate armastuse ning koguduste ja teiste organisatsioonide huvi ja ohvrimeelsuse vili. Nad on tekkinud ja arenenud vabalt, vastavalt oludele ning võimalustele. See on andnud neile elujõudu ning kindlustanud edu. Neist on saanud hoopis erilaadiline koolitüüp, nagu kirjutab Herman Rajamaa E. Ö. K. „Bülletäänis“ nr. 16, 1967. (lk. 45.).

Tihed kontakt asukohamaa eesti emakeelse kirikuga iseloomustab neid. Seal on noorte usuline kasvatus kirikute ülesanne ja see toimub koguduste erakoolides ja pühapäevakoolides. Pühapäevakoole asutati ka eesti emakeelsete kirikute juurde. Osaliselt arenesid neist või tekkisid nende kõrval täienduskoolid, mõnel pool täidavad need koguduste pühapäevakoolide ülesandeid. Ei saa ju lastele eestikeelset usupõetust õpetada, kui nad ei oska eesti keelt.

Ülalkirjeldatu tõttu on raske leida mitut ühte ja sama laadi õppe-asutust. Ainult üldtunnuste najal võib Kanada omi vaadelda neljas rühmas: 1. Toronto Eesti Seltsi Täienduskoolid. 2. Täisarvu õppepäevadega täienduskoolid (tööl igal nädalal). 3. Poole arvu õppepäevadega täienduskoolid (tööl üle nädala). 4. Suvikodud ja muud.

#### 1. Toronto Eesti Seltsi täienduskoolid.

Toronto Eesti Seltsi täienduskoolid (lühendatult T. E. S. täienduskoolid) töötavad Toronto Eesti Majas. Koolid kasutavad veel ühte linna koolimaja. See on suur õppeasutus, mille tegevus toimub neljas harus: Kuue-aastane algkool. Asutatud 24. oktoobril

1949. a. Juhataja: Oskar Paas, 2378 Queen St., E. Apt. 14, Toronto 8, Ontario. Kolmeaastane keskkool. Asutatud 2. oktoobril 1964. a. Juhataja: Edgar Marten, 24 Laurelwood Cres., Weston Ont. Eesti keele kursused. Asutatud: 11. nov. 1966. a. Juhataja: Pr. Maret Lepik, R. R. 1, Mono Mills, Ont. Kursused on eesti keelt mitteoskajatele ja nad jagu-

nevad algajate ja edasijõudnute grup - pideks.

Õppe- ja noorsooraamatute kirjastamine. Täienduskoolidest eraldi töötab samades ruumides perekas lasteateed, 110 õpilasega, mida peavad ülal lastevanemad ja mille juhatajaks on pr. Alice Kullango.

Koolide ülalpidamine. Kooli majanduse aluseks on õppemaksud, mis moodustavad üldtuludest 77 %, õppemaksu suurus on \$21 aastas perekonnalt, laste arvule vaatamata. Kooli oma üritusist laekub 8 %. Puuduvad 15 % katavad toetustega umbes 30 eesti organisatsiooni ja ettevõtet, Toronto Eesti Seltsi ja Uhis pangaga eesotsas. Kirjastamise tegevus on isemajandav ja selleks ei kasutata koolide õpetegevuseks vajalikke summasid. Haldus. Õppeasutus töötab Toronto Eesti Seltsi nime all iseseisva asutusena, eristatuudil alusel. Õppeasutuse üldhaldus, majandus, koolijuhatajate ja teiste teenistujate valik, juhatajate poolt valitud õpetajate palkamine ja õppenõukogu poolt vastuvõetud töökavade kinnitamine kuulub Koolikomitee pädevusse. See komitee valitakse lastevanemate üldkoosolekul. Ametipoolsest kuuluvad sellesse koolijuhatajad ja Toronto Eesti Seltsi esindaja. Komitee esimees ja kooli asjaajaja kuuluvad samuti õppenõukogusse. Kooli majanduslikku asjaajamist kontrollib T. E. Seltsi revisjonikomisjon.

Õppe- ja kasvatustöö ning sellega lähedalt seotud tegevuse eest vastutavad koolijuhataja koos õppenõukogudega. Koolikomitee esimees Hans Lupp pajatab kooliülevaates: „Õppeasutuse selline organisatsiooniline ülesehitus tagab vajaliku ühenduse ning usalduse ühiskonna ja lastevanematega ning tiheda sideme koolikomitee, esimehe, juhatajate ja õppenõukogude vahel. Koolijuhatajail ja õpetajail on aga samal ajal vabad käed täie panusega oma peaulesannetesse süvenemiseks, kuna nad on vabastatud kõigest muust, mis ei ole otseselt seotud pedagoogilise tööga.“ Säärane tegelikus elus kujunenud haldus on tähelepanu - väärne ja iseloomulik vaadeldavaile eestlaste asukohamaadele.

Õpetajaid on kokku 18(7 m. ja 11 n) neist algkoolis 14, keskkoolis 3 ja eesti keele kursustel 1. Õpetajad saavad oma töö eest hüvituse \$2.50 iga õppetunni eest. Nende nädalatlundide arv on erinev, olenev klassist ja õppeainest. Algkoolis võib see olla keskmiselt 14 (22 klassi, 3 õppepäeva - 3 õpetundi - 198 tundi: 14), keskkoolis 3 ja keelekursustel 4. Klassid ja õpilased. Õppeasutuses on kokku 505 õpilast (lasteaiast 110 kasvandikku ei ole kaasa arvatud), (225 p., 280 t.), kes jagunevad 27 klassi, kaugeim õpilane elab koolist umbes 50 miili. Algkoolis on : I kl. -66 õp., II-67, III-76, IV-74, V-93, VI-73, kokku 449 õpilast. Õpilaste rohkuse tõttu on I ja II klassi kummalgi 2 paralleelklassi ja III, IV, V ja VI kl. igaühel 3 paralleelkl. Kokku klasse - 22. Algkooli I klassi vastuvõetavate õpilaste vanuseks peab olema vähemalt 7 aastat või õpilane peab saama 7-aastaseks enne vastuvõtmise aasta lõppu. Keskkoolis on I kl. -20, II kl. -11 ja III kl. -10, kokku 41 õpilast, klasse - 3. Eesti keele kursustel on 15 osavõtjat, kes jagunevad 2 gruppi - algajad ja edasijõudnud.

Kooliõpetajaid oli 1968. aasta kevadel: algkoolis 46, keskkoolis 7. 1969. a. kevadel oli loota lõpetanud: algkoolis 73 ja keskkoolis 10. Õpilasi viiakse klassist klassi teadmiste alusel. Lõpueksamid sooritasid 1968. a. kevadel algkoolis 46-st lõpetajast 33, seega üle 80 %, kursust kordama jäi 2 % ja järeleksameid ning suvetöid sai 7 %. Sel kevadel laseb algkool välja oma XVII lennu 73 tõenäolise lõpetajaga. Sellega on algkoolis senini olnud 638 lõpetajat. Kaks aastat tagasi andis keskkooli lõpetanud noort hiljuti oma esimese tunni haigestunud õpetaja asetäitjana algkooli V klassis, määrib kooliülevaade õigustatud uhkusega. Õppeasutusest võrsub õppejõudude järrelkasv. Sääraseid nähtusi ilmneb ka mõnes üksikus koolis USA-s (Los Angelese E. T. -lis).

Õppeajad. Algkool töötab esmaspäeviti, teisipäeviti ja neljapäeviti kl. 19.00 kuni 21.10. See aeg on jaotatud kolmeks 40 min. õppetunniks. Keskkool töötab reedeti kella 19.30 kuni 21.40 niisamuti kolme õppetunniga. Eesti keele kursused töötavad ka ree-



deti, algajad kella 18.00 kuni 19.45ja edasijõudnud kella 20.00 kuni 21.45, kumbki grupp 2 tundi. Kooliaastas on 32 õppepäeva ja 96 õppetundi, keskkoolis 30 õppepäeva ja 90 õppetundi, kuna keeltekursustel on 30 õppepäeva ja 60 õppetundi.

Õppeained. Algkoolis õpetatakse eesti keelt, kodumaatundmist ühes ajalõuga ja laulmist. Keskkoolis õpetatakse eesti keelt, Eesti ajalugu, Eesti maateadust ja kodanikuõpetust. Õppetöö toimub vastavate õppe- ja töökavade alusel. On olemas „Täiendus - koolide tööpõllult“ I-IV.

Õpperaamatud. Algkoolis kasutatakse eesti keele lugemaõpetamise alal I, II, V ja VII kl. H. Rajamaa Aabitsat, alglugemikke ja lugemikku, III ja IV kl. aga Toronto E. Täienduskooli „Emakeele lugemikku“. Õigekeelsuse alal: H. Jänese „Meie emakeel“ I, II ja III (viimatimainitu keskkoolis). Eesti maateaduse ja ajaloo alal on kasutamisel kooli poolt kirjastatud konseptid - V. Lenki „Maateaduse lühike kokkuvõte“ ja O. Paasi „Lühike Eesti ajaloo kokkuvõte“. Laulmises kasutatakse osaliselt J. Aaviku „Kooli leelosit“, osaliselt aga üksiklehtedel paljundatud laule. Kooli ülevaade kinnitab, et „Eesti keele alal on kool olukorras, kus kõik vajadused õpikute osas on hästi kaetud. Selleks on kooli omapoolne kirjastustegevus tõhusalt kaasa aidanud. Õpikud on ajakohased ja rikkalike illustratsioonidega.“ „Kogu koolil on ühtlased vihikud, õpilastele tasuta, kuna õpperaamatute eest tuleb tasuda.“ Peale õpikute kasutatakse mitmesuguseid ilu-, ajaloo-, teatme- ja teisi kirjanduslike teoseid ja maakaarte. Koolil on ka oma raamatukogu.

Ruumid ja õppevahendid. Kooliruumid on sisustatud koolimööbliga, on olemas seinakaardid, valguspiltide aparatuurid, näidendite, kostüümide, rekvisiitide ja dekoratsioonide kogud. Intensiivsest õpilaste isetegevusest kõnelevad eriti viimatimainitud kogud. Kooli 450-liikmeline laulukoor võttis osa 30. ja 31. mail 1969. a. Torontos toimunud üldlaulupidude 100 aasta juubeli laulupeost.

Kirjastus. Koolikomitee on seni

kirjastanud 3 raamatut: „Kalevipoeg“, V. Lenk „Emakeele lugemik“, „Pargi“, Ilme Ivandi kirjutatud mälestusteos, mida on võimalik kasutada ka vanemais klassides. Käesoleva 1969. a. kasvab kahe uue õpiku kirjastamine. Eespool on juba mainitud Koolikomitee poolt kirjastatud konsepte: V. Lenk „Eesti maateadus lühike kokkuvõte“ ja O. Paasi „Lühike Eesti ajaloo kokkuvõte“. Koolikomitee kirjastusel ilmunud raamatuid on kasutamisel palju - des täienduskoolides, ka USA-s, Aust-raalias ja Rootsis.

Toronto Eesti Seltsi Lasteaed.

Toronto Eesti Seltsi Lasteaed asub Toronto Eesti Majas (958 Broadview Ave., Toronto 6, Ont., Canada). Asutatud 19. jaan. 1964 lastevanemate algatusel 12 õpilase ja 2 kasvatajaga. Juhataja pr. Alice Kullango (asutamises alates), 69 Bellbury Cres. Willondale, Ont., Canada. Ülalpidaja: Isemajandav asutus, mis tegutseb kooperatiivsel alusel, lastevanemate otsesel kaasabil Toronto Eesti Seltsi allorganina. Organid: Lastevanemate koosolek ja selle poolt valitud juhatus, õppenõukogu ja raamatukogu-komitee, revideerib E. Seltsi revisjonikomisjon. Sissetulekud: Päevatasu lastelt (ühelt lapselt \$1 kuni \$1.50, igalt järgmiselt 75¢ kuni \$1 - laupäeval tasu kõrgem), toetused organisatsioonidelt ja üksikisikult, suurima sissetuleku annab lasteaiariie- näitus (lastevanemate valmistatud riie- tusesemeist).

Lasteaed töötab 3 päeval nädalas (teisipäeval ja neljapäeval 2,5 tundi, laupäeval 3 t.) Tegevus: eesti keele ja eestluse arendamine mängides, lauldes, joonistades ja lugedes õppenõukogu poolt koostatud ja juhatuse poolt kinnitatud raamkava alusel. Tegevuse elustamiseks kutsutakse juurde küla- lisõpetajaid (nagu arsti, hambarsti, eriteadlasi käsitöö, savitöö, õmbluse jne. aladelt).

Ruumid ja õppevahendid. Lasteaed kasutab Eesti Majas 7 ruumi ja omab mänguasjade ning moodsate õppevahendite ladu, mida alatast täiendatakse.

Kasvatajaid on 9 (n.) - soliidse

ettevalmistuse ja praktikaga, neist 1 Tartu Seminari lõpetanud, teine Kanada kutsega algkooli õpetaja, kolmas Kanada kutsega lasteaednik, neljas õpib lasteaedniku kursustel, kasvatajaid 7 on gaidjuhid, juhataja, gdj. on olnud pikemat aega suvikodu juhatajaks. Säärane kasvatajate koosseis on loonud edu. Kasvatatud saavad päevatasu 43 kuni 47. Kasvandikke on 110 (56 p., 54 t.), 2 a. 8 k. kuni 7 a., kaugeim elab 21 miili kaugusel. Töötavad viies vanusegrupis.

Õpperaamatuna kasutatakse lasteaia oma väljaandel ilmunud, Londoni E. S. Täienduskooli juhataja Valdek Lenk'i koostatud mudilaste aabitsat „Õpeta mind lugema.“ Lasteaial on ligi 300-kõiteline raamatukogu, igale vanusele sobivate lasteraamatutega. On ka raamatuid Soomest, Rootsist, Inglismaalt, Kanadast ja USA-st, ent neile on tõlge peale kleebitud. Algul kirjutati tõlge (suurte trükitähtedega) käsitsi, hiljuti soetati selleks kirjutusmasin. Jõuludeks saab iga laps kingiks ühe raamatu (tõlkega, kui raamat ei ole eestikeelne). Nii püüab raamatukogu arendada ja kasvatada raamatuarmastust.

Lasteaia ülevaade nendib rahuldustunde, et ta oma tegevuse viie aasta jooksul saavutanud sihi. Üleminnek lasteaiaist Toronto E. Täienduskooli on loomulik, ühes sõprade ja kaaslastega. Lastearvu pidev kasvamine kõneleb lastevanemate usalduse kasvamisest lasteaia vastu. Suureks eduks on olnud moodsad õppevahendid ja -viisid, kasvatajate kogemuste kasv ja nende teadmiste pidev täiendamine. Ülevaade hindab kõrgelt lastevanemate kaasabi korrapidajaina, eine korraldajaina, koristamisel jne. Aga nad on aidanud ka arendada lastes omavahelist sõprust. Näitena märgib ülevaade seika käesolevast kevadest, mil ühe lõpetanu ema kutsus kõik selle lennu lõpetajad ühes koos vanematega peale lõpuaktust oma koju.

Üldiselt. Toronto näib olevat kujunenud Kanada eesti hariduse kesksuks Ateenaks. Seal on olemas noorsoo korrapärase õpetamise võimalused mis algavad lasteaiaiga, jätkuvad 6 kl. algkoolis ja 3 kl. keskkoolis, süvenevad ja täiendavad kursustel, pühapäevakoolides

suvikodudes ja noorsoo-organisatsioonides. Loetelu võiks lõpetada „Kotka-järve metsaülikooli“ nimetust kandva, õppelaagri iseloomuga õppeasutusega üliõpilastele ja ülikooli lõpetanuile.

## 2. Täisarvu õppepäevadega koolid.

Võrreldes Toronto E. S. Täienduskooliga on need kõik algkoolid, enamas ti kuni kuue õppeaastaga, töötavad igal nädalal, 30 - 40 õppepäeva kooliaastas. Kooliülalpidajaiks on kas lastevanemad, eesti selts, emakeelne kirik või need kolm üheskoos. Sääraseid koole oli 1968/1969. õppeaastal vaid 4, kokku 115 õp. ja 15 õpetajaga. Neid on olnud varem rohkem (Port Arthuris, St. Catharines, Waterloos, Sudburis j. m.), ent lastega perekonnad on kolinud suuremaisesse keskusesse, eriti Torontosse, ja väiksemad kohad on pidanud oma koolid sulgema, nagu kirjutab Montreali E. Täienduskooli juhataja Karl Vaikla

Londoni Eesti Seltsi Täienduskool.

Asub üüriruumides. Asutatud 1950. Juhataja: Valdek Lenk, 34 Laurentian Dr., London, Ontario. Täienduskooli juurde kuulub lasteaed, ühise juhatajaga.

Kooliülalpidaja on Londoni Eesti Selts. Koolis õppemaksu ei ole. Eesti Selts saab vajalikud summad pidudest. Kui karta on puudujääki, tehakse lastevanemate hulgas korjandus. Tavaliselt annetab lastevanem 45 aastas.

Kooliruumidena kasutatakse ühe Kanada erakooli ruume, kus on korralik koolimööbel. Õppevahendeid ei oma kool midagi nimetatamäärset, on olemas vaid suur Eesti maakaart. Lasteaia lapsed toovad mänguasjad kaasa.

Õpetajaid on 2 (1 m., 1 n.), neist Eesti kutsega 1. Lasteaiaas on 2 kasvatajat. Õpetajad töötavad tasuta. Selts annab neile jõulupuul ja emadepäeval kingiümbrikke.

Õpilasi on koolis 10 (1 p., 9 t.), vanusega 10-15 a., neist kaugeim koolist 4 miili. Kool töötab kahes rühmas: vanemas rühmas (13-15) on 6 õpilast, kes on koolis õppinud kuni 10 õppeaastat, alates lasteaiaist, keskmises rühmas (10-12 a.) on 4 õpilast, lasteaiaas, mis

näib olevat kooli noorim rühm, on 7õp, alates 3 eluaastaga.

Kool töötab laupäeviti, kella 9-12. Õppepäevi kooliaastas 32, õppetunde 86. Õpetatakse eesti keelt, kodumaatund - mist (ajalugu ja maateadust) ja laulm. Töökava on üldjooneline, „Eesti Täienduskoollide tööpõllult“ I-IV on olemas. Õpperaamatuina kasutatakse H. Rajamaa Aabitsat ja lugemikke, Toronto E. T-kooli lugemikku, H. Jänese „Meie emakeel“ I ja II, L. Lumiste j. t., „Meie kodumaa“, V. Lenki „Kalevipoeg“ (Toronto väljaanne). Kasutatakse Londoni E. Seltsi raamatukogu, kus on olemas kõik Eesti Kirjanike Kooperatiivi ning osaliselt ka „Orto“ väljaanded, ka teiste kirjustuste omi. Lugemismaterjaliina kasutatakse ka ajalehe „Meie Elu“ Kanada Eesti Õpetajate Ühingu poolt toimetatud noorte lehekülge „Meie noored!“

Lastevanemate suhtumine koolitöösse on elav ja kõik eesti lapsed õpivad täienduskoollis.

#### Vancouveri Eesti Täienduskooll.

Asub Vancouveri Eesti Seltsi ruumides (P. O. Box 1016, Vancouver I, B, C, Canada). Asutatud 1950. Juhataja: Adele Unt, 5977-124A Str., N. Surrey, B. C., Canada). Kooliülalpidajaks on lastevanemad. Õppemaks on \$15 esimeselt ja \$10 teiselt ja järgnevalt lapselt.

Kooliruumidena on kasutada 3 klasiiruumi korralike laudade ja toolidega ning seinatahvlitega. Seintel suured maakaardid, meie riigimeeste ülevõtted ja gloobus. Õpetajaid on 3(n.)neist Eesti kutsega 2, töötavad tasuta. Opilasi on 25 (12 p., 13 t.), 6-14 a., kaugeim koolist 3 miili, jagunevad klassidesse: I kl. -3, II-2, III-7, IV-6, V-3, ja VI -4. Koolil on rahvatantsurühm, mida juhhib koolijuhataja. Kool töötab igal esmaspäeval 2 tundi, 18.30-20.30., 35 õppepäeva, 70 tundi kooliaastas. Töökava on igal klassil, „Eesti täienduskoollide tööpõllult“ I-IV on olemas.

Õppeained: eesti keel, Eesti ajalugu, maateadus ja laulmine. Õpperaamatuina kasutatakse H. Rajamaa Aabitsat ja lugemikke, Toronto E. Täienduskooll „Emakeele lugemikku“, H. Jänese „Meie emakeel“. Ajaloo ja maateaduse alal ka-

sutatakse Toronto E. Täienduskooll konspekte, ent neid tuleb veelgi lühendada ja keelt kohandada, neid muuta emakeell viletsasti oskavaile lastele arusaadavaks. Tõhusat abi saadakse „Meie Maa“ neljast osast. Koolil on umbes 80-kõiteline raamatukogu.

#### Hamiltoni Eesti Seltsi Täiendus- ja Pühapäevakool.

Hamiltoni Eesti Seltsi Täiendus- ja Pühapäevakool asub üüriruumides. Asutatud 1951. a. Juhataja: pr. Milvi Amolins, 78 Riffle Range Rd., Hamilton 15, Ontario, Canada. Kooli juurde kuulub lasteade ühise juhataja all ja ühiste õppejõududega.

Kooliülalpidajaks on lastevanemad, Hamiltoni I EELK kogudus ja Hamiltoni E. Selts. Õppemaksunormid on: I laps perekonnas \$15, II laps \$13 ja III laps - \$11. Ruumidena kasutab kool läti kooli ruume, mis on vastavalt sisustatud.

Õpetajaid on 7 (1m., 6n.), neist Eesti kutsega 2, nad saavad tasu - juhataja \$110 ja opetajad \$75 kooliaastas. Opilasi on 56 (21 p., 34 t.), 6 kuni 13 aasta vanu- seni, kaugeim elab üle 30 miili kaugusel koolist. Jagunevad klassidesse: I kl. -8, II-9, III-5, IV-3, V-8 ja VI -11. Lasteaiaas on 12 õpilast. Rahvatantsurühm töötab eraldi, ei kuulu kooli juurde. Õppeained: eesti keel, ajalugu, maateadus, laulmine ja usuõpetus, mida õpetab kohaliku EELK koguduse õpetaja August Kivisikk. Seega on kool ühtlasi ka Hamiltoni EELK koguduse pühapäevakooliks. Õpperaamatuina kasutatakse H. Rajamaa Aabitsat, alglugemikke ja lugemikku, Toronto E. T-kooli „Emakeele lugemikku“, H. Jänese „Meie Emakeel“, J. Aaviku „Kooli leelosiid“, Kajassaare „Eesti maateadus“ I vihk ja Luur-Arumäe usuõpetuse õpikut. „Eesti Täienduskoollide tööpõllult“ I-IV puuduvad. Kooliõpilasi votab osa rahvatantsurühmast.

#### Sault Ste-Marie Eesti Täienduskooll.

Sault Ste-Marie Eesti Täienduskooll asub üüriruumides (P. O. Box 714, Sault Ste-Marie, Ontario, Canada). Asutatud 1952. a. kevadel. Juhataja: Väino Kaldema, R. R. 1, Foothill Rd., Sault Ste -

Marie, Ontario. Ülalpidaja: EELK S. Ste. Marie kogudus (nominatsioon). Toetab Sault Ste. Marie Eesti Selts. Õppemaks \$2 opilaselt. Ruumid: kool asub kohalikul soome luteriusu koguduselt üüritud kiriku kõrvalruumides. Mõõbelgi on üüritud, seegi ei ole valmistatud kooli otstarbeks. Õppevahendeid on ainult niipalju, kui õpetajad on suutnud ise valmistada.

Õpetajaid on 3 (2 m., 1 n.), neist Eesti kutsega 1. Nende aastane hüvi - tus on \$250. Õpilasi on 24 (14 p., 10 t.) 7-14 a., kaugeim neist elab 5 miili koolist. Klassides õpilasi: I kl. -4, II kl. -2, III kl. -6, V kl. -2, VI kl. -7. Kooli juures on laulukoor (juht - koolijuhataja). Kool töötab laupäeviti, kella 10 - 12, aastas on 30-40 õppepäeva ja 70 õppetundi. Klassid on liidetud 3-me komplekti ja igal komplektil on oma töökava.

Õppeained: eesti keel, kodulugu, laulmine ja usuõpetus. Usuõpetajaks on kohaliku EELK koguduse õpetaja Elmar Petersoon. Seega on kool Ste. Marie EELK koguduse pühapäevakooliks. „E. Täienduskoolide tööpõllut“ I-IV on olemas. Õpperaamatud: H. Rajamaa „Eesti aabits“, „Aabits ja emakeele lugemik“ I ja II, A. Laan „Emakeeleõpik“, ajakiri „Kirikool“, Luur-Arumäe usuõpetuse õpikud. Õpetajad kasutavad ettelugemiseks paljusid lastejutte. Kasutatakse ka ajalehtede „Vaba Eestlane“ ja „Vaba Eesti Sõna“ kaasandeina ilmunud noorsoo-lehekülgi.

Kooli soove: Töövihikud ja Kanada oludele sobivad õpperaamatud aitaksid palju. Filmid ja helilindid peaksid leidma tee koolide klassiruumidesse.

### 3. Poole arvu õppepäevadega koolid.

Need koolid sarnanevad üldiselt täisarvu õppepäevadega, igal nädalal töötavate koolidega, ent nad töötavad üle nädala ehk igal teisel nädalal. 17 õppepäeva, 34-35 õppetundi kooliaastas. Sääraseid koole oli 1967/1968. a. 2, kokku 46 õpilase ja 4 õpetajaga, ent teine neist, Sudbury E. T-kool, lõpetas 1968. a. kevadel tegevuse, kuid juurde tuli Ottawa E. Täienduskool.

### Montreali Eesti Täienduskool.

Montreali Eesti Täienduskool asub Montreali EELK Jaani koguduse kiriku ruumides (4345 Mareil Ave., N. D. G.). Asutatud oktoobri alguses 1949. a. Juhataja: Karl Vaikla, 5417 Westmore Ave., Montreal 265, Quebec, Canada.

Kooliülalpidaja: Lastevanemate komitee. Õppemaks on \$5 perekonnalt. Kool saab toetust akadeemilistelt organisatsioonidelt, Montreali Eesti Seltsilt, kohalikult Jaani koguduselt (tasuta ruumid) ja mitmesugustelt teistel organisatsioonidelt. Sissetuleku hankimiseks korraldatakse igal aastal kevadpidu opilaste eeskavaga. 1969. a. 29. märtsil oli kooli 20-nda õppeaasta aktus-kevadpidu, erakorraliselt rohke osavotuga. Lavastati koolijuhataja Karl Vaikla poolt Fr. R. Kreutzwaldi muinasjutu ainetel seatud näidend „Kullaketrajad“ 7 pildis, laulu ja tantsuga, kogust „Kuldne Tammetõru“. Lavastajaks oli autor, kava täitsid kooli praegused ja endised õpilased. Saabunud tervituste hulgas oli ka Eesti Õpetajate Keskkõhingu juhatause oma Rootsi. Koolijuhataja poolt koostatud ja kavandatud aktus-kevadpeo kava on tähelepanuväärne mälestuse täienduskoolide arhiividele. Karl Vaikla lastenäidendite ja laulude kogu „Kuldne tammetõru“ on leidnud tee paljudesse täienduskoolidesse. Ruumide ja koolimööbli suhtes kasutab kool kohaliku Jaani koguduse kiriku seltskondlikku ruumi, laudu ja toole, seinatahvlid ja Eesti seinakaart on kooli omad.

Õpetajaid on 3 (1m., 2 n.), neist on Eesti kutsega 2, ja nad saavad oma töö eest tasu \$150 aastas. Igal klassil oma töökava ja oma kodutööde töökava. „Eesti T-koolide tööpõllut“ on olemas vaid IV. Õpilasi on 34 (18 p., 16 t.), 7 kuni 13 a., neist kaugeim koolist 21 miili. Klassidesse jagunevad nad: I kl. -5 õp., II-4, III - 5, IV - 7, V-8, VI-5 õpilast. Kooli juures lasteaeda ei tööta, ent koguduse pühapäevakooli noorem rühm, 4-kuni 6 a., on lasteaia taoline. Kool töötab üle nädala, pühapäeviti kella 10.30 kuni 12.30, aastas 17 õppepäeva, 34 õppetundi. Õpetatakse eesti keelt, Eesti maateadust, Eesti ajalugu, laulmist. Usuõpetust õpivad õpilased koguduse pühapäevakoolis, mis toimub 1 tund enne koolitöö algust. Õpperaamatuist

kasutatakse H. Rajamaa Aabitsat ja alglugemikku (I ja II kl.) ja „E. lugemikku“ II (V-VI kl.), Toronto „Emakeele lugemikku“ (III-IV kl.), H. Jänese „Meie emakeelt“ (II-VI kl.), seda täiendades eriosadega käänamise, pööramise jne. kohta, Lumiste j. t. „Meie kodumaad“, J. Aaviku „Kooli leelosid“, aga ka V. Lenki „Kalevipoega“ j. m. isiklikest raamatukogudest. Kool kasutab ka Jaani koguduse raamatukogu.

Eirirühmi koolil ei ole, ent õpilased võtavad enamuses koolilõpetanud noortest moodustatud tantsurühmadest, nagu „Vikerlased“, noorte rahvatantsurühm, tütarlaste võimlemisrühm, tütarlaste laulukoor. Neil rühmadel on erijuhid, nende abil avaneb hää võimlus koolilõpetanud kooliga siduda ja nü saada järelkasvu seltskondliku elu uuele juhtkonnale.

Kodutööd. „Praeguse õpetamissüsteemi alusel aitab osa õppetööst teha kodu, lapsevanem, nagu: sõnade ja ka mõistete seletamine, etteütlused, lugemispalade jutustamise kuulamine jne. Kodutöödeks kulub õpilasel umbes 50 tundi kooliaastas.“ Nii kirjutab koolijuhataja Karl Vaikla kooli-ülevaates. Lähemat koduse õpetamise kohta, prak-

tilisi näiteid ja huvitavaid juhiseid leidub Karl Vaikla kirjutises E. Õ. Keskkõhingu „Bülletäänis“ nr. 16, 1967 (lk. 21-26) pealkirja all „Täienduskoolide tööst Montrealist“.

Eesti Täienduskool Ottawas.

Eesti Täienduskool Ottawas asub Ottawa EELK koguduse ruumides. Asutatud 1968. a. Juhataja: Elmo Piil, 70 Kenilworht Str., Ottawa 3, Ont., Canada. Ülalpidajaks on lastevanemad, kes üldkuldude katteks tasuvad \$2 aastas. Õpetajaid on 2 (1 m., 1 n.), kes töötavad tasuta. Õpilasi on 12 (6 p., 6 t.) 6-11 aastani, kaugeim elukoht koolist on 11 miili. Klasside järgi on: I kl. - 4 ja II kl. - 4 õpilast. Kool töötab igal teisel laupäeval kella 13.00-15.00, aastas 17 õppepäeva ja 35 õppetundi. Õpetatakse eesti keelt, Eesti maateadust, laulmist, rahvatantsu (mis on osa koolikursusest), kavatsusel on ka Eesti ajalugu. Õpperaamatuist: H. Rajamaa „Eesti aabits“, Toronto „Emakeele lugemik“, H. Jänese „Meie emakeel“, J. Aaviku „Kooli leelo“, A. Kajassaare „E. maateadus“ 1. vihk. Siis veel teatmeteost „Eesti“. „E. täienduskoolide tööpõllult“ puudub.

Nagu nähtub ülevaadetest, on Kanada kooli 10, neist täiendusalgkooli - 7, keskkool - 1, eestikeele kursused muulastele - 1 ja iseseisvaid lasteaedu (Toronto) - 1. Neis on õpilasi kokku 793, neist lasteaedades - 139, algkooli klassides - 598 (neist Torontos üksinda 449), keskkoolis - 41 (Torontos), eesti keele kursustel muulastele (Torontos) - 15. Lasteaedade ja algkoolide õpilaste vanus on 3 kuni 14 aastat. Algkoolis on klasse I - VI (Ottawa I-II, kool asutamisel), ühes koolis (Londonis) on õpilasi kahes rühmas (noorem ja vanem).

Lahtiseks peab jääma küsimus, millise % moodustavad lasteaedade ja algkoolide 737 õpilast (lasteaedades on 139, algkoolides 598 õpilast) säärase laste arvust, kes eesti koolis käima peaksid. Selle kohta puuduvad andmed. Rohketest organisatsioonidest pole senini nähtavasti ükski selle küsimusega tegeleud. Probleem on endast raske, kuna segabiellude puhul on raske laste rahvust määrata mingist keskusest, seda peavad lastevanemad ise tegema. Võib teha vaid oletusi ja hinnanguid. Kooliasukoha lastest õpib eesti koolis Montreali E. Täienduskooli juhataja Karl Vaikla andmeil umbes 80 %, ent terve riigi ulatuses on see % ehk 50 - 60. Eestlasi elab kohtades, kus eesti koolid puuduvad. Vaid üksikud vanemad saavad lapsi kümnete miilide taha eesti kooli.

Õpetajaid töötab koolides 43 (lasteaedades 6, algkoolides 33, keskkoolis 3 ja eesti keele kursustel (Torontos) 1). Neist on: mehi - 19 ja naisi - 24, kutselisi 21 (Eesti kutsega 19, siinse kutsega 2) ja kutseta õpetajaid 22 (s. o. umbes 50 %). Kanada asub vaadeldavate maade hulgas eriseisukohal sellepoolest, et seal püütakse õpetajate tööd tasuda (43-st õppejõust saab 31 ehk 72 % tasu, mille normid on erinevad, kuna mõnel pool õieti ühes koolis, tehakse seda kingiümbrike näol.

Täienduskooli juhataja Karl Vaikla lisab kokkuvõtete juurde: „Peale regulaarselt töötavate täienduskoolide leidub Kanadas veel pühapäevakooli, kus lastele õpetatakse usuopetuse kõrval ka laule ja mängu. See noortetöö kulmineerub esinemistes kohalike koguduste juures toimuvatel aktustel, jõuluõhtutel ja emadepäevadel. Neis kohtades, kus täienduskoolid puuduvad, on see sageli ainsaks eestikeelse koolitöö mooduseks. Mõnel pool töötavad aga pühapäevakoolid rööbiti täienduskoolidega ja on õpilasi, kes käivad mõlemas koolis.“ Kahjuks ei ole teada ega kättesaadav eesti koguduste kõrgema halduse ülevaade pühapäevakoolide kohta.

Karl Vaikla jätkab: „Rahvusliku kasvatuses eesmärke teenivad ka populaarsed eesti laste suvikodud, kus kehalise kasvatuses kõrval õpetatakse lastele ka eesti keelt, eesti laule, rahvuslikke mängu, rahvatantsu ning sellega ka eesti keelt ja eesti meelt.“

Toronto keskkool ja täienduskoolid, mille juures või koostöös kooliga tegutsevaist noorterühmadest osa võtavad nii kooli õpilased kui ka selle lõpetanud (näiteks Montrealis), loovad eeldusi eesti seltskondliku elu juhtkonna järelkasvu tekkimisele, eriti veel siis, kui nad ülikoolides võtavad osa „Kotkajärve metsaülikooli“ taolisest õppelaagrist.

#### 4. Suvikodud ja muud õppeasutused.

##### Seedrioru Lastesuvikodu.

Seedrioru Lastesuvikodu. Asutuse ülalpidaja on „Sihtasutus Lõuna Ontario Eestlaste Suvikodu“. Postiaadress: c/o Arnold Voltre, 91 Ahrens St., W. Kitchener, Ont., Canada Asutatud a. 1955. Nimetus „Seedrioru“ on kohanimi.

1969. a. on Seedrioru Lastesuvikodu juhatajaks pr. Milvi Molins, 78 Riffle Range Rd., Hamilton, Ont., Canada. Suvikodul on 18 kasvatajat. Tasuda tuleb iga lapse pealt \$20 nädalas, teine laps samast perekonnast maksab \$17 ja iga järgmine \$15. Need tasud ei kata tegelikke kulusid, puudujäägi katavad ülalpidaja sihtasutus.

Suvikodu on viimase 6 aasta jooksul töötanud 5-nädalase kestvusega, 7 päeva nädalas. 1968. a. oli lapsi suvikodus 155, 4 - 15. aasta vanuseni, kaugeim elukoht kodust oli 1 000 miili, Ka USA-st tuuakse siia lapsi.

Lapsed on jaotatud vanuse järgi nelja gruppi ja iga grupil on oma kindel töökava. Professor Karl Aun on avaldanud ajakirjas „Tulimuld“ nr. 4, 1966 (lk. 207-214) artikli pealkirja all „Seedrioru, tüki eesti kultuurilugu Kanadas“. See annab huvitatuile ilmekat informatsiooni.

Sihtasutuse asutajaid ja selle juhatuseliige Arnold Voltre kirjeldab ka Seedrioru Lastesuvikodu asutamise vajadust ilmekalt: „Sihiks oli anda võimalus tundma õppida eesti rahvuskombeid ja pärimusi, õhutada rahvuslikku vaimu ja aidata kaasa, et noore eesti keel ei ununeks teda igapäev ümbritsevate kooli ja kohalike mänguseltsiliste hulgas. Kui rahvuslikest ja kasvatuslikest küsimustest ainult räägitakse, ilma eeskuju andmata, on tulemused väga küsitavad. Paremal juhutul laps kuulab tähelepanelikult, kuid kuuldu on peagi ununenud. Eestluse pealesundimisega ja kiitmisega ei jõua lapse juures kaugele. Laps tuleb asendada olukorda, kus ta puutub kokku oma taolistega, võib leida endale sõpru, ja kus ta igapäevases tegevuses saab har-



jumusi ning tõekspidamisi, mis jäävad külge ning võivad määravaks kujuneda lapseast väljakasvamisel. Sellest järgneb nõue - lapsele pakutav peab olema teadlikult valitud ja väärikalt edasi antud, et lapsel tekiks usaldus ja austus pakutava vastu. Kasvatustlik külg ja ka distsipliin omavad selle juures erilise tähtsuse. "

See on öeldud ka kõikide täiendus- kooli-tüüpi õppeasutuste kohta.

Jöekäärü Lastesuvikodu ja teisi.

Toronto Eesti Naisseltsi Jöekäärü Lastesuvikodu asub samuti Ontarios nagu Seedriorugi. Address: Toronto Eesti Naisseltsi Jöekäärü Lastesuvikodu - c/o Estonian Childrens Camp, R. R. No 2, Uxbridge, Ont., Canada.

Kodu juhataja, kasvatajad ja muu personal valitakse igal aastal suvehooajaks, samuti määratakse tegevusajad ja -kavad ning kodusse vastuvotu tingimused. Lähemaid andmeid annab Toronto Eesti Naisseltsi esinaine pr. H. Novak, 25 Annesley Ave., Toronto 17, Ont., Canada.

Jöekäärü Lastesuvikodu ja mitmed teised suvikodud ja suvilaagrid töötavad samadel eesmärkidel ning alustel nagu eespool lähemalt vaadeldud Seedrioru Lastesuvikodu. Neid on olnud varemil aastail Ste. Maries, Vancouveris ja mujal, ning neid on rajatud ja rajatakse suviti siia ja sinna. Need vajavad erivaatlust.

Kotkajärve Metsaülikool.

See ainulaadne ja omapärane õppeasutus, Kotkajärve Metsaülikool Muskokas, töötab 1969. a. 16. kuni 24. augustini ja selle address on: Kotkajärve Metsaülikool 69, 20-a Kilberry Road, Toronto 7, Ontario, Canada.

Informatsioon selle kohta lausub, et üheksa päeva kestel uuritakse seal eesti rahvuskultuuri, harjutatakse huvialasid, viheldakse eesti saunas ning sõlmitakse uusi sõprussidemeid. Päev on mitmepalgeline: hommikueine, eesti keele ka kõne tunnind väikestes salkades, loengud, lõunasöök ja vestlused paadisillal, veel mõni põrpiiv (imestusest

põrutav, frapeeriv, J. Aavik), loeng. Pärast õhtusööki huviringid: rahvatantsud, muusika, kunst, näitekunst, kirjanud, siis meelelahutusi, lõke, rahvatants, saun, ja soojad saiad tassi kohviga Kotkajärve kohvikus.

Eelmistest aastatest tuttavaks saanud lektoritest tulevad tagasi: dr. Ilse Lehiste ja dr. Ivar Ivask. Uute lektoritena ilmuvad: dr. Mardi Valgemäe, dr. Taavo Virkhaus, dr. Jaan Pennar ja kunstnik Abel Lee, neilt siis ka uued teemad, näitekunst, muusika, poliitilised teadused ja kujutav kunst.

Kotkajärvel seob noori teadmine, et nad on eestlased, ükskoik kus maailma ääres nad ka asuvad. Nad sulavad ühte metsaülikooli vaba ja spontaanse vaimuga. Neile jäävad sealt mälestused millestki kirjeldamatust, milles kajastub meie rahva südamelöök.

Metsaülikooli tulevad noored alates 17. kuni 35. eluaastani. Neid saabub üle kogu Põhja-Ameerika mandri - Montrealist San Francisconi, isegi Rootsist. Tasu osavotu eest on \$45, mis katab toidu- ja õppematerjalikulud.

Nii toimub tegevus selles oppe - laagri iseloomuga õppeasutuses 1969. a. Kotkajärve Metsaülikool on asutatud a. 1967. „Baltimore Eesti Organisatsioonide Bülletään", 1968. a. oktoobri number (32), kirjutab sellest õppeasutusest pealkirja all „Pagulasnoorsoo ajatee " muu hulgas järgmist:

„Gustav Suits laulis oma „Noorte laulus", et „las õpetab meid ajatee, kuis tuleb julgelt seada sammu". Ei aita kurtmine, et noored alati ei lähe kaasa vandanade ettevõtmistega, ei hurjutamine, kuis nende mõtte vanadele tunduvad ketserlike. Neile tuleb luua võimalusi, kuis nad võivad õppida ajateed ja selle järgi seada sammu.

Selleks töötavad mitmesuguste nimetuste all erilised eesti õppeasutused (lasteaiad, täiendusalgkoolid ja -kesk - koolid, eesti koolid, rahvuskoolid, püüapäevakoolid, õpperingid, suvikodud jne.) ja noorsoo, eriti skautlikud organisatsioonid. Need moodustavad aga eesti noorte haridushoone vundamendi, mis tugineb eesti kodule, ja seinad mitmesugus-



ses kõrguses, olenevalt sellest, kui kaua noored sellesse hoonesse jäävad.

1967. a. loodi Kanadas sellele hoonelale katus, õppeasutus, kus küpsesse ikka jõudnud eesti noored võivad jätkata süstemaatilist tutvunemist eesti keele ja kultuuri omapäraga. Selle ainulaadse õppeasutuse nimetus on Kotkajärve Metsaülikool. See nimetus meenutab Taani haridustegelase Nikolai F. S. Gruntvigi poolt XIX sajandil asutatud ja Taanist Skandinaaviasse, Soome ja Eestissegi levinenud rahvaülikooli.

On iseloomulik ja märkimisväärne, et selle õppeasutuse on loonud kõrgema haridusega eesti noored, kelledest paljud on asukohamaa kolledžide ja ülikoolide õppejõududeks. Üks neist dr. phil. Ivar Ivask, esitas 1967. aastal peetud ettekandes aktuaalse küsimuse: „Millega saaksime mõistada meie noorte vabatahtlikku siirdumist eestlaste leeri, eriti meie noorte haritlaste osas?“ Ta vastas sellele küsimusele, et eesti keele ja kultuuri omapära selgitamise ja rõhutamise abil, kainelt kriitiliselt ja tasakaalukalt.

1968. a. töötas Kotkajärve Metsaülikool 17. - 25. augustini 100 õpilase ja 17 õppejõuga. Kooli astuda soovijaid oli 130. Õpilasist oli rohkesti USA-st, neist 16 Baltimore'i-Washingtoni ringkonnast.

„Baltimore Eesti Organisatsioonide Bülletääni“ eeltähendatud number avaldas Baltimore Eesti Koolis õppinud ja ameerika ülikooli lõpetanud eesti noore muljeid ja elamusi metsaülikoolist.

„Augustikuu jooksul peeti Muskokas, Kanadas, nädalase kestvusega suveõppelaager üliõpilastele, millest ka allakirjutanu osa võttis. Üks laagri sihtidest oli leida vastused küsimustele, mis on eestlus, miks ma tahan olla eestlane ja kas tahan selleks ka jääda.

Peeti loenguid, kus tutvustati eesti kirjanikke, luuletajaid, kunstnikke ja muusikategelasi. Loengud peeti vastava ala teadlaste poolt. Peale ettekannete oli ringe, kus igaüks võis osavõtta vastavalt oma huvidele, rahvatantsud, kunsti laboratoorium, haikude septsimine, deklamatsioon ja esinemine, elav eesti keel, ajakirjandus, signaalid ja teisigi. Lektorite sihiks oli näidata ning arusaadavaks teha kuulajaile, kui

rikkalikud on eesti kultuuri varasalved. Nad rõhutasid, et nende ülesanne on kuulajaskonnale juhatada allikaid, kust nad saavad ammutada vastuseid küsimustele eestluse kohta.

Tundus lausa imena, et igal õpilasel hakkas aegamööda ärkama huvi seeme eestluse vastu. Kindlasti seetõttu, et lektorid avasid kuulajate meeled ja käsitlesid ainet kuulajate teadmiste tasemele vastavalt. Näiteks, käsitledes monda kirjanikku, ei öeldud ainult, et see ja see on suur, tuntud eesti kirjanik, vaid selgitati ja näidati piltlikult, milles tema suurus ja anne seisneb.

Teine ime oli see, et inglise keele kasutamine omavahelises jutuaajamises kadus paari päeva jooksul täielikult. Mispärast? Seepärast, et igaüks hakkas leidma, et keel oli talle võtmeks, mis võib avada ukse eestluse ja eesti kultuuri allikaile.

Suureks elamuseks oli filmiõhtu Eestist. Film tegi noortele, kes on ju võõrsil üles kasvanud, Eesti elavaks. Nägime oma silmaga seda, mis elas muidu ainult meie kujutluses. Saadud elamus ületas oma sügavuse ja haaravusega kõik meie kujutluses. Tol õhtul tekkis koigil noortel hingesild paljukannatanud ja veel kannatava Isade maaga.

Järgmise päeva loengud, eesti keele ja kõne tunnid, arutelud ja huviringid tugevdasid seda hingesilda. Metsaülikooli lõppedes võis öelda, et iga osavõtja hinges oli sinna külvatud seemnetest mõnigi tera hakanud idanema. Seda tõendas asjaolu, et õpilased omal algatusel hakkasid uurima raamatukogus raamatuid, tellima eesti kirjandust, luulet ja muusikateoseid. Arutati kuidas äsja elustatud huvi eestluse vastu elus hoida ja omal jõul edasi arendada.

Need päevad tegid ka igale selgeks, et eestlane olla või selleks jääda on eene iga noore oma südame häälest. Metsaülikool näitas meile teid ja allikaid, kust me võime leida vastuseid küsimustele eestlusest ja eesti kultuurist. "

Reet Plank.

Ekh Kotkajärvel komponeeritaksegi sojalugu, mida noored meie vanadele korvu müristama hakkavad, arvab „B. E. O. Bülletääni“ eeltähendatud numbril kirjutis.

Kallid kaasopetajad, - Eesti Õpetajate Keskühing tahab koostada ülevaate eesti oppeasutuste (lasteaadade, täienduskoollide, koolide, suvekodude jne.) kohta USA-s, Kanadas ja Austraalias ja selle avaldada E. Õ. K. Bülletääni järgmises numbris (nr. 18), mis ilmub sel suvel ja mis on kavatsatud nende maade erinumbrina. Selleks palub E. Õ. K. juhatus koolijuhatajaid täita käesolev ankeet õige pea (kevad on ju ukse ees.) ja see tagasi saata kolleegile, kes nende kogumise on enda hooleks võtnud. Kui ankeetlehe ruum on kusagil kassin, kasutada lehe tagakülge või lisada juurde erilehti. Teretulnud on kolleegide kirjutised E. Õ. K. Bülletääni kavatses erinumbrisse tähelepanekuist, soovidest ja ettepanekuist kooli tegevuse tõhustamiseks.

Tervitades,

E. Õ. K. juhatus.

1. Kooli täielik nimetus ja täpne postiaadress:
2. Koolijuhataja nimi ja postiaadress:
3. Kooli asutamise aeg:
4. Kooli ülalpidaja:  
Kas kool saab kusagilt toetust? (Loetelu)
5. Kooli ruumid (kriipsuta vastav alla): E. Seltsi ruumid, üüriruumid, erakorter, muud (millised) . . . .
6. Opetajad: mehi . . . , naisi . . . , kokku . . . , neist eesti kutsega . . . . , siinse kutsega . . . . Lisada juurde või kirjutada tagaküljele opetajate nimestik, ühes andmetega vanuse, kutse ja aadressi kohta, aga ka: millises klassis opetab või klassi juhatab.
7. Kas opetajad saavad töö eest koolis tasu, selle normid:
8. Kas koolis on oppemaks, selle normid:
9. Õpilased: poisse . . . , tüdrukuid . . . , kokku . . . , noorim opilane on . . . a. ja vanim opilane on . . . aastane. Kaugeim opilane elab koolist . . . miili.
10. 1968. a. kevadel oli koolikursuse lõpetajaid: . . . poissi, . . . tüdrukut, kokku . . . . Või koolist jäi eemale, lõpetades millise klassi, mitu õpilast: poissi . . . . , tüdrukut . . . .
11. Missugused oppeaastad (klassid) on koolis ja õpilaste arv igaühes:
12. Kas peale loetletud (p. 11) õppeaastate töötab kooli juures veel eraldi lasteaed? Opilaste arv selles: . . . p. , . . . t. , kokku . . . . . Kes on selle juhataja ja õppejõud? (Loetleda pöördel. Punktides 6 ja 9 mitte näidata).
13. Kas koolil on orkester, rahvatantsurühm või muid erirühmi ja kes neid juhib?
14. Mitu õppepäeva on kooliaastas? . . . Keskmiselt mitu õppetundi on aastas? . . .  
Millal kool töötab (nädalapäevad ja tunniajad):
15. Kas õppeaastatel (klassidel) on igal oma töökava:
16. Milliseid õppeaineid õpetatakse koolis (loetleda):
17. Missugused õpperaamatud on tarvilusel (loetleda):
18. Kas koolis või õpetajail on olemas peale õpikute muid eestikeelseid raamatuid, mida saab kasutada õppetöös? Milliseid?
19. Kas koolil on olemas Rootsis ilmunud „Eesti Täienduskoollide töö - põllult“ I-IV? . . . Kas koolil on olemas raamatukogu? . . . Kuidas on olud koolimööbli ja õppevahendite suhtes?

20. Tähelepanekuid ja kogemusi tööst koolis ja ettepanekuid ning soove kooli tegevuse tohustamiseks. Kas keegi õppejoududest on valmis kirjutama E. Ö. K. Bülletääni erinumbrisse erikirjutise.

Kuupäev:

Koolijuhataja allkiri.

Aleksander L. Leinjärv  
(Baltimore, USA)

### EESTI TÄIENDUSKOOUIDEST VANCOUVERIST NÄHTUNA

Need mure- ja vaevahigiga haritavad eestluse-pollud. Mis ootab neid? Kaua nad elus püsivad? Seda küsin mina, seda küsib mõni teinegi õpetaja. Ja, võib-olla on olukord teine meie suuremates eestlaste keskustes - Torontos ja Stockholmis? Aga säääl, kus on väiksemad rahvusgruppid, kus noorem generatsioon, kes lapsena Eestist lahkus ja keda selletõttu ka Eestiga miski ei seo, päälle kasvab, säääl kipuvad meie täienduskoolid kaduma.

Vancouveri Eesti Seltsi Täienduskool asutati 1950. aastal, kui kaasmaalasi oli Vancouveris 400 - 500 ümber. Õpilasi oli algaastail koolis 25 - 30 ümber. Nüüd on eestlasi Vancouveris, koos lähema ümbrusega - 1000 ümber. Opilaste arv koolis ei ole aga kasvanud, vaid - kahanenud. See arv kõigub 20 - 25 ümber. Mis on selle põhjus? Suurem osa õpetajaist selle aja jooksul on olnud ja on praegu kutselised, Eestis õpetanud. Kas on siis meie õppemeetodid vananenud? Või ei seisa meie töö enam aja nõudmistele kõrgusel? Mida peame tegema, kuidas õpetama, et tööle oleks tagajärgi, et kool elus püsiks? Need on küsimused, see on mure, millele iga õpetaja vastust ja lahendust otsib.

Täienduskoolide õppekava on küllaltki laialdane: tahame õpilastele õpetada lugemist, grammatikat, kirjutamist, anda algelisemaidki teadmisi eesti ajaloo, maateaduses, kirjanduses ja laulmises. Aga kõigi eesti koolide ja õpetajate tähtsaim eesmärk ja siht on: istutada meie õpilaste südamesse armastust oma rahva vastu, oma isaisade maa vastu ja kasvata-da neid - eestlasteks. Kuidas seda teha?

Meie õppekava ei olnud õpilastele raske 20 aastat tagasi, kui eesti keel ei olnud neile takistuseks. Kuid nüüd, kus enamik õpilasi eesti keelt vaevaliselt oskab, peame seda kava kärpima, lühendama. Mida sääält õpetada, mida välja jätta? Mis on liigne, millele ei ole tähtsust? See jäägu iga õpetaja otsustada. Olen aga kogenud, et ajaloo õpetamisel tuleb rohkem rõhku panna hilisemaile sündmusile. Nii ajaloo kui ka maateaduse õpetamisega tuleb alata 4-dal kooliaastal. Kuidas tuleme aga toime ka kärbitud kasvaga, kui me praegusaja õpilastele esmajoones peame hakkama õpetama eesti keelt kui võorkeelt? Mis suudab kool paari tunniga nädalas teha, kui õpilane eesti keelt ainult koolis kuuleb, kui seda kodus ei tarvitata.

Oleme joudnud kodude juurde. Kodu on lapse elus põhjanev tegur, tema tuleviku tähtsaim juhiv, on olnud ja jääb. Koduga seoses on peami - selt - ema. Nagu iga elusolevus järgib ja jäljendab ema, nii teeb seda ka laps. Kui ema ei räägi oma lapsega kodus eesti keelt, ei õpeta temale seda juba hällist alates, siis teab laps, et seda keelt ei ole temale vaja. Ja kui see laps siiski kooli tuleb, mida suudab siis õpetaja teha? See on raske süüdistus, aga see on kibe tõde: üks osa meie kodudest ei ole enam eesti kodud. Pääle on kasvanud uus põlv, kellele eestlus, selle mõte ja vaim on vooras. Need noored vanemad, kelle lapsed nüüd peaksid käima eesti koolis, on rahvusliku mõttekäigu vahetanud - materjalistlikuga. Mis ühist on sellel kodul eesti keele või meelega? Majandusliku jõukuse kasvamisega kodudes kasvab ka ükskõiksus eestluse vastu. Nüüd on võimalik saata tütar balleti-, poeg muusikakooli. Ka sport nõuab oma osa. Ja siis juhtub ikka nii, et kõik need üritused on eesti kooli tundidega samal ajal. Ja vabandus on tihti: ja tal on õppimist nii palju, ta ikka ei jõua käia igal pool. Ja selle „igal pool“ ohvriks tuuakse eesti kool, kui kõige tähtsusetum. Nii lahkuvad õpilased just vanematest klassidest. Ei aita siin õpetaja palumine ega isegi vanema uhkusele koputamine, et „Teie Sandra või John on väga andekas, laske ta lõpetab“. Ei huvita kooli lõputunnistus ei vanemaid ega õpilast ennast. Mis tal sellest, kuskil seda ei küsita, John on nüüd neli talve käinud, aitab temale. Mis ta selle eesti keelega ikka tegema hakkab?“ Ja üks tool on klassis jälle tühi, üks nimi kustub ka peagi eesti ühiskonnast.

Õpilane, kes kuus aastat enam-vähem korralikult koolis käinud ja ka õppinud, lahkub koolist - meie ei pea teda enam kinni - keskmiste teadmistega: ta loeb rahuldavalt, mõni üsnagi hästi, tunneb eesti kirjandust - kirjanikke, suudab oma motteid ka kirjas väljendada (kuigi tihti ingliskeelses tolkes) omab teadmisi meie hilisemast ajaloost, teab, kus Eesti asub ja veidi enam sellest maast ja laulab mõne rahvalaulu. Aga õpilasega, aastais 13-14, võib juba rääkida isamaast, eesti rahvast, selle voilulusest ajaloo kestel, rahvuslusest ja nüüdsest kannatusest kodumaal. See õpilane saab ka juba aru meie vabaduse-ideest, eesti keele ja meele alalhoiust. Ja kui selle õpilase koduski eesti õhkkond valitseb, siis temas idaneb, kasvab ja võrsub joud, mis juhib ta meie, vanade teele ja meie töö edasikandjaks. Ja meil on neid kodusid. Meil on veel eesti emasid ja eesti isasid, kes õpetavad oma lastele puhast ja ilusat eesti keelt. Sellepärast me ei heida veel meelt.

Aga kunst on neid õpilasi kuus aastat koolis hoida. Tihti tüdinevad vanemad lapse koolisõidutamisel, 4 - 6 miili edasi-tagasi (kord nädalas ja siis jälle kooliruumides ootamisest, 2 tundi kord nädalas). Lapsed ise jouavad teismeliste ikka. Nüüd on neil niipalju huvitavat ja meelitavat pärast tunde väljaspool kooli. Ja eesti kool võtab sellest ajast kaks tundi nädalas ära. Siis peab neile see ajakaotus võimalikult kergeks tegema. Olen kogenud, et asjatu on anda neile kodutööd, ükskõik millises aines. Sellisel juhul, kui see oli kirjalik, siis ikka „ema vähe aitas“. Ja see, mis ei ole enda loodud, millesse ei ole süvenetud, ei püsi ka meeles.

Eelistan sellepärast kõik tööd teha klassis. Eesti keele kirjandid, kas vabal teemal, loodusekirjeldused, ümberjutustused jne. - kõik tööd arutame koos läbi, otsime sobivamaid väljendusi, asetame kirjelduse loogilise järjekorda. Sama teed käime ka ajaloo ja maateaduse testide juures. Ja kõik teha - kui võimalik - võistlus-töödena, kus siis parima ja puhtama töö eest mitte üksi parim hinne, vaid ka väikene kink kaasas käib. See on

tihti ainult pliiats, sullepea, mõni odav ehe jne., aga saadud klassis teiste ees, tõstab see õpilase enesetunnet ja lisab tahet veelgi paremini teha. Ka parimate tööde klassiseinale ülespanek on õpilasele ergutav.

Kogemused on näidanud, et eranditult kõik õpilased igati igatsevad esineda. Kuigi paljud vanemad seda õppeaja raiskamiseks peavad, pooldan siiski õpilaste esinemist igal võimalikul juhul. Sepitsen ise näidendeid, kus kõik õpilased on osalised. Nõuan aga igalt, kes mängib, puhast eesti keele hääldamist. Õpitakse osa, õpitakse sellega ka eesti keelt. Tihti määratakse osad juba kevadel. Olen kindel, et mõnigi õpilane sügisel tagasi kooli tuleb, et mardipäeval või jõuluks esineda.

Õpetajail eesti koolides võõrsil peab olema sajakordselt enam ettevõtlikkust, kujutusvõimet, töötahet ja kannatlikkust kui meilt nõudis koolitöö Eestis. Ja kui siis neis oaa-sides, keset võõraid, õpetavad mehed ja naised, kes tunnevad sügavat armastust oma töö, oma õpilaste ja oma rahva vastu -

SIIS EI VÕITLE MEIE LOOTUSETUT VÕITLUST.

Adele Unt  
(Vancouver, Kanada)

### JÄRELMÄRKMEID

Nüüd on ülevaade eesti koolide olukorrast ülemeremaadel olemas. See on esimene katse ja selles on puudusi, millede vältimine ei olnud katse korraldajate võimuses. Aga see annab siiski teatava pildi olukorrast. Nüüd on tarvis sellest järeldusi teha. Hr. A. J. Leinjärv on juba oma kokkuvõttes vihjanud paljudele järeldustele, mis väärivad tõsist tähelepanu. Allakirjutanu julgeb ka omalt poolt monedele asjadele vihjata.

Kõigepealt eesti koolide keskse organiseerimise ja juhtimise puudumine, eriti USA-s. Eemalseisjal on siin raske nõu anda, sest ei tohi unustada sealseid tohutuid kaugusi ja erinevaid olukordi. Aga midagi tuleb siin ette võtta. Kas ei tuleks õpetajate ühingute ja koolitoimkondade tegevust elustada? Esialgu kas või nimetatud organisatsioonide aktiivsema tegevuse raamides koolide keskse organiseerimise ja abistamise võimalusi selgitada ja siis kogu meie rahvusliku kasvatuse küsimus laiemale alusele viia vajaliku moraalse ja majandusliku toetuse saamiseks. Austraalias näib olukord selles osas palju positiivsem olevat, koguni eeskujulik.

Teiseks vihjaksin veel paarile asjale. Eesti Komitee Rootsis on saatanud suuremal arvul ka ülemeremaadesse „Täienduskoolide tööpöllumit“ I - IV. Ankeedivastustest nähtub, et terves reas koolides ei ole neid üldse olemas, või siis ainult osaliselt. Kuhu need on jäänud? Silmatorkav on, et paljudes koolides ei kasutata kõiki olemasolevaid õpikuid. Näiteks A. Kajasaare „Eesti maateadus“ I esineb väga väheste koolide vastustes. Kas see

on tingitud teadmatusesest või mõnest muust asjaolust? (Praegu on trükis sama autori „Eesti maateadus“ II.) Meil kurdetakse eesti noorsookirjanduse vähesusest. Aga ankeedivastustest jääb mulje, et sedagi vähest ei kasutata, või siis väga piiratud määral. Miks?

Eesti õpetajakutsega õpetajad on nüüd aastate jooksul omandanud rikkalikult uusi kogemusi tegelikust tööst eesti koolis voorsil. Austraalia, USA ja Kanada oludes ja tingimustes omandatud väärtuslikke töökogemusi on tarvis omavahel vahendada, et aidata koigile õpetajaile ikka rohkem kohaneda tööga eesti koolis võorsil, ja teiseks, pändandada neid eesti koolis algavaile õppejõududele. Meil on rohkesti eesti noori, kes on omandanud kohaliku maa õpetajakutse ja on nous ka kohalikus eesti koolis õpetama, kui ta saab selleks vajalikke juhatusi ja näpunäiteid. Kohapeal võib leiduda ka õpetajakutseks valmistamata inimesi, kuid kellel on kas kogemusi noortega tegutsemisest või midu on sobivad ja tahtlised eesti koolis töötama tingimusel, kui neile on kätte anda vajalikke juhatusi ja näpunäiteid.

Eesti vanem õpetajapõlv on kas juba lõpetanud oma töö eesti koolipõllul võorsil või lõpetab selle ettenähtavas tulevikus. Kas ei ole viimne aeg hakata organiseerima nende kogemuste süstemaatilist kirjapanemist ja avaldamist, muude võimaluste puududes kas või stensileeritud kujul? Kas ei ole selletõttu ka viimne aeg seda küsimust kaaluda ja vajalikkumanduslikku alust selgitada? Ja kas ei ole vahest sel teel võimalik lahendada ka järjest akuutsemaks muutuvat uute õppejõudude küsimust?

Kas on eesti koolides rakendusraamatud (päeva-, protokolli- ja tarkbekorral ka inventariraamatud) ja kirjavahetuskaustad olemas? Kuhu jääb arhiiv, kui kool on oma tegevuse lõpetanud? Voibolla kunagi tulevikus hakatakse meie koolide arhiivide vastu huvi tundma?

Käesoleva „Bülletääni“ erinumbri toimetamine lasus härrade A. J. Leinjärve, K. Vaikla ja M. Hennoste õlgadel. Toimetamise peakorter asetses Baltimores, kus ankeedi korraldamise tehnilises osas hr. Leinjärvel oli abivalmis abilisi, kes oma vaeva eest mingit tasu ei soovinud ja kus ankeedi korraldamise majanduslikud kulud võttis oma kanda sealne Eesti Kool. Kui ankeedile vastajad kaasa arvata, siis on „Bülletääni“ kaastööliste ja kaasaitajate pere seekord suurem kui kunagi varem. Sellele suurele kaastööliste ja kaasaitajate perele hr. A. J. Leinjärvega kui kõige rängema vaeva nägijaga eesotsas olgu Eesti Õpetajate Keskuhingu juhatus nimel öeldud kõige südamlikum ja tõsisem tänu. See suur töö on seda väärt.

Eesti koolide olukorra selgitamise kaudu on käesolev erinumber senisest rohkem meie silmi avanud ja meid mõtlema pannud. Ta on viinud meid lähemale eesti noorte rahvusliku kasvatusprobleemidele kahel suurel mandril. Ta kõneleb vankumatust püüdest säilitada meie väheseid noori oma rahvusele. Ta kõneleb raskustest, aga ka meie õpetajate väsimatust tööst ja eesti organisatsioonide ning lastevanemate kaasabist. Ta avas meie silmi nägema ka seda, kus ja kui palju on veel tegemata jäänud. Veel rohkem: ta avas meie „maasoola“ silmi ka Euroopas, kus eesti noorterahvusliku kasvatusprobleemid ei ole mitte kergemad. Sel viisil on ta meid lähendanud üksteisele üle suurte kauguste ja me tunnetame - nagu 25 a. tagasi - et me istume ikka veel ühises paadis ja et meie silmade ees on ühine eesmärk.

Herman Rajamaa.

## VARIA

Eelmisel suvel toimus Iiri pealinnas Dublinis IFTA, (Rahvusvaheline Põhikooliõpetajate Keskorganisatsioon), WCOTP (Ülemaailmne Õpetajate Liit) ja FIPESO (Rahvusvaheline Gümnaasiumiõpetajate Liit) aastakongressid. IFTA kongressist võttis osa EOK esindajana W. Muld. WCOTP-kongressist EOK esindajana W. Muld ja EGU esindajana H. Jänes. FIPESO kongressist EGU esindajana W. Muld ja H. Jänes. WCOTP kongressil oli arutlusaineks inimõiguste opetamise probleem. Kongressi lõppkoosolekul voeti muu hulgas vastu W. Mulla ettepanekul järgmine resolutsioon: „Põhiline inimõiguste hulka kuulub ka õigus, et minoriteetide lapsed saaksid õpetust oma emakeeles“. Ka audiovisuuaalsete vahendite küsimus leidis kongressil käsitlemist. FIPESO kongressi arutlusaineks oli küsimus „Audiovisuaalsed vahendid gümnaasiumi astmel“. See probleem leidis elavat diskussiooni, millest osa võtsid eesti esindajad.

23-26. juulini k. a. toimusid IFTA ja FIPESO aastakongressid Helsingis. IFTA kongressist võtsid osa EOK esindajatenä pr. L. Laan, H. Kirikmäe ja H. Rajamaa. IFTA kongressi kavas oli õpetajate sotsiaalkindlustus ja eelkooli hariduse küsimus. Selgus, et õpetajate sotsiaalkindlustus eri maades on väga erinev. Suurt tähelepanu omistati eelkooli hariduse laiendamisele ja tõhustamisele. Eri maade raportide sarjas andis EOK ülevaate H. Kirikmäe. Oma resolutsioonis märkis kongress, et lapse sotsiaalse, emotsionaalse, moraalse ja intellektuaalse arengu alused kujunevad juba eelkoolieas. Sellest lähtudes soovitas kongress, et kõik eelkooli kasvatusasutused peavad olema maksuta ja kättesaadavad kõigile ning nende asutuste õpetajail ja kasvatajail samad tasud, sotsiaalkindlustused jne. nagu on põhikooliõpetajail.

Kuna viimaste aastate jooksul on Soome õpetajate keskorganisatsioonide juhtivas koosseisus suuri muudatusi toimunud, siis meie esindajad kasutasid juhusot õpetajaskonna uute juhtivate tegelastega lähemate sidemete loomiseks. Soomlased kutsusid eesti esindajad ühisele lõunale, kus arutati koostööküsimusi.

FIPESO kongressist võtsid osa Eesti Gümnaasiumiõpetajate Ühingu esindajaina H. Jänes ja M. Jänes. Selle kongressi keskseks arutlusaineks oli õpetajate haridusalaline täiendamise küsimus. Puudutati ka küsimusi ühenduses koolidemokraatiaga. Kongress valis uueks FIPESO juhatusel liikmeks ka EGU esimehe dir. H. Jänes.

WCOTP (võibolla ka IFTA) järgmine aastakongress toimub tuleval suvel Sydneys juuli lõpul-augusti algul. Meie kolleegidele Sydneys ja selle lähistel on tänuulikuks võimaluseks esindada seal EOK-t ja sellega kogu eesti õpetajaskonda vabas maailmas. Olgu märgitud, et eesti on ainus pagulasrahvus, kelle õpetajaskond on esindatud täieõigusliku liikmena õpetajate rahvusvahelisel foorumil.

-o-o-o-

„Bülletääni“ eelmises numbris (17) on dir. O. Paasi ja pr. L. Laan kirjutistest välja jäänud Teodor Künnapase nimetamine Tartu Õpetajate Seminari inspektoriks 15. nov. 1939. a. arvates. Inspektor T. Künnapas tagandati sellelt kohalt kommunistide voimulülevõtmise järele 1940. a. augustis ja alles selle järele määrati õpetaja Mari Aul Tartu Õpetajate Seminari inspektoriks. Lk. 41 peab olema „Aiaduse õpetajaks oli hr. H. Kõiva.“ Nimetatud „Bülletääni“ numbris on veel teisigi viperusi nimesdes ja daatumites, aga nende õiendamine jäägu Tartu Õpetajate Seminari 150. a. juubeliaalbumisse, mille ettevalmistused on juba alanud.

-o-o-o-

„Bülletääni“ järgmine number ilmub Stockholmis Eesti Algekooli 25. a. ja Göteborgis Eesti Algekooli 10. a. juubeli puhul tuleva aasta märtsis Eesti Algekooliõpetajate Ühingu erinumbrina.

-o-o-o-

Elukalliduse tõusuga kaasuvate trüki-, posti- ja muude kulude kõrgenemise tõttu oli Eesti Õpetajate Keskühingu nõukogu sunnitud käesolevast aastast alates liikmemaksu tõstma kr. 10-le aastas. (USA-s ja Kanadas \$ 2, - mujal vastavalt rahakursile.) Liikmemaksusse kuulub ka tasu „Bülletääni“ eest

-o-o-o-

Dir. Juhana Tork Torontos saab 17. okt. k. a. 80-aastaseks. „Bülletääni“ toimetuse soovib juubilarile palju õnne, head tervist ja veel palju aastaid.

-o-o-o-